

Олександр Дан

ІНСОМНІТА,

**або Життя та сновидіння
Роберта Бланша**

Психологічний трилер з елементами
детективу

Спробуйте згадати свій сьогоднішній сон. Більшість скаже, мовляв, їм, загалом, нічого не снилося, хоча, насправді, сни сняться щодночі. Просто коли ми прокидаємося, то забуваємо не тільки сон, а й сам факт його наявності. Усе тому, що надто вже складний людський мозок і занадто мало ми про нього знаємо.

У центрі сюжету цієї книги – історія Роберта Бланша – адвоката, життя якого розділено на дві частини. Перша частина – це реальність, друга – це світ його сновидінь. Щоразу, засинаючи, він бачить один і той самий сон – своє інакше життя в іншому світі. У світі сновидінь його звать Тревор, він військовий журналіст, який навіть не здогадується про існування життя по інший бік сновиддя.

Але одного разу Тревор потрапляє до психолога, який влаштовує йому гіпнотичний сеанс. Відтоді його життя круто змінюється. Саме цей сеанс невдовзі призведе до низки карколомних подій у його житті.

В основу твору покладено реальні події.

Автор Олександр Дан (Данайканич)
Акварелі Таші Торби (Наталії Череднюк)
Літературне редагування Валентини Отрішко
Обкладинка:
ідея Олександра Дана (Данайканича),
дизайн Микити Михайлова

ЗМІСТ

Розділ 1	5
Розділ 2	20
Розділ 3	36
Розділ 4	44
Розділ 5	54
Розділ 6	60
Розділ 7	75
Розділ 8	97
Розділ 9	110
Розділ 10	116
Розділ 11	125
Розділ 12	141
Розділ 13	151
Розділ 14	171
Розділ 15	174
Розділ 16	184
Розділ 17	192
Розділ 18	212
Розділ 19	221

Частина перша

Якщо довго вдивлятися в безодню,
то безодня почне вдивлятися в тебе...

Фрідріх Ніцше

Розділ 1

Татри.

24.12.2011. 03:12

Над урвищем гірської річки, щулячись від холоду, мовчки стояв легко одягнений чоловік. Хоча до краю провалля залишалося менше півкроку і будь-який невірний рух міг вартувати йому життя, його це зовсім не бентежило і не лякало. Навпаки, у цьому похмурому мовчанні відчувалися відчай і готовність ступити у темряву, звідки чувся рівний гуркіт річки.

Чорний силует чоловіка чітко вимальовувався у темряві на тлі синього снігу. Чоловік пильно вдивлявся у глибину бурхливого потоку, немов у цій чорній вені гірської річки хотів знайти відповіді на свої запитання.

Раптом він завмер, розкинув руки, підвів голову, спрямувавши погляд на небо. Його губи тихо шепотіли слова молитви. Це тривало зовсім недовго. Заплющивши очі, він нібито чекав, що звідти, зверху, йому зійде якийсь знак. Але небеса мовчали. Чоловік глибоко зітхнув, розплющив очі і подивився на зимове небо, як дивляться востаннє приречені на страту. Відповіді не було, і він, опустивши руки, сумно усміхнувся.

Зимове намисто яскравих мерехтливих зірок розсипалося по небосхилу. Тут, на висоті майже трьох тисяч метрів над рівнем моря, далеко від міської метушні здавалося, що до зірок можна дотягнутися рукою. Тишу цієї темної засніженої ночі порушувала тільки річка, що несла свої води звідкись із вершин гірського пасма Високих Татр.

Густі ялини, укріті товстою ковдрою незайманого снігу, спрямувавши свої піки-вершини високо в небо, стояли, підносячись над землею, немов змальовані зі старих різдвяних листівок. Безмісячна ніч приховувала красу гірських схилів, але при світлі яскравих зимових зоряних скупчень в імлі вгадувалася велич первісної гірської природи. Здавалося, що сюди цивілізація ще не дійшла і всі ці засніжені вершини і вікові ялини залишилися такими ж, як і двісті-триста років тому.

«Якщо немає відповіді, значить, питання поставлено неправильно, – голос професора філософії з минулого відлунням прозвучав у голові чоловіка. – Кожне запитання має свою єдино правильну відповідь, яка і є істиною».

«А що як відповідей кілька, усі вони правильні і є, власне, варіантами істини?» – заперечив тоді він, намагаючись вступити в суперечку з професором.

«Запам'ятайте, юначе, – повчально зауважив професор, навіть не глянувши на нього, – істина може бути тільки одна, а її варіанти – то помилки, які породжують неправду».

Але як її знайти, якщо шлях до тієї істини чорніше мороку цієї ночі? Де шукати, як визначити те вихідне місце, ту нитку, яка, урешті-решт, приведе до істини?

З боку могло видатися, що людина готується до суїциду і ось-ось зважиться на це. Бажання зробити один-єдиний крок і кинутися вниз зі скелі у прірву вируючої річки зупиняв тільки нестримний інстинкт самозбереження, властивий лише тверезому розуму і нездоланній жадобі до життя. Його свідомість у пориві відчаю виривала з пам'яті фрагменти минулого, немов доводячи потребу в продовженні пошуку відповідей на запитання, які так болісно крають йому серце останнім часом.

«Невже це і є вирішення? Невже до відповіді лише один крок?» – питав він себе, удивляючись у темряву ущелини.

З сутемряви ночі в його пам'яті знову постала лекційна аудиторія університету, і почувся голос професора філософії:

– Що може вирішити цей останній крок назустріч Азраїлу¹ і вічному спокою? Загалом, життя – це спрямований рух від народження до смерті, уникнути якої не зможе ніхто. Думку про зведення рахунків з життям веде жага до якоїсь цілковитої істини, а також сумнів у можливості її досягти. Адже чим більше прагнеш чогось абсолютного, тим більше розумієш його недосяжність. Саме ці коливання між обома крайнощами й призводять до саморуйнації.

Професор витримав паузу, невидючими очима окинув аудиторію, узяв зі столу якусь книгу і, перегорнувши кілька сторінок, продовжив:

– Зигмунд Фрейд², найвідоміший психолог і психіатр свого часу, навіть увів поняття «інстинкт смерті», інакше він не міг пояснити багато з того, що здатна вчинити з собою людина. Прагнення до саморуйнування, очевидно, закладене в нас від природи. Якщо все живе навколо щосили бореться за виживання, то окремі людські індивіди, навпаки, укладають незвичайну енергію в те, щоб повністю зіпсувати собі життя, а іноді й позбавити себе його.

---

¹ Азраїл (араб. عزرائیل – 'azrā'īl), або Малаку ль-ма'ут (араб. ملك الموت – ангел смерті) – архангел смерті в ісламі й іудаїзмі, який допомагає людям перейти до іншого світу.

² Зігмунд Фрейд (нім. Sigmund Freud – Зигмунд Фройд, повне ім'я – Сигізмунд Шломо Фрейд, нім. Sigismund Schlomo Freud; 6 травня 1856, Фрайберг, Австро-Угорщина (нині – Příbram, Чехія) – 23 вересня 1939, Лондон) – австрійський психолог, психіатр та невролог, засновник психоаналітичної школи — терапевтичного напрямку в психології. Він розвинув методикку вільних асоціацій та тлумачення сновидінь, яку було покладено в основу психоаналізу, і сформулював концепцію структури психіки.

Професор відклав книгу і, схрестивши руки на грудях, після невеликої паузи звернувся до першого ряду слухачів:

– А ось що штовхає окремого індивіда на шлях саморуйнування – спірне, до кінця не вивчене питання. Утім, як і сама людина, яка була впродовж кількох тисячоліть об'єктом особливого спостереження та вивчення, зрештою, навіть наприкінці двадцятого століття є чимось мало вивченим, таким, що важко дослідити й аналізувати.

Зненацька пролунав дзвінок, що сповістив про закінчення лекції, і в аудиторії почувся шепіт, але професор, підвищивши голос і мимохіть глянувши на годинник, монотонно і твердо продовжував:

«У парадигмі людської історії обставини, що призводили до суїциду, були настільки різними, наскільки різними були і самі люди, які вибрали цей шлях, або, точніше сказати, такий фінал свого життя. Це наводить на думку про те, що скільки людей – стільки й можливих рішень у класифікації обставин, які призводять до самогубства.

Але чи може такий крок змінити умови, що штовхнули людину до подібного фіналу? Чи може це змінити людей, що вплинули на самі обставини, які спричинили ухвалення людиною подібного рішення? Сумнівно, оскільки люди здебільшого майже не змінюються. Можуть через певні обставини видавати себе за інших або прикидатися кращими, ніж вони є насправді, тобто приховувати свою домінуючу сутність, але з часом вона неодмінно вийде назовні, адже облуда має нетривалий характер.

Чи може цей крок саморуйнування змінити навколишній світ? Навряд чи, – професор знову зробив багатозначну паузу і подивився на аудиторію, – життя,

шановні мої, триватиме, як і раніше, але людина, на жаль, стає вже не активним її учасником, а найімовірніше, пасивним спостерігачем».

Цю лекцію професора філософії Карлового університету в Празі, де він вивчав право, чоловік запам'ятав надовго і неодноразово замислювався над тим, шукаючи відповідь на своє запитання, коли розум підштовхував його до самогубства.

Але була одна обставина, яка зводила нанівець усю теорію причинно-наслідкового зв'язку суїциду.

Що як якась людина де-факто і є стороннім спостерігачем свого життя? Що як вона і без цього кроку спостерігає за собою звідкись ізсередини своєї підсвідомості, безсила що-небудь змінити, доповнити або змінитися самій? Що як це спостереження, незалежно від прагнення людини, дамокловим мечем висить над її розумом упродовж усього її свідомого життя? Що тоді змінить цей останній крок у небуття? І чи може він що-небудь змінити взагалі?

Неподалік, на узбіччі шосе, стояло таксі з увімкненим двигуном. За кермом сидів індуc і під гучну музику з усмішкою на обличчі наспівував простеньку мелодію індійського фольклору.

«Ну і пасажир трапився сьогодні, – розмірковував той, – дав тисячу євро, щоб дістатися в це зубожіле, Богом забуте гірське село».

Особливого бажання їхати сюди у таксиста не було і петляти гірськими серпантинами на слизкій зледенілій дорозі його не приваблювало зовсім. Утім він погодився. І не тільки через гонорар. Таксист бачив, як кілька його колег відмовили клієнтів, і йому стало людськи шкода цього самотнього, утомленого, легко одягненого чоловіка.

«Так, не по сезону», – відзначив про себе індус, поглядаючи на його одяг, коли пасажир підсів до нього поблизу залізничного вокзалу.

Справді, одягнений він був дивно для цієї пори року. Тоненьке кашемірове пальто, чорні, ретельно випрасувані штани й осінні черевики. На шиї – кілька разів закручений великий товстий темно-синій шарф. Волосся на голові скуйовджене, на обличчі триденна щетина. І ніякої валізи в руках, що дивно для людини, яка вийшла з будівлі вокзалу.

Дорога сюди була жахливо слизькою. Увечері випав мокрий сніг, а вночі мороз скріпив вологу на гладкому асфальті шосе, і до опівночі воно перетворилося на суцільне скло. Дорожні служби сюди ще не дісталися, і індус довго розмірковував, чи їхати, але пасажир авансом дав утричі більше, ніж насправді коштувала ця поїздка, навіть ураховуючи зворотний шлях.

Весь час пасажир мовчки спостерігав з вікна автівки за дорогою. Одразу було зрозуміло, що він не має наміру вести бесіду, і таксист, вставивши стару касету, увімкнув магнітофон. З динаміків полилася негучна, ритмічна мелодія під акомпанемент табли³. Індус з широкою білосніжною усмішкою на засмаглому обличчі подивився в дзеркало заднього виду на пасажира, але той, занурившись у власні роздуми, не звертав на нього жодної уваги, і далі похмуро спостерігаючи за деревами, укритими товстим шаром снігу, наче м'якою ковдрою, що вервечкою з'являлися у світлі фар і зникали в темряві зимової ночі.

За кілька кілометрів до села пасажир раптом попросив

---

³ **Табла** (хінді तबला, tablā; урду طبلہ, ṭablah; англ. tabla) – індійський ударний музичний інструмент. Невеликий парний барабан, основний ударний інструмент індійської класичної музики північноіндійської традиції хіндустані, який використовується для супроводу вокальної й інструментальної музики та танцю в стилі катхак. Поширений також у країнах індійського субконтиненту.

зупинити авто.

– Прошу вас, зупиніть тут, будь ласка, – вимовив він охриплим голосом, розглядаючи місцевість. – Так, так... саме тут. І чекайте мене.

Пасажира вийшов з автомобіля і впевнено попрямував просто в кучугури незайманого снігу. Ця місцевість, очевидно, була йому знайома, тому що з дороги не було видно далі кількох десятків метрів. Коли він упевнено ступив у глибокі снігові замети, індус здригнувся – холод він терпіти не міг.

Минуло вже майже двадцять хвилин, тому індус вирішив вийти подивитися, куди той подівся.

За п'ятдесят метрів від автівки пасажир мовчки стояв на краю урвища і, не рухаючись, засунувши руки в кишені пальта, удивлявся в далечінь.

Індус повернувся в тепле авто, голосно грюкнувши дверима. Він подивився на рівень пального на приладовій панелі і, невдоволено прицмокуючи, похитав головою.

Пасажира усе стояв нерухомо над річкою, прислухаючись до гучного потоку її темних вод.

«Трапляються ж у житті оригінали, – розмірковував таксист, зіщулившись від холоду, – на вулиці ніч, сніг, мороз, а цьому дивакові все байдуже. Про що можна думати на такому морозі?»

Темна фігура чоловіка, немов язичницький ідол, височіла над ущелиною. Він намагався зрозуміти, де з ним «це» відбулося вперше. Саме «де», а не «коли», оскільки точний час вривався в його пам'ять назавжди. Безпосередньо місце, де це сталося, він також запам'ятав і, сотні разів повертаючись подумки в той день, намагався зрозуміти, де це відбувалося насправді, позаяк розуміння місця, де все трапилося, не могло дати

відповіді на запитання, в якому саме його житті це сталося вперше.

До відсутності відповіді на запитання «де» він уже давно звик. Сотні разів він намагався змоделювати ситуацію, ДЕ САМЕ все розпочалося, але тільки-но назривала відповідь і ситуація прояснялася, усе так само швидко віддалялося і ставало ще незрозумілішим і заплутанішим. Він ніби по ледь помітних сходах підходив до бажаної відповіді, але раптом ці сходи ставали нескінченними й переходили в інші, спрямовані в абсолютно зворотному напрямку. Кожна наступна сходинка тільки все заплутувала, нитка губилася, і все починалося спочатку.

Усе це нагадувало живопис парадоксального світу Мауріца Корнеліса Ешера⁴, що висів у холі першого поверху редакції газети Les Mondes у тринадцятому окрузі Парижа на бульварі Огюста Бланкі. Замість людей-манекенів на картині, куди його закинули спогади, він бачив себе, що так безглуздо блукав то вгору, то вниз божевільними сходами без поручнів у світі, в якому, як і в його житті, навряд чи зужитковувалися закони реальності. Начебто відповідь була очевидною, але варто було подивитися на обставини з іншого боку, повернути картину на дев'яносто градусів, і все знову ставало незрозумілим, а відповідь на запитання – дальшою від істини.

Ні, він не страждав на амнезію, тобто втрату пам'яті чи бодай її ослаблення. Навпаки, йому надзвичайно подобалося копирсатися у своїх спогадах. Іноді маленька споминка з далекого дитинства, що виринала з

---

⁴ **Мауріц Корнеліс Ешер** (нідерл. Maurits Cornelis Escher (17 червня 1898, Леуварден, Нідерланди – 27 березня 1972, Ларен, Нідерланди) – нідерландський художник-графік. Відомий, передусім, своїми концептуальними літографіями, гравюрами на дереві і металі, в яких він майстерно досліджував пластичні аспекти понять нескінченності і симетрії, а також особливості психологічного сприйняття складних тривимірних об'єктів.

його свідомості, унаслідок таких вправ обростала сюжетом, бесідами, особами, навіть відчуттями, які він пережив колись, і це слугувало відновленню у спогадах всього до найдрібніших деталей.

Тут було щось інше. У його житті закони реальності сплутувалися, і для того, щоб залишатися самим собою і не збожеволіти, йому доводилося чітко триматися за всі спогади, чітко розділяти своє життя і контролювати себе та події, що відбувалися з ним. Згодом йому це вдавалося, але жити в поділі було дуже непросто.

Унизу, під урвищем, борючись з перешкодами з великих та пласких брил, гамірно текла Вича. З цією невеликою, але бурхливою річкою, саме з цим місцем пов'язано дуже багато спогадів з його дитинства. Років зо тридцять тому тут, у компанії таких же, як він, бешкетників, минали його дитячі роки.

***

– Робере, додому, – відлунням у вухах і теплою хвилею в серці відгукнувся в пам'яті суворий голос матері, яка стояла на тому ж місці, де зараз стоїть таксі, і гукала сина. – Ну скільки можна тебе кликати?! Мерщій додому!

Мама, невисока жінка з довгим і чорним, як смола, волоссям, у рожевій сукні і білих босоніжках стояла нагорі поблизу дороги, притримуючи червоний ровер⁵, і чекала, коли син збере свої речі і підійде до неї. Вітер розкуйовджував її чорні локони, а вона марно намагалася рукою прикривати очі від сонця і водночас приборкувати безладно розтріпані від пориву вітру коси.

---

⁵ Рóвер, -а, чол., зах. – те саме, що велосипед.

Робёр... Саме з наголосом на останній склад його імені на французький манер. Так кликала його тільки мати, а для решти він був просто Робі чи Боба, що Робертові дуже не подобалося.

Роберт неохоче, але швидко збирався, піднімався до матері, і вони разом поверталися додому, з різних боків тримаючись за велосипед.

Ця річка була майже єдиною відрадою влітку для місцевих дітлахів, де можна було поєднувати корисне з приємним: і риболовлю, і купання в її бурхливих водах. Улітку великі пласкі камені по обидва береги Вичі перетворювалися на різнокольорову акварель з десятків великих і маленьких вовняних килимів, які в цю пору прали місцеві жителі з найближчого села, залишаючи до вечора просушуватися під пекучими променями полуденного літнього сонця.

Річка була невеличка. У деяких місцях її можна було перебігти і по камінню, але такі перебіжки вимагали обережності, оскільки окремі камені були дуже слизькі. У ширших місцях річка влаштовувала глибокі вири, здебільшого за самотнім камінням-валунами. І якщо камінь великий, то вир міг бути дуже глибоким.

Місцями стирчали білі товсті сухі корчі, які, зачепившись за каміння, намертво трималися за нього, уростаючи в коричневий мул, підносячись над водою білими бивнями мамонта. Згодом вони обростали іншими гілками, які пливли за бурхливою течією вниз із гірських перевалів.

Незважаючи на мороз, води гірської річки не були скуті льодом, і вона чорною стрічкою текла жвавим потоком з-поміж білих, укритих товстою ковдрою снігу берегів.

Думками Роберт перенісся в далеке дитинство, коли

він восьмирічним хлопчиком уперше перейшов убрід цю річку, а потім, видержись на верх розпеченої сонцем пласкої річкової брили, відчував неймовірну гордість за свій вчинок.

Роберт вийняв із зовнішньої кишені пальта пляшку горілки і зробив кілька ковтків.

Думки ковзнули далі в минуле, занурюючи його в спогади.

Уперше це з ним сталося 15 липня 1982 року.

У той день сім'я Роберта зібралася за великим столом святкувати його дванадцятиліття.

Це був спекотний літній день. З вулиці доносився припах підталого асфальту. Від сонячних променів дорога танула, асфальт перетворювався на рідку, в'язку масу, яка унадливо чіплялася за гуму велосипедних та автомобільних коліс, за підшви взуття. І навколо – стійкий незабутній запах бітуму. Цей запах закарбувався в пам'яті Роберта з відчуттями спекотного літа на все життя.

На кухонному столі стоїть великий круглий шоколадний торт з брунатними і червоними кремовими квіточками. На верхівці тарту нерівними буквами виведено: «З днем народження – 12 років». Роберт дуже любив шоколадні бісквіти, але найдужче – кремові рулети, які продавалися в магазині поруч із його будинком.

Маленький Роберт завжди запитував себе: навіщо на день народження купують саме круглі торти? Чому не можна купити кілька рулетів, покласти їх один на одного і саме так вручити іменинникові? І не треба ніяких написів – букви виглядали безглуздо, були чомусь зовсім не смачними і, на його думку, зайвими.

Того дня Робертові подарували сині тканинні кеди

більшого розміру. На виріст йому купували майже весь одяг з міркувань економії, оскільки доходи батьків були недостатніми. Батько з ранку до ночі працював на заводі звичайним слюсарем, а мати – медсестрою в міській клініці. Для того, щоб зводити кінці з кінцями, і батькові, і матері доводилося постійно підробляти. Але грошей все одно катастрофічно не вистачало, тому жили вони дуже скромно. Морозиво і кавун були найкращими десертами, які подавали до обіднього столу в недільний літній день або на свята.

На свій день народження Роберт запросив лише шкільного товариша Йована. У його родині не було заведено святкувати будь-які свята галасливими компаніями.

Хапко знищивши залишок торта і запивши його яблучним соком просто з трилітрової банки, друзі забралися на стодолу, що знаходилася в затінку широкої крони старого величезного горіха. Дах стодоли був бляшаний і на сонці на незахищеній гіллям дерева частині перетворювався на розпечену пательню, через що сидіти на ньому спочатку було неможливо. Зате на даху друзям ніхто не міг перешкодити годинами байдикувати, вести невимушені розмови, голосно співати і мріяти.

– Дивися, Йоване, по небу пливуть коні, – несподівано сказав Роберт і засміявся, показавши пальцем на білі хмари.

– Кру-у-уть! – повільно й здивовано вимовив Йован, спостерігаючи за хмарами, але швидко стрепенувся і весело промовив: – А давай вгадуватимемо в них тварин. Хто більше знайде, той і виграв!

По небу, справді, пропливала величезна біла хмара у формі коня. Його голова з густою гривовою повільно рухалася, але грива чомусь одразу переходила в довгий

широкий хвіст, схожий більше на хвіст величезної риби.

– Конериба, або риба-кінь, – невпевнено промовив Роберт, мружачись від сонця і...

Ось тут-то все і трапилося.

Від сліпучого сонця в очах зненацька потемніло. Несподівано Роберт відчув сильне запаморочення, і йому заклало вуха. Він заплющив очі, але за мить розплющив їх і якимось дивним відсутнім поглядом озирнувся.

Поруч із ним сидів незнайомий хлопчик і щось розповідав, але Роберт чи то від подиву, чи, можливо, від несподіванки або від раптового шуму у вухах нічого не міг зрозуміти. Та він і не намагався вслухатися в мову незнайомої йому людини. Здавалося, що все навколо він бачить уперше, усе було не те, усе було дивним, зовсім незнайомим і незрозумілим. На обличчі Роберта відкарбувалося щире здивування.

Він не розумів, де він, на якому даху і що він тут робить. Роберт підвівся на ноги і почав ретельно оглядати свій одяг. Він був просто приголомшений: цей одяг, стодолу та, зрештою, і весь цей двір він бачив уперше.

Роберт не міг зрозуміти, що з ним діється, для нього все, що знаходилося навколо, було абсолютно чужим. Круглими від здивування очима Роберт подивився на небо.

Там, гордо розкинувши по всьому небосхилу гриву, плив кінь з риб'ячим хвостом. Промені сонця то пробивалися довгими нитками з-під його гриви, то знову зникали. Кінь немов усміхався.

Перше, що спало на думку Робертові, це те, що він марить. Він знав, що від сонячного удару можна втратити свідомість, але ось так, щоб галюцинації були

водночас і реальними, і нереальними, Роберт усвідомити ніяк не міг.

Серце шалено закалатало в грудях. Якийсь первісний страх почав опановувати ним.

Хлопчика не полишала думка про те, що це якийсь дивний, фантастичний, але різоче реалістичний сон. З розтуленим ротом і широко розплющеними від подиву очима він розглядав усе навколо. Йому захотілося негайно злізти з цього даху на землю, і він, не зволікаючи, зробив крок. Розпечена бляха даху боляче обпекла голу п'яту саме так, як кілька днів тому на пляжі в спекотній Паттаї, куди батько привіз їх із мамою, щоб показати Сіамську затоку. Море кишіло медузами, і Роберт ненароком наступив на одну з них.

«Медуза. Це медуза, нічого страшного», – сказав спокійним голосом лікар місцевої клініки, куди хлопчика відвели з червоною, немов від жаливи, ногою. У голові дитини це слово поєдналося з різким і пекучим болем. Ступня вкрилася червоними плямами і горіла.

Усе це тривало якусь мить. Від різкого болю Роберт заплющив очі і затамував подих.

– Ме-ду-за! Яка це конериба? – Йован сидів поруч і голосно реготав. – Дивись, Робі, бач – отам голова, а там – волосся змії. Це медуза Горгона, як у підручнику з історії.

Кадри з далекої спекотної країни миттю безслідно зникли, так само, як і здивування, що застигло на обличчі Роберта ще кілька хвилин тому.

Роберт з усмішкою подивився на Йована, потім знову на небо.

«І все-таки по небу плив саме кінь, а не медуза», – подумав він.

Йован і Роберт, двоє нерозлучних друзів, і далі весело вдивлялися в хмари.

А в цей час по небу, усміхаючись, пропливав кінь з довгим риб'ячим хвостом.

Розділ 2

Женева, Швейцарія. (Тревор)

17.12.2011. 09:03

Яскраві промені сонячного світла, пробиваючись крізь щілину у зсунутих гардинах, вихоплювали з темряви частину широкого ліжка. На скляному столику біля ліжка наполегливо дзвонив мобільний телефон. З душової кімнати доносився шум води. На підлозі були розкидані чоловічі шкарпетки, штани і жіноча білизна.

Телефон на мить замовк, але потім знову подзвонив. Тревор у банному халаті і з рушником на голові підійшов до ліжка і взяв його.

– Доброго ранку, Вікторе... Так-так, через годину... Спасибі.

На іншому кінці дроту поклали слухавку. Помічник Аманди нагадав Треворові про час сеансу.

Тревор поклав телефон і розсунув гардини. З вікон готелю Beau-Rivage, розташованого на березі Женевського озера, відкривалася панорама фонтану й засніжених вершин швейцарських Альп. У кімнаті одразу стало світло. На ліжку, розкинувши довгі чорні коси, лежала молода дівчина, вкрита лише сірим шовковим простирадлом, що, немов друга шкіра, обгортало її оголене тіло. Дівчина спала, тихо посапуючи.

На мить зупинивши на ній погляд, Тревор згадав учорашній вечір у нічному клубі, який він повсякчас відвідував під час відпочинку в Женеві.

Цієї ночі в клубі виступала якась, напевне, вельми популярна група, що дві сотні молодих осіб стояли біля

сцени і голосно підспівували разом із солістом під оглушливий акомпанемент ударних.

Сині і жовті густі промені прожекторів вихоплювали з натовпу обличчя й руки шанувальників. Лазерна світломузика час від часу засліплювала Тревора, і він, відвернувшись од сцени, попрямував до майже безлюдного бару. Молодий бармен з вибіленим коротким волоссям і кольоровим татуюванням прийняв замовлення і налив Треворові віскі. На іншому боці барної стійки самотньо сиділа дівчина і спостерігала за Тревором. Коли їхні погляди зустрілися, вона усміхнулася й опустила очі. Але за мить знову подивилася на Тревора чіпким, проникливим, дещо допитливим і водночас зухвалим поглядом. Тревор залпом спустошив склянку і впевнено попрямував до неї.

На ранок він не пам'ятав ні її імені, ні того, звідки вона, ні про що, загалом, вони вели розмову в тому клубі. Кілька склянок віскі змішали спогади минулої ночі, і все зайве, неважливе, як легкий туман, розтануло в глибині його пам'яті назавжди. Але час від часу в голові Тревора виникали і зникали рвані, перемішані між собою кадри їхніх обіймів і поцілунків. Він не міг пригадати, як вони залишили нічний клуб, як опинилися тут, у готелі, у його номері, але пам'ять безсоромно малювала прожиті моменти близькості. Тревор згадав її освітлене вузьким променем блілого місячного саява слизьке від поту пристрасне тіло в його руках і усміхнувся.

«Хлоя!», – раптом згадав ім'я незнайомки. – «Здається, саме так вона себе назвала. Так, саме Хлоя».

Тревор одягнувся і відкрив гаманець. Усередині, у прозорій кишеньці, виднілося посвідчення, на якому великими літерами було написано слово «ПРЕСА». Він вийняв із гаманця чотириста швейцарських франків, поклав їх на тумбочку біля дівчини і швидко вийшов із

номера, а потім на вулицю.

Наближалося Різдво, а в Женеві стояла тепла осіння погода. І тільки вночі термометри іноді фіксували мінус п'ять. Давно тут не було так тепло о цій порі. Але для Тревора, який прилетів із Сахари, це були дуже прийнятні умови. Вночі в пустелі температура теж не піднімалася вище трьох-чотирьох градусів за Цельсієм.

Від Beau-Rivage Hotel до Rou du Cendrier – хвилин зо двадцять тихим кроком уздовж міської набережної.

Перед другим сеансом Тревор дуже нервувався. До цієї миті він не повною мірою усвідомлював, що з ним трапилося напередодні. За останні двадцять годин він кілька разів подумки виринав у кабінеті психолога Аманди і вслухався у свій голос, який лунав з динаміків маленького портативного диктофона, оповідаючи неймовірну історію прихованої десь глибоко в підсвідомості, невідомої нікому частини його життя.

А розпочалося все кілька днів тому після несподіваної зустрічі і безневинної, здавалося б, пропозиції.

***

– Так, Треворе, дуже гарні камінчики, – гаркавлячи заявив літній ювелір, вдивляючись крізь товсту лупу у великий круглий діамант завбільшки з лісовий горіх. – Ось цей – то є сама досконалість.

Невисокий сивий єврей з піднятими на волосся роговими окулярами ось уже зо п'ять хвилин розглядав крізь лупу діамант, затиснувши його тоненьким пінцетом у руках у білих бавовняних рукавичках.

Він обережно поклав камінь і взяв інший із жменьки майже однакових за розміром і формою каменів, що

розсипом лежали на чорному лаковому столі.

– Чудово! – і далі захоплювався він. – Гранування дивовижне! В усіх рундист, немов лезо... Кольори і чистота – як Божа роса...

З Левом Гольденбергом, ювеліром, емігрантом з Радянського Союзу, Тревора кілька років тому познайомив головний редактор *Les Mondes* Рошфор, який часто замовляв у нього ювелірні вироби.

Лев Гольденберг робив дивовижні копії найкращих колекцій ювелірних домів Європи.

«Покажіть мені фото шедевра, і я зроблю вам у сто разів краще і вдвічі дешевше», – любив повторювати старий єврей щоразу, як до нього зверталися потенційні клієнти. І справді, майстром він був неперевершеним.

– Є в мене один замовник, який усе це може взяти одним лотом, – не відриваючи очей від чергового каменя, сказав ювелір. – Якщо з ним добре поговорити, то мільйонів п'ять за лот виплатить одразу. А можливо, і більше.

– Леве, я поки не думав продавати. Мені б їх десь заховати на певний час.

– Тео, ти не зрозумів, – відвівши очі від діаманта і спрямувавши свій колючий погляд на Тревора, м'яко сказав ювелір. – П'ять мільйонів не доларів, а єврів. Це дуже великі гроші, друже мій.

– Леве, мені треба тільки надійне місце на кілька днів, до Різдва. Я живу в готелі, і тримати їх у сейфі вкрай необачно.

– Тов⁶, мій друже, гаразд, – дещо засмучено промовив ювелір, збираючи всі камені в зелений оксамитовий

---

⁶ Тов (ідиш) – добре, гаразд.

мішечок. – Ти знаєш, що надійнішого місця тобі не знайти. Але якщо надумаєш продати, то тільки скажи, і я все влаштую впродовж двох-трьох годин.

Через деякий час після розмови з ювеліром Тревор сидів на відкритій терасі невеликого ресторану в самому центрі Женеви, читаючи за філіжанкою кави свіжі газети.

У минулому залишилися військова служба, про яку нагадувало бліде татуювання у формі черепа на лівому плечі, як аббревіатура розвідувального батальйону бригади морської піхоти Французького іноземного легіону, розквартированого в Алжирі, і факультет Французького інституту журналістики при університеті «Париж Пантеон-Ассас». Нині він значився особливим військовим кореспондентом газети *Les Mondes*.

Про своє дитинство Тревор пам'ятав мало й уривчасто, оскільки родина весь час кудись переїжджала.

Батько Тревора родом із Підкарпатської Русі⁷ (це територія сучасної Закарпатської області України), український русин⁸. Але на початку Другої світової війни, коли Закарпаття, що входило на той час до складу Чехословацької республіки, було окуповано угорськими військами, його сім'я емігрувала спершу до Праги, а після війни – до Франції, де на початку сімдесятих і народився Тревор. Батько розмовляв з ним винятково русинською, щоб той пам'ятав своє коріння. А мати

---

⁷ **Підкарпатська Русь** (чес. *Podkarpatská Rus, Země Podkarpatoruská*; також Карпатська Україна з вересня 1938 року — чес. *Země Zakarpatskoukrajinská*) — назва одної з п'яти (пізніше чотирьох) земель, які входили до складу першої Чехословацької Республіки 1919—1938 (з 26 жовтня 1938 року перейменована на Карпатську Україну — автономний край у складі другої Чехословацької Республіки). Обіймала територію сучасної Закарпатської області України.

⁸ **Русини** (*рутєни, русіаки*) — назва українців до XVIII століття; на західноукраїнських землях — до початку XX століття. Донині збереглася на Закарпатті. Первісно слово «русин» уживалося тільки в однині як похідне від форми множини «русь». Багато хорватських істориків ототожнюють русинів з білохорватами, вважаючи їх нащадками білохорватського племені.

Тревора, вчителька французької мови та літератури, наполегливо прищеплювала йому любов до всього французького.

Батько, як фахівець із будівництва готелів, постійно перебував у тривалих відрядженнях до різних країн. Часто він забирав із собою родину. Тому дитячі спогади Тревора зводилися до поживклих кольорових та чорно-білих світлин на тлі вбогих ринків Індії, островів і храмів Таїланду, пісків Близького Сходу, нескінченних будівельних майданчиків Гонконгу, Дубаї і Бангкока. У дитинстві Тревор так звик до постійних переїздів, подорожей, до постійних змін, що навіть вступивши в доросле життя, уявити себе клерком, який працює в одному і тому ж офісі постійно на одному і тому ж місці, він не міг. Це і стало причиною його захоплення журналістикою.

Але трапилася біда.

Коли хлопчикові виповнилося дванадцять, батьки Тревора потрапили в автотрощу і загинули. Тревор після нещастя майже місяць перебував у шпиталі, поки старша сестра його матері тітка Ханна Фрашон не взяла над ним опіку і не забрала до Парижа.

Тітка Ханна була самотньою жінкою і всю свою невитрачену любов віддавала Треворові. Саме вона наполягла на тому, щоб Тревор пішов на військову службу, а згодом вступив до університету на факультет журналістики.

За останні п'ятнадцять років Тревор об'їздив майже всі зони військових конфліктів.

Його професійні здобутки відзначено Премією військових кореспондентів лондонської Prix Albert Londres.

А його журналістська кар'єра розпочалася в 1999 році

під час війни в Югославії. Як молодого, перспективного репортера редакція газети направила його туди замість досвідченого кореспондента, який раптово захворів. Колишній військовий, який відслужив у Французькому іноземному легіоні п'ять років, добре знався на військовій тематиці, Тревор, як ніхто інший, був готовий до такої роботи.

Під час відрядження він потрапив у скандал, опублікувавши результати спірного розслідування про дії НАТО під час бомбардувань Югославії. Тревор був одним із перших, хто звинуватив альянс у застосуванні осколкових бомб, заборонених Женевською конвенцією. Незважаючи на тиск і критику з боку військових фахівців і політиків, молодого журналіста помітили й оцінили.

Восени того ж 1999 року Тревор був відряджений до Західної Африки разом із групою каналу ВВС для підготовки журналістського розслідування військових злочинів Фідея Санко, у минулому керівника Об'єднаного революційного фронту, який 1997 року став віце-президентом Сьєрра-Леоне, і його зв'язків з іншим одіозним військовим злочинцем, у той час президентом Ліберії Чарльзом МакАртуром Тейлором, якого пізніше завдяки матеріалам, зібраним та опублікованим Тревором, було звинувачено у військових злочинах проти людяності. Санко в 2000 році також було оголошено військовим злочинцем і засуджено, а Чарльза Тейлора затримано і в 2006 році передано Міжнародному кримінальному суду.

Відтоді більшість військових конфліктів висвітлював саме Тревор. Його проникливі репортажі і безкомпромісні жорсткі статті публікувала більшість європейських ЗМІ.

У 2007 році Тревор висвітлював події в Афганістані, Анголі, у Конго і Сьєрра-Леоне, де проводив

розслідування діяльності Віктора Вуда – підприємця з Московії, підозрюваного в нелегальних поставках зброї і боєприпасів в обхід санкцій ООН для рухів «Талібан», «Аль-Каїда» і до країн, на які поширювалося міжнародне ембарго.

Російські колеги Тревора висловили припущення, що Вуд міг бути негласним дилером «Росвооружения» й одним із важливих секретноносіїв Московії. Водночас вони попереджали Тревора про небезпеку подібного розслідування й висвітлення його в ЗМІ, позаяк діяльність Вуда була безпосередньо пов'язана з московитською мафією, яка поширилася по всьому світу.

Незважаючи на це, розслідування Тревора потрапило до друку, а кілька репортажів показали провідні телеканали Європи.

Зрештою, у 2008 році Віктора Вуда було заарештовано в Таїланді, а 16 листопада 2010 року екстрадовано до США, де йому було висунуто звинувачення. Нарешті, 2 листопада 2011 року журі присяжних одностайно винесло Віктору Вуду обвинувальний вирок.

Усі ці події від початку проведення розслідування в 2007 році висвітлював Тревор, але через чергове відрядження до палаючої Лівії за судовим процесом над Вудом він міг стежити тільки за Інтернетом і репортажами колег.

У його послужному списку були репортажі з Багдада під час Іракської війни, з Сектора Гази під час арабо-ізраїльського конфлікту, з розбомблених і практично знищених авіаударами НАТО лівійських міст Бенгазі і Місурати.

Тому Тревора називали одним із найдосвідченіших журналістів, провідним фахівцем з Африки і Близького Сходу.

Працюючи в найнеспокійніших країнах, Тревор потребував надійних друзів та партнерів, на яких можна було покластися.

Однією з тих, кому Тревор повністю довіряв, була журналістка Кейт – витончена, мила, двадцятивосьмирічна австралійка з коротким, світлим скуйовдженим волоссям, веселою усмішкою, що відкриває рівний ряд білих зубів, красивими, повними, наче намальованими вмілим портретистом губами і великими зеленими очима. Незважаючи на свою тендітність, вона постійно носила легку військову форму і незмінний фетровий капелюх.

Кейт належала до тих жінок, які навіть підійшовши до сорокалітнього вікового рубежу, залишаються милими завзятими дівчатами, які всім своїм виглядом і поведінкою нагадують підлітка.

Вони зустрілися на початку 2007 року в Афганістані.

За кілька днів до цього в місті Муса-Кала в провінції Гільменд Тревор потрапив у полон до талібів. Викрадення було сплановане саме тоді, коли він прямував на зустріч з одним із їхніх ватажків для підготовки спеціального репортажу.

У будинку, куди привезли зв'язаних бранців, знаходилися знесилені спекою і голодом молода білява дівчина і двоє чоловіків. З розмов, які долинали до нього, Тревор зрозумів, що всі вони журналісти, уже понад місяць їх утримують бойовики.

Разом із Тревором полонили місцевого водія й афганського репортера. Наступного дня, задля залякування, двох афганців публічно, на очах в усіх бранців, стратили. А за нього, як і за інших журналістів, таліби планували отримати грошовий викуп.

Упродовж кількох днів Тревора по-звірячому били,

намагаючись зламати його волю, натомість нічого не вимагаючи. Безглузді побиття тривали майже три доби.

Нарешті, на четвертий день, до табору приїхав мулла Саддам – знатний польовий командир талібів.

***

Муса-Кала, провінція Гільменд, Афганістан

22.02.2007 15:35

– Ну що, великий хрестоносець стоїть на колінах перед маленький афганський муджахіддін? – глузливо запитав мулла поганою англійською, підійшовши до безпорадного зв'язаного Тревора, який лежав у пилюці.

– Я не солдат, я журналіст. І я француз, – пересилуючи біль, відповів Тревор.

– Преса? – зло перепитав бойовик і, схопивши Тревора однією рукою за плече, іншою навідліг дав йому гучного ляпасу. – Я тебе, собако, не питати, хто ти є.

Він узяв у руки його пластикове посвідчення і почав розглядати з вдоволеною посмішкою на обличчі.

– Преса – це добре. Нам потрібен преса, дуже потрібен.

– Що ви від мене хочете?

– Від тебе – нічого. Що ти можеш? Ти слабкий, ти хворий. Ти нічого не можеш. А твій господар – можеш! Він платити для мене. Багато платити.

– За мене ніхто не заплатить і цента, я не настільки важлива персона, – сплюнувши кров, тихо промовив Тревор.

– Платити, багато платити. Ти завтра знімати на відео. Ти сам його просити, для платити, – прошипів мулла, наступивши ногою на обличчя Тревора. – А якщо не платити, то ти по шматочках їхати додому в Париж, в редакцію пересилати.

Мулла підвівся і дав якесь розпорядження, звернувшись до бойовиків на пушту. Тревора швидко підняли і потягли, але не до ями, де його утримували раніше, а в глиняний сарай до інших бранців, де було принаймні сухо. Його кинули до невеликого приміщення, відгородженого від решти бранців подвійною стіною з дощок. На руки і ноги одягли кайданки, які прикували ланцюгом до дерев'яного бруса на стелі, дали трохи їжі і кухоль води. Зараз Тревор здавався бойовикам зовсім зламаним і безпечним.

Але він чекав саме цієї миті. Таліби були впевнені, що прикутий ланцюгом, зморений голодом, знеможений побиттями бранець мріятиме про сон, і біля сараю безпечно залишили тільки одного моджахеда зі зброєю, який одразу ж, як стемніло, посмаливши опіуму, заснув, притулившись до стіни.

Навички звільнення від усіляких спецзасобів Тревор отримав ще під час служби в Легіоні. Коли він переконався, що все навколо стихло, не зволікаючи і без зайвих зусиль зняв з рук і ніг кайданки і через благоденський дірявий дах вибрався назовні.

Знешкодивши охоронця, захопивши автомат і підсумок з гранатами, Тревор відчинив інші двері сараю і неголосно скомандував:

– Виходьте! Швидко!

Але у відповідь піднялася тільки дівчина, яка рішуче попрямувала до виходу.

З темряви задушливого приміщення долинув

хрипливий чоловічий голос:

– Кейт, подумай, вас піймають і стратять. Не роби цього.

Але Кейт упевнено зробила крок до відчинених дверей і міцно взяла Тревора за лікоть.

– Керувати автівкою вмієте? – запитав Тревор, залишаючи сарай, і, не чекаючи відповіді, вказавши на білий джип, прошепотів: – Зазвичай ключі залишають у підлокітнику. Умикайте двигун і чекайте на мене. Якщо щось піде не так, то знайте, що шлях на волю – просто за он тим муром.

Кейт побігла до авто, а Тревор облив бензином інші два джипи й ящики з боеприпасами, складені один на одного під невеличким наметом. Почувши шум двигуна, з будинку вискочили двоє бойовиків, але цієї миті просто в них під ногами вибухнула граната, кинута Тревором. З вікон будинку почалася безладна стрілянина. Тревор кинув у будинок ще дві гранати й автоматною чергою підпалив розлитий бензин. За мить усе навколо перетворилося на вогняний факел. Відстрілюючись, Тревор кинув гранату в бік ящиків з боеприпасами, заскочив у відчинені дверцята автівки і голосно скомандував:

– Рушай!

– Куди? – збентежено запитала Кейт і невпевнено поклатла тремтячі руки на кермо.

– Туди! – крикнув Тревор. Він схопив однією рукою кермо, а лівою ногою натиснув на педаль газу разом із ступнею Кейт, спрямовуючи автомобіль просто на глиняну огорожу. – Тримайтеся міцніше!

Автомобіль, зруйнувавши вщент мур, вилетів на піщану дорогу під громохкі вибухи боеприпасів, що здетонували. Над селищем піднялася яскрава вогняна

заграва, осяявши втікачам шлях.

– Тепер можна увімкнути фари, – через деякий час, коли палаючий будинок зник за пагорбом, тихо сказав Тревор. – Звідси до Сангіна кілометрів зо двадцять п'ять, не більше. Рухайтесь, не зупиняючись, до річки. Там недалеко британська база... Нас мають побачити патрулі.

Тревор ледве промовляв слова. Кейт тільки зараз помітила, що він притискає долоню до лівого боку грудей. Крізь пальці його руки сочилася кров.

– Ви поранені? Що з вами? – стривожено запитала Кейт.

Але Тревор мовчав. Він утратив свідомість, і його тіло обм'якло.

– Не мовчіть, говоріть зі мною, – крикнула перелякана Кейт, але відповіді не отримала.

Вона рукою притиснула його рану і ще сильніше тиснула педаль газу.

Тревор отямився в палаті військового шпиталю. Біля нього в білому халаті, накинутому на військово-польову форму, сиділа Кейт з розгорнутою книжкою в руках і дрімала.

– Де я? – ледь чутно спитав Тревор.

– Ми в Кандагарі, на американській базі, – відповіла сонна Кейт, радісно усміхнувшись.

– Скільки я спав?

– Майже три доби. Вам зробили операцію, тепер усе вже позаду.

Тревор озирнувся навколо, потім подивився на Кейт і ледь помітно усміхнувся:

– А ми ж з вами навіть не встигли познайомитися.

Мене звать Тревор Бланш.

– А мене Кейт. Кейт Ларсен. Я з Австралії. Хотіла подякувати вам за порятунок.

– Не варто, Кейт, я тут тільки завдяки вам, отже, ми квити.

Наступного дня Тревора і Кейт вивезли з Афганістану до Швейцарії. У Цюріху Тревор підлікувався і весь свій вільний час проводив з Кейт. Тревор навіть намагався залицятися до неї, але після кількох ночей, проведених разом, Кейт дала йому зрозуміти, що не має наміру зав'язувати з ним серйозні стосунки, щоб не розчаровуватися, і вважає за краще бути вільною від будь-яких зобов'язань. Насправді, Кейт випробовувала Тревора. Він їй дуже подобався, але своєю жіночою інтуїцією вона без зусиль прорахувала його мінливість і спробувала розбудити в ньому почуття власника. Тревор же легко прийняв умови Кейт і надалі дивився на неї тільки як на колегу.

Спочатку це, звичайно, дуже дратувало Кейт, але вона не давала Треворові це зрозуміти і завжди при нагоді була рада його бачити, особливо коли траплялася спільна робота.

Насправді, такі стосунки чоловіка і жінки мали б через певний час припинитися раз і назавжди, але їх об'єднувала журналістська робота: після дво-, тритижневих відряджень вони обидва роз'їжджалися кожен до себе, до свого дому, до рідних – у свій світ.

Оператора Етьєна Тревор знав уже понад десять років, ще з часів роботи в Сьєрра-Леоне. Він француз, але в його жилах тече й шотландська кров, по матері він справжній scotch. Більшу частину дитинства й юнацьких років, за його словами, Етьєн провів поблизу підніжжя найвищої шотландської гори Бен-Невіс на узбережжі Лох

Лінн, у містечку Форт-Вільям, де народилася його мати і жили всі їхні родичі. Етьєн кожною своєю клітиною вбирав традиції шотландців. Він пишався історією Шотландії, яку дуже шанував і вважав своєю. Тому у свої тридцять п'ять на француза скидався хіба що рисами свого худорлявого обличчя. Навіть татуювання на лівому плечі у нього було зі словами девізу Шотландії по-латині: «*Nemo me impune lacessit*»⁹.

Етьєн завжди був небагатослівний, скупий на прояв будь-яких почуттів, усі свої емоції завжди старанно приховував. Навіть жартував з кам'яним виразом обличчя, а найкраща похвала з його вуст звучала одним словом – «Непогано».

Але, незважаючи ні на що, Тревор дуже цінував дружбу з Етьєном. Упродовж багатьох років вони працювали пліч-о-пліч. Етьєн супроводжував Тревора майже в усіх його експедиціях.

Окрім цього, ось уже понад рік Етьєн залицяється до Кейт, багато часу вони проводять разом. Кумедно спостерігати, як цей високий, худорлявий, з орлиним носом і довгими руками француз ніжно ставиться до маленької Кейт, яка на дві голови нижча за нього. Тревор з усмішкою спостерігав за ними, мимоволі порівнюючи ці стосунки з грою вогню й льоду. Було очевидно, що гаряче серце Кейт розтопило крижану брилу в грудях Етьєна.

З Деном Тревор почав працювати півтора роки тому. Це був невисокий, відкритий юнак, пацифіст і серцеїд. Йому було всього двадцять п'ять. Одразу після закінчення університету в Тампере він був прийнятий до *Les Mondes* як перспективний, молодий та амбітний репортер. Головний редактор *Les Mondes* Рошфор

---

⁹ *Nemo me impune lacessit* (лат). – ніхто не зачепить мене безкарно.

опікувався молодим репортером, у якого розгледів талант. Він прагнув допомогти юнакові розвинути цей талант. Рошфор зробив Дена помічником Тревора, і той під час кількох відряджень на Близький Схід супроводжував його й Етьєна. Утім, подекували, що Ден є далеким родичем Рошфора, а можливо, навіть плодом його амурних пригод у минулому. Хай там що, Рошфору вочевидь не байдужа доля цього юнака, і він істотно допомагав тому знайти власний простір у журналістиці.

Після того, як Етьєн почав відкрито зустрічатися з Кейт і вона переїхала жити до нього до Парижа, саме Ден став компаньйоном Тревора, відвідуючи з ним нічні клуби Парижа й Цюріха.

Сам Ден, як міг, приховував своє минуле, ніколи про нього не згадував, але водночас тішився бути корисним досвідченим колегам і з усією проникливістю спостерігав за Тревором, опановуючи навички нелегкої роботи військового журналіста. І саме Ден замість Тревора, як його асистент, останнім часом висвітлював судовий процес «США проти Вуда» – скандальну справу найбільшого за всю історію продавця нелегальної зброї, яку розглядав Південний окружний суд штату Нью-Йорк.

Розділ 3

Женева, Швейцарія.

15.12.2011. 15:45

Тревор сидів на веранді заповненого відвідувачами ресторану і спостерігав за столиком поблизу входу, за яким сиділа літня сімейна пара і тихо розмовляла. Було дуже весело спостерігати, як чоловік потайки від дружини підгодовував мініатюрного песика, що сидів під столом і з нетерпінням чекав черговий шматок ласощів з його тарілки.

Тревор розгорнув свіжий часопис, намагаючись знайти останні публікації щодо процесу над Вудом, але, погортавши його і нічого не знайшовши, покликав офіціанта для розрахунку. Саме тут і сталася ця несподівана зустріч, що кардинально змінила його життя, мимоволі оголивши ту його частину, про яку він навіть не здогадувався.

Раптом Тревор почув сербську мову. Розмовляли чоловік і жінка, очевидно, туристи. З ними двоє діток віком років семи. Голос чоловіка здався йому знайомим. Тревор готовий був побитися об заклад, що знає цю людину дуже близько. Він умить відклав газету і почав придивлятися до силуетів фігур, що віддалялися. Жінка йшла попереду, тримаючи двох діточок за руки. Чоловік розглядав бруківку з написаними на ній назвами міст і мимоволі повернувся у бік Тревора. Це був невисокий, на вигляд п'ятдесятилітній огрядний чоловік, який уже почав лисіти, в окулярах з товстими лінзами, одягнений у пошарпаний, але чистий костюм, поверх якого – пожмаканий, довгий не за розміром темно-синій плащ.

Раптом Тревора осінило, і він, піднявшись зі стільця, голосно гукнув сербською:

– Йоване? Друже мій, Йоване, це ти?!!!

Чоловік здивовано озирнувся. Дружина теж звернула увагу на незнайомця, який голосно кликав її чоловіка. Обоє діток одразу підійшли до матері і притиснулися до неї.

– Йоване, привіт! Це я, Тревор. Старий, не впізнаєш мене?

– Тео?! – відгукнувся з подивом чоловік, широко розкинувши руки. – Треворе! От чого не сподівався, того не сподівався! Скільки літ, скільки зим? Оце так зустріч!

Друзі міцно обійнялися.

– Я гадав, що більше тебе ніколи не побачу, – сказав Тревор, – скільки років минуло – десять? Дванадцять?

– Тео, п'ятнадцять років, не менше! Ти ще тоді в Легіоні служив, – протираючи хусточкою спітнілі скельця окулярів, повільно, зі сльозами щирої радості відповів Йован. – Я навіть уже і забув, як ти виглядаєш. Дай-но я тебе роздивлюся!

Йован надів окуляри, пильно глянув на Тревора. Тримаючи його за плечі, він радісно вигукнув:

– Та ти, чортяка, тримаєшся молодцем, зовсім не змінився! Правда, Анно? Це Тревор... Тео, мій друг, я тобі розповідав.

Дружина Йована простягнула Треворові руку й окинула його оцінювальним поглядом.

Анна була високою, худорлявою і вельми привабливою жінкою, хоча і без краплі макіяжу на обличчі, водночас одягнена була в дешеве сіре пальто і довгу чорну спідницю, що різко контрастували з її аристократичною поставою. Тревор одразу звернув увагу на чудовий

манікюр і доглянуті руки Анни. Вся її одяга якось безглуздо виглядала на тлі її яскравої зовнішності.

– Колись і ти був високим красенем із зеленими очима та густим чорним волоссям, – пожартувала вона, легко погладивши Йована по лисині. – Наскільки я знаю зі слів чоловіка, то ви ровесники, друзі-нерозлийвода з дитинства.

Анна дуже гарно говорила сербською з ледь відчутним російським акцентом. Вона була молодшою за Йована років на десять, а то й більше, і поводитися чомусь неприродно стримано, навіть жарт, що прозвучав з її вуст, видався Треворові дещо удаваним.

– Йоване, ти про мене розповідав? – здивувався Тревор і одразу запропонував: – Друзі, давайте сядемо на веранді. Мій столик вільний, немов тільки і чекав на вас.

– Так, я багато й часто про нас розповідав, друже мій, – відповів Йован, сідаючи за столик, а потім звернувшись до дружини й усміхнувшись, продовжив: – Люба, адже ми з Тревором років з дванадцяти разом. Стільки всього було! Навіть планували разом служити в Легіоні. Правда, Тео? Мене тоді за станом здоров'я не пропустили, але ж мріяли завжди бути разом. До речі, ти тут надовго?

– Ні, на кілька днів. Різдво хочу провести десь у горах, ближче до снігу, бо тут його, напевно, цього року годі й чекати.

– Так, погодка не зимова, спекотно як для грудня. Ну, Треворе, розповідай, де ти, що ти, з ким ти, як ти? – скоромовкою весело вимовив Йован.

Але Анна взяла Йована за руку:

– Любий, ви тут спілкуйтеся, а ми з хлопчиками пройдемося набережною, погуляємо. Вам без нас буде

набагато веселіше, – і вона піднялася зі свого стільця.

Тревор допоміг Анні надягнути пальто і звернув увагу на маленький клаптик паперу біля комірця з внутрішнього боку підкладки, прищеплений до неї залізною скобою. Це був ярлик з номером з хімчистки. Такий самий ярлик був підколотий і до пальта Йована. На мить Тревор замислився, але голос Йована відволік його від думок.

– Розкішна жінка, чи не так?

– Так, – якимось відчужено відповів Тревор і подивився назирцем за Анною. Двоє діток дріботіли за нею, і за мить усі троє загубилися в натовпі на площі.

– Ти навіть не уявляєш, як мені з нею пощастило! Ми вже десять років разом.

– Росіянка?

– Ні, сербка, але все життя прожила в Каталонії. Та що ми все про мене та про мене. Як ти, чи одружений, де працюєш?

Друзі, справді, не бачилися дуже давно і їм було що розповісти один одному.

Тревор познайомився з Йованом на початку вісімдесятих ще в школі в Парижі, куди сербська сім'я Йована переїхала з Югославії, тікаючи з Косова після трагічних подій 1981 року. У дитинстві Йован багато розповідав Треворові про ті події, коли потоки біженців попрямували з Косова до Сербії, покинувши свої будинки і села через албанських націоналістів. Село, де жила сім'я Йована, ущент спалили албанці, і сотні людей перетворилися на біженців.

З Йованом Тревор здружився одразу ж, як тільки той переступив поріг школи. Спочатку Треворові було шкода цього скромного, тихого і завжди голодного хлопчика,

який до того ж дуже погано розмовляв французькою. Але через деякий час вони стали друзями-нерозливвода, а Йован – частим гостем у будинку тітки Ханни Фрашон.

Після закінчення школи друзі вирішили разом вступити до Легіону, але на вигляд здоровань Йован за результатами медичної комісії несподівано отримав статус «до строювої служби непридатний» через вроджену плоскостопість. Відтоді їхні шляхи розійшлися.

У ресторані вони просиділи допізна, після чого вирушили до невеличкого готелю на протилежний бік Лемана¹⁰, де Йован зупинився з сім'єю. Далі постояли на мосту Мон-Блан, що з'єднував дві частини міста, милуючись неспокійною гладдю Женевського озера.

Нічне місто іскрилося барвистим світлом, що райдужними блискітками відбивалося на дзеркалі схвильованої води, немов на живописах Вінсента ван Гога. Фонтан, що викидає в небо стосорокаметровий густий струмінь води, гордо височів над невеликим рукотворним мисом.

– Тео, ти знаєш, ми тут не зовсім заради відпочинку, – після невеликої паузи вимовив Йован. Під час цієї розмови він намагався не дивитися Треворові в очі, блукаючи поглядом по темній воді озера. – Я тут проходжу психологічну адаптацію після лікування від алкогольної залежності.

Гуркіт водограю дещо приглушував слова Йована, але той продовжував, підвищивши голос:

– Я вже втретє лікуюся, Тео. Утретє! Але сьогодні вже дев'яносто четвертий день, як я в повній зав'язці. Тут, у Женеві, є дуже гарний психолог, який допомагає мені. Я

---

¹⁰ Леман (фр. Lac Léman, Le Léman, Lac de Genève) — друга назва Женевського озера.

тут буваю раз на три місяці впродовж тижня. І щоранку у мене сеанс.

Тревор мовчки дивився на нього.

– Життя, Тео, така штука! Мрієш про одне, а виходить зовсім інше, – з гіркотою продовжував Йован. – Воно якось само по собі втягнуло і затягнулося. Але зараз я сподіваюся, що вже напевно зав'язав. Допомогала мені одна молода жінка, чудовий психолог, яка має здатність гіпнотизувати. Мені її порадили, коли я майже все втратив. Тоді я вже півроку жив сам і був практично на смітнику. А нині у мене знову все налагоджується.

Тревор вирішив поміняти тему розмови, він відчував, наскільки важко Йованові говорити про це, йому й самому стало ніяково.

– Йоване, а пам'ятаєш, як ми з тобою на гіпноз ходили, коли до нас у місто приїжджав якийсь гастролер-гіпнотизер? Пам'ятаєш, він нас тоді начебто тільки одних не зміг загіпнотизувати, і нас виставили з клубу? – Тревор усміхнувся і продовжив: – Відтоді я впевнений, що у мене стійкий імунітет на гіпноз та інші навіювання.

– Треворе, ти не розумієш, у неї колосальні здібності! Та й зовні... – Йован підморгнув Треворові і продовжив: – Якщо хочеш, познайомлю. Дівчина просто видатна в усіх сенсах. У мене завтра вранці відбудеться останній сеанс. До речі, вона дуже ефектна і самотня.

Останнє слово Йован вимовив змовницьким тоном і знову підморгнув Треворові.

«Справжній гіпнотизер, – міркував Тревор, – ефектна дівчина, хороший психолог. Чи не забагато епітетів для однієї людини?»

– А як твоя робота? Як я пам'ятаю, ти колись мріяв пов'язати своє життя з політикою, – знову спробував змінити тему розмови Тревор, а потім, ніби щось

згадавши, продовжив: – Ти ж, здається, у Москві МДІМВ закінчив?

– Так, – ствердно кивнув Йован, – до речі, з відзнакою! У тебе чудова пам'ять, друже. Після закінчення університету працював, потім одружився, потім – двоє діток і невелика юридична контора в центрі Праги. Спокійне розмірене життя дещо розслабило мене, і я ледь не втратив усе. Але сподіваюся, усе це вже в минулому.

– Так, Йоване, життя коригує наші плани. Іноді здається, що ми прості спостерігачі за тим, як усе тече і проходить повз нас. То ти кажеш, що завтра їдеш? О котрій?

– Від'їжджаємо потягом в обід одразу після сеансу. Відпочили, підлікувалися і доста, труба кличе. Завтра в цей час я вже буду в Празі, але ти не хвилюйся, ми завтра з тобою ще поспілкуємося. Головне – ми знайшли один одного! – відповів Йован, поплескавши по дружньому Тревора по плечу.

– Так, я теж дуже радий цьому. Це, справді, дуже дивно, що ми ось так несподівано...

– У тебе в Женеві ще справи? – запитав Йован. – Ти тут сам чи з дамою серця?

– Ні, Йоване, зі справами цього року вже покінчено. Я тут тільки відпочиваю. До речі, у нас є привід випити хорошого бренді, – Тревор кивнув у бік центру. – Ходімо, я знаю тут одне чудове місце. Можливо, не вип'єш, то хоч подивишся і порадієш за товариша.

– Ні-ні, Тео, – запротестував Йован, – я б із задоволенням, але у мене режим. Через півгодини я вже маю бути в ліжку. І бажано натщесерце.

– Раз мусиш бути в ліжку, то йди, – усміхнувся Тревор. – А я ще хочу потусити трохи. От подобається мені

цивілізація! А то щось останнім часом усе одно нормально заснути не можу, мучить безсоння.

– Ось тобі ще одна причина поговорити з гарним психологом, – зрадів Йован. – Тобі просто потрібне перезавантаження мозку. Навіть після одного її сеансу спатимеш, як немовля. Що ти втрачаєш? Година релаксації, і одразу відчуєш полегшення.

– О'кей, Йоване, – трохи поміркувавши, відповів Тревор. – Нехай. Усе одно час є. Завтра сходимо до неї. Коли там у тебе сеанс?

– Дивись, у мене розпочинається о дев'ятій, триватиме хвилин сорок, не більше. Я з нею домовлюся на десяту і там на тебе чекатиму. Добре?

– Добре, – погодився Тревор і, прощаючись, обійняв друга, – подивимося на твою «ефектну дівчину». До речі, Йоване, як її звати?

– Аманда. Її звати Аманда.

Прощаючись, друзі домовилися зустрітися наступного дня вранці на Rou du Cendrier 19.

Розділ 4

Прага, Чехія. (Роберт)

16.12.2011. 17:15

– «Інсомвіта¹¹», кажете? «Життя у сновидді»? Так-так... Цікаво... Дуже цікаво... Кхе-кхе... «Інсомвіта»... Самі намудрували чи хтось напоумив? – чоловік років шістдесяти у білому халаті і з тоненькою сивою борідкою оглядав Роберта. Він замовк і пильно з напівпосмішкою, не приховуючи недовіру, подивився Робертові у вічі. – Пане Роберт, якщо все, про що ви тут говорите, є правдою і в цьому немає ні крихти брехні, то ви унікальна особистість, ви справжня знахідка для психіатра!

На лікаря-психіатра доктор Олександр Фрідман зовсім не був схожий. У розумінні Роберта психіатр – це серйозний огрядний чоловік у дорогому костюмі з музичними, охайними руками піаніста, з високим чолом та обов'язковою акуратною широкою бородою від бакенбард.

Але перед Робертом сидів невисокий, худий літній чоловік з невеликою, ретельно підстриженою сивою борідкою і короткими вусами. Обличчя, зрешечене павутинкою тоненьких зморщок, було дуже доглянутим, якимось мініатюрним та жіночним. Його сиве волосся ретельно підстрижене і гладенько зачесане назад.

Рухи лікаря швидкі, майже блискавичні. Коли він говорив, а говорив він дуже швидко, то сильно жестикулював. Водночас дикція його була правильна,

---

¹¹ **Insomvita** (від *лат.* in- – «в-», «по-», *лат.* somnum – «сон», *лат.* vitae – «життя») – життя в сновидінні.

кожне слово він вимовляв дуже чітко.

Психіатр послідовно здійснював свій ритуал: від очей він перейшов до язика і гортані, пом'яв кисті рук і легенько постукав по колінах гумовим молоточком.

– Ніяких відхилень! Антидепресанти приймаєте? На мігрень страждаєте?

– Ні. Антидепресанти ніколи не потребував, – відповів Роберт, – та й пігулки приймаю вряди-годи. Щодо мігрені, то навіть не знаю, що сказати, важко й згадати, коли була востаннє.

– А сон? Можливо, страждаєте на безсоння? – лікар вочевидь був збентежений і навіть не намагався це приховувати. – Ви виглядаєте дещо втомленим.

– Пане лікарю, я засинаю, як немовля. Можу заснути скрізь і в будь-якому положенні, – усміхнувся Роберт. – Я тільки-но з відрядження. Не спав майже добу – чуже місто, переліт.

– Перевтома? Недосипання? Багато працюєте?

– Та ні, лікарю. Зі мною все гаразд. Питання зовсім в іншому. Я хотів дізнатися, чи траплялося вам щось подібне?

– Наркотики раніше вживали? Травичкою бавилися? – не звертаючи уваги на поставлене Робертом запитання, продовжував свій допит лікар.

– Док, та нічого подібного. Я навіть алкоголь не сприймаю, тому майже не вживаю і ніколи не палив.

Роберт спробував говорити рівним, спокійним голосом, щоб переконати психіатра у своїх словах, позаяк його очі просвердлювали Роберта під час цього допиту наскрізь.

– Так-так-так... Зрозуміло... Зрозуміло... Усе зрозуміло! А раніше до лікарів зверталися з цією проблемою?

– Я вам уже казав, тут ні до кого ніколи не звертався. Мені порадила до вас звернутися Аманда. Саме вона запропонувала це.

– Так-так-так... Аманда, – протяжно та відсторонено промовив лікар і, не звертаючи уваги на останні слова Роберта, підвівся і повторно почав обмацувати його череп. – Кажете, що ніяких травм голови у вас не було. А у дитинстві? Можливо, стреси, психічні розлади, фобії чи якісь дитячі тривоги?

– Пане лікарю, нічого подібного. Я взагалі нічим серйозним ніколи не хворів.

Психіатр пильно подивився Робертові у вічі і знову почав обмацувати його потилицю. Його пальці, як масажний прилад, приємно ковзалися по волоссю, не залишаючи недослідженим і дюйм черепа пацієнта.

– Якщо це допоможе, док... Я не знаю, фобія це чи ні, але я відчуваю у потязі нестерпний дискомфорт.

Лікар зовсім не звернув уваги на слова Роберта і продовжував обмацувати його голову, потім задумливо вимовив:

– Чому так? Як мені відомо, залізничний транспорт – найбезпечніший.

Але зненацька зупинився і, не знімаючи рук з голови Роберта, нахилився до його обличчя впритул і швидко запитав:

– А чим вас так лякає потяг?

– Це все через трощу під Ленброук Гроув у Лондоні.

– Так-так-так, – швидко промовив психіатр, – розповідайте.

– Це було давно, здається, у жовтні 1999 року. У Редінгу вранці перед самою посадкою у вагон мені різко стало зле просто на пероні. Сталося сильне

запаморочення, і мені здалося, що на мить я навіть втратив свідомість. І тут у мене виникло видіння. Я побачив, що лежу серед загиблих людей поміж нагромаджених уламків вагона, повного закривавлених трупів. Я навіть відчув вогонь на обличчі від полум'я, що охопило вагон. І раптом у голові чийсь голос дав мені чітку установку не сідати в цей потяг. А ввечері з новин я дізнався, що на четвертому кілометрі від лондонської станції Педдінгтон трапилася моторошна залізнична троща, у якій зіткнулися два потяги, що призвело до загибелі понад тридцяти осіб, понад п'ятсот отримали поранення. І саме перший вагон, куди я мав увійти, постраждав найбільше.

– Педдінгтонська троща, – згадав доктор Фрідман, – я читав про цю подію в газетах.

– Так. Відтоді я уникаю потягів. Я думаю, що то було для мене застереження з неба, знак. У мене і зараз перед очима стоїть той вагон – гора понівеченого металу й обгорілі тіла. То було жахливо.

Доктор Фрідман слухав розповідь Роберта, не припиняючи обмацувати його голову.

– Видіння, кажете, – вимовив лікар після того, як Роберт замовк. – Там, здається, усе сталося через світлофор? Та-а-ак... А більше ніяких видінь у вас не було?

– Ні, пане лікарю, – невпевнено відповів Роберт. – Ось тільки сни...

Тим часом після ретельного обстеження черепа психіатр знову перейшов до очей та язика пацієнта.

– Розтуліть ще раз, будь ласка, рот... Ширше, будь ласка, і покажіть мені язика.

Здавалося, що він шукає діагноз, написаний десь у ротовій порожнині.

– Так-та-а-ак... То що ви кажете? Нічим серйозним не хворіли? – спитав лікар, розглядаючи горло Роберта. Відповіді він і не очікував, оскільки рот Роберта був широко розтулений.

Роберт звернув увагу, що у лікаря, немолодої вже людини, очі не просто блищали, вони сяяли юністю та життям. Так виглядають очі у дітей, коли їх відривають від гри.

– А що Аманда? – несподівано і швидко спитав лікар, рукою показуючи, що рот можна стулити. – Давно ви знайомі з нею?

– Аманда? Ні. Я, тобто Тревор... Тобто я познайомився з нею тільки минулої ночі.

– Тревор... – задумливо мовив лікар. – Вибачте, а як виглядає ця ваша Аманда? Скільки їй років?

– Я її не бачив, та дуже чітко відчував і чув... Але чомусь саме зараз я зрозумів, що знаю, як вона виглядає. На вигляд їй, напевно, близько тридцяти. Можливо, менше. Черношкіра, висока, дуже приваблива. І ось ще... очі... – Роберт замислився і, перевівши погляд на лікаря, вимовив: – у неї якісь неймовірні казкові очі зеленувато-блакитного кольору. Вони...

– Ви розумієте, що це, можливо, ваше друге «я»? – з нетерпінням обірвавши Роберта, раптом запитав доктор. – І це вона сама вам порадила прийти до мене?

– Ну не зовсім до вас. Вона наполягла, щоб я тут, у цьому моему світі, звернувся до хорошого психіатра або, зрештою, до психолога і розповів йому все. Вона сказала, що їй знадобилася допомога з цього боку для того, щоб розібратися, що зі мною відбувається там. Тобто з Тревором...

– Дивно все це, вам не здається?

– Згоден, ось тому зараз я тут. Адже я давно цікавлюся питанням дисоціативних розладів, мені більше, ніж будь-кому, хочеться зрозуміти все.

– Овва! Ви читаете медичні журнали? – здивовано промовив лікар, піднявши брови. – Розумієте, голубчику, дисоціація багатьма психіатрами і мною, між іншим, теж розглядається як симптоматичний прояв у відповідь на травму, критичний емоційний стрес, вона пов'язана з емоційною дизрегуляцією. Але, як мені здається, нічого подібного з вами не траплялося, окрім випадку першого рецидиву і вашої реакції на нього.

– Так, лікарю, але багато вчених схиляються до того, що дисоціативний розлад має надуманий характер.

– Так, шановний, ви абсолютно праві. Саме ятрогенний характер або, як ви зволили висловитися, надуманий. Я теж переконаний у цьому!

У кабінеті запанувала тривала тиша. Лікар Фрідман напружено обмірковував ситуацію. Він уперше зіткнувся з подібними симптомами і перебігом, як він гадав, хвороби.

– Ось ви, Роберте, говорите про дисоціативні розлади. Як на мене, ваш стан – це дещо інше. Розумієте, щоб діагностувати множинну особистість або, інакше кажучи, розлад множинних особистостей, окрім наявності хоча б двох особистостей, які регулярно і по черзі контролювали б вашу поведінку, потрібна також втрата пам'яті, що виходить за межі нормальної забудькуватості. У цьому випадку втрата пам'яті зазвичай відбувається як перемикання каналів. Але у вас зовсім інші симптоми. І потім цей Тревор... – доктор задумався. – Розумієте, ваша пам'ять чітко транслює все те, що з вами відбувається і тут, і там. Проявів вашої іншої особи – Тревора – не спостерігається. Контроль над вашими вчинками здійснюєте тільки ви, і я не бачу ніякого

стороннього втручання з боку вашого другого «я». І саме це мене дивує. Я не знаю жодного подібного випадку, описаного в медичній практиці.

Він стиснув пальці на руках і доторкнувся ними до підборіддя. Від видимого напруження пальці побіліли.

– До речі, Роберте, ви звернули увагу на ім'я Тревор?

Лікар з цікавістю людини, яка тільки-но розкрила якусь таємницю або максимально наблизилася до її розкриття, пильно подивився на Роберта.

– А що з ним не так?

– Як що? Це ж паліндром! Тобто слово, яке однаково читається як зліва направо, так і справа наліво. Дивіться, – лікар узяв аркуш паперу і написав на ньому великими літерами. – Ось, як це виглядає. Тревор – це дзеркальне відображення вашого імені, Роберте.

– Так, – відповів здивовано Роберт, – я ніколи на це не звертав уваги, але це, насправді, так.

– Так, Роберте, дзеркальне відображення! Паліндром. До речі, а як ви відчуваєте час? Він синхронний?

– Здебільшого він майже збігається. Там життя тече строго за правилами, навіть якщо тут я два дні не посплю. Але зазвичай у сновидінні я ніби повертаюся на останню вихідну позицію. Іноді немов вливаюся в процес, але при цьому моя пам'ять миттєво наповнюється інформацією. Це я вже потім розумію, що так було, коли прокинувся.

– Значить, бувають моменти з того життя, які ви не можете згадати?

– Так само, як і в цьому житті, лікарю. Усі відчуття ідентичні, – відповів Роберт. – Зазвичай, коли я засинаю, я потрапляю саме в той момент, який раніше був перерваний, немов відпускаю на відеомагнітофоні

натиснуту клавішу паузи. Ну, крім останнього випадку з Амандою. Там було по-іншому.

Доктор Фрідман дивився на Роберта і щось обмірковував. Його мучили сумніви, і він немов намагався сам собі пояснити, що відбувається, перебираючи в голові всі знайомі йому випадки роздвоєння особистості, порівнюючи їх з цим незрозумілим станом свого нового пацієнта. Після тривалого мовчання, схрестивши руки на грудях, зітхаючи, лікар вимовив:

– Розумієте, Роберте, ваш стан, навіть беручи до уваги ваші фантазії про нічні подорожі у сновидіннях, не викликає у мене занепокоєння, це цілком відповідає психічним відхиленням у межах загальноприйнятих норм. Але мене турбує ось що... – лікар зробив паузу й уважно подивився на Роберта. – Ваші суїцидальні наміри, що я вважаю наслідком депресії, але, як я зрозумів, ви з нею самотійно намагаєтеся боротися. І це дуже правильне рішення. Адже пасивне перебування в депресії подібне до того, як сидіти на березі річки в очікуванні, коли повз вас пропливе труп вашого ворога. Мене тішить у цій ситуації те, що ви не чекаєте, а намагаєтеся самі знайти вихід з неї, шукаєте шляхи, аналізуєте.

– Ви не зовсім мене зрозуміли, лікарю. Думки про самогубство у мене виникають не через безвихідь, і вони не є наслідком якоїсь депресії. Мое життя тут, поза сновидінням, мене повністю влаштовує. У мене пристойна робота, кар'єра, кохана дівчина. Але... – Роберт замовк і, зітхнувши, приречено промовив: – Мені іноді здається, що це все не справжнє, не реальне. Я довго розмірковував над цим, порівнюючи цей світ і той. А що, як це все – просто чийсь сон? Що якщо і я, і ви, і весь цей світ – моє сновидіння, моя уява і не більше? І

ось у цьому випадку самогубство виступає кардинальним способом вирішення питання. Розумієте?

– Тобто ви вважаєте, що, вбиваючи себе в цьому житті, ви просто прокинетесь в тому, ніби уві сні? Я правильно вас зрозумів? – спитав лікар і, не чекаючи відповіді, продовжив: – Коли так, то дивіться, якщо ми з вами, як ви вважаєте, знаходимося зараз уві сні, то що завадить вам знову повернутися сюди наступного разу? Це ж сон, сновиддя! І якщо навіть припустити, що ви маєте рацію і цей світ – ваше сновидіння, чи впевнені ви, що не вбивали себе раніше в цьому житті, яке ви тільки-но назвали сновидінням?

– Це тільки моє припущення. А що стосується самогубства, то я, напевно, мав би пам'ятати це. Я ж пам'ятаю все те, що відбувалося зі мною вчора, місяць чи кілька років тому. Я пам'ятаю все від самого дитинства.

– Напевно, мав би... – обмірковуючи ситуацію, байдуже вимовив лікар, а потім подивився на Роберта і серйозно продовжив: – Припустімо, що цей світ – ваше сновидіння. Тоді що може перешкодити мозку сплячого Тревора моделювати нереальні деталі вашого життя так, щоб ви їх брали як даність, незаперечний факт, бо вони вживлені тут у вашу пам'ять. Розумієте абсурд ситуації? До речі, як давно ви почали думати про самогубство?

– Років п'ять-шість. Одразу після того, як я, зрештою, зрозумів, що не знаходжу виходу і пояснення ситуації, що склалася. Я часто обмірковував це і чітко пам'ятаю, коли підходив дуже близько до межі, але так і не зумів зробити останнього кроку.

Роберт замовк. Лікар продовжував уважно дивитися йому у вічі, щось обмірковуючи. У кабінеті на деякий час знову запанувала тиша. В очах лікаря вгадувався сумнів разом із зацікавленістю. Порушивши мовчання, він підсумував:

– Отже, голубчику, я візьму вас до себе. Завтра вихідний, і тому сеанс ми проведемо у мене вдома в моєму кабінеті. Медикаментозна терапія тут не допоможе. Ми покопаємося у вашому мозку, у вашій свідомості. Усе почнемо спочатку. Як психотерапію ми, справді, застосуємо клінічний гіпноз, як і казала ваша Аманда. Але спочатку я прошу вас згадати ще більше деталей і розповісти мені. Я чекатиму вас завтра ось за цією адресою.

Лікар акуратним, каліграфічним почерком, не властивим людям його професії, написав на візитівці свою домашню адресу і вручив її Робертові.

– Не тягнутимемо з інтригою. Я чекатиму вас завтра о десятій годині ранку. Так, і передайте Аманді від мене полум'яний привіт.

Лікар спровадив Роберта до виходу і біля самих дверей раптом пильно позирнув йому у вічі і холодним голосом вимовив:

– Я вам не вірю, шановний. Не вірю ні на секунду жодному вашому слову. І вам доведеться дуже сильно постаратися, щоб переконати мене в протилежному. Але я заінтригований, аж надто неймовірна ваша брехня. Настільки неймовірна, наскільки неймовірною може бути тільки сама правда.

Розділ 5

Татри.

24.12.2011. 03:23

Роберт стояв над урвищем і мовчки слухав розмірений шум річки. Він спостерігав, як через великі валуни пробивалися чорні потоки води, і згадував. У голові спливали фрагменти його дитинства й юності. То з'являлися, то зникали чиїсь обличчя, рідні, близькі чи просто знайомі. Одні усміхалися, інші дивилися з докором. А вода все мчала і мчала швидким потоком, кружляла у вирахах, ревіла від безпорадності перемогти вкриті снігом пласкі кам'яні валуни, які перетинали їй шлях до волі.

Але Роберт нічого цього не помічав. У думках він був далеко від цієї річки і від цього засніженого місця.

Хто він? Тревор зі сновидінь, до якого він приріс і думками, і спогадами, і, здається, навіть тілом, чи Роберт, що, безумовно, було ближче і реально відчутніше ще кілька днів тому, але не зараз. Цієї миті спогади змішалися, у голові все вирувало і клекотіло, як унизу біля підніжжя скелі. В один і той же час спогади життя Тревора і реальності змішалися і короткими кадрами малювали прожиті образи і сцени. Раптом пам'ять Роберта повернула його в той перший день, коли все сталося вперше. Усе ніби зупинилося, стихло і спогад давно пережитого стану обволік Роберта теплом і тужливим почуттям чогось давно забутого і втраченого.

***

...Ніч. Різдво. Дитяча кімната. Посеред кімнати великий стіл, на якому стоїть прикрашена невеличка ялинка. Золоті та срібні нитки дощук з фольги спадали від верхівки по гілках до самого низу. Круглі кульки з вати, що нагадували великі сніжні пластівці, прикрашали гострі гілочки новорічного дерева.

Ялинка сяяла гірляндами у вигляді білих сніжинок і різноманітних іграшок у формі космічних об'єктів. Усередині гірлянд різними кольорами світилися лампочки. Від цього світла на стелі з'являлися фантастичні відблиски, що надавало святу ще більшої казковості.

Під ялинкою – кілька помаранч і білий Дід Мороз із пап'є-маше з посохом і червоним лантухом для подарунків на плечах, який з року в рік з'являвся під кожною новою ялинкою зі старої поживклої картонної коробки, де його зберігали разом із іграшками, гірляндами, кульками, поживклою від часу ватою і довгими нитками дощу з різнокольорової фольги.

Запах свіжої смереки заповнював усю кімнату, а з кухні доносився аромат ванілі і свіжої випічки.

Роберт не розумів, чому він прокинувся. Він просто дивився сонними очима на ялинку, що виблискувала вогнями. Десь далеко на вулиці лунали дзвіночки, грав акордеон і долинали різдвяні колядки.

Різдво було в самому розпалі. Люди, переодягнені в костюми героїв різдвяного вертепу, просто на засніженій вулиці розігрували спектакль. Вони були одягнені у шкіряний, вивернутий хутром назовні одяг, підперезані ремнями на поясі і хрест-на-хрест на грудях, на ногах – грубі штани, заправлені у валянки, на ремені начеплені залізні дзвіночки – великі і маленькі. Під час бігу і

тупцювання на місці вони видавали різні за тоном, глибиною і тривалістю звуки. Грубо зроблені чорні маски з прорізами для очей закривали обличчя, на голови надягнуті чорні тюрбани з червоними стрічками, а в руках – дерев'яні криві палиці-ключки або мітли. Розмовляти їм за традицією було заборонено, вони тільки гарчали і гавкали, як собаки, лякаючи перехожих і розважаючи дітей. Інші учасники вертепу – колядники – були одягнені в гуцульські костюми – киптари, сардаки чи козячі кожушки. Вони несли попереду велику зірку на довгій жердині і співали різдвяні колядки.

Театральні дійства влаштовувалися майже біля кожного двору. Четверо дяків несли зменшену копію сільської церкви і скриню для пожертвувань з одного двору до іншого. Господарі дворів, послухавши колядки і псалми, обдаровували колядників і робили пожертви на церкву.

Навколо лунали сміх і веселощі. Колядки звучали повсюдно. Незважаючи на холод, гармоністи грали голими пальцями по клавішах і кнопках гармоніки, акомпануючи колядникам. Затихало все те тільки під ранок і ближче до вечора наступного дня все розпочиналося спочатку. І так усі три зимових дні Різдва.

На вулицях Гаршфольво, невеликого села на околицях курортного містечка Сольви, що загубилося між гір, де жила сім'я Роберта, було темно. Але завдяки рясному снігу, що випав під самий Новий рік, і яскравому світлу зірок усе навколо було яскравим і чарівним.

Будинки вздовж вулиці щільно притискалися один до одного вузькими дворами. З усіх вікон різнокольоровими вогнями виблискували прикрашені іграшками і гірляндами новорічні ялинки.

Очі самі по собі заплющувалися від втоми, сон долав

Роберта і намагався повністю зламати його волю і змусити підкоритися п'янкому духу Морфея. Засинати завжди було приємно і солодко.

Роберт опустил голову на м'яку подушку і поринув у мрії, які непомітно перейшли у сновидіння.

– Скільки можна спати? Галло! Треворе, підйом!

Чийсь бадьорий жіночий голос доносився з кухні разом із дзвоном склянок, тарілок, ложок і виделок, які жінка розставляла на столі для сніданку.

– Підйом, Треворе!

Роберт розплющив очі тільки після того, як той хтось скинув з нього ковдру.

– Тітонько, дай поспати ще трішечки. Ще п'ять хвилин, – сонно простогнав він і спробував схопити ковдру, але вона сповзла на підлогу.

Роберт неохоче потягнувся рукою до підлоги, але з першої спроби дістати ковдру йому не вдалося, довелося навіть трохи підвестися. І саме цієї миті сталося щось неймовірне, він ніби потрапив в якесь казкове задзеркалля. Посеред величезної кімнати з високими стелями стояла неймовірної краси велика зелена ялинка. Вона була розкішно одягнена в різнокольорові кулі, фігурки звірів, яскраві гірлянди, а зверху гілки були прикрашені великими золотистими, червоними і жовтими бантами. На шпилі ялинки красувалася промениста червона зірка. Ялинка грала всіма барвами веселки. Великі кулі червоного і синього кольорів, кулі поменше білого і зеленого кольорів, цукерки, загорнуті в білі серветки і підвішені до гілок різнобарвними нитками, – усе це створювало ореол чогось чарівного і неземного.

Роберт не міг відвести здивованого та захопленого погляду від ялинки. Таку велику, пишну, красиву й ошатну новорічну ялинку він бачив уперше у своєму

житті.

Роберт не міг зрозуміти, чи все це насправді. Він озирнувся і на свій подив зрозумів, що знаходиться в зовсім іншій, багато прибраній, чужій кімнаті. Ця кімната була світла, простора. Стіни пофарбовані в яскравий жовтий колір, а стеля – у блакитний з маленькими майстерно намальованими зірочками. Уздовж стін стояли нові меблі, на відкритих полицях яких красувалася безліч різних книг, як у бібліотеці.

З іншого боку кімнати стояло чорне, лакове, з відкритим клапом і білими клавішами піаніно. І іграшки – десятки, напевно, навіть сотні різноманітних іграшок. Очі розбігалися від їх кількості. Маленькі і великі різнокольорові автомобілі, два справжніх шкіряних м'ячі – футбольний і навіть для баскетболу. А найголовніше – величезна залізниця, яка виляса навколо ялинки по підлозі майже по всьому периметру кімнати, з тунелями, світлофорами, мостами та іншими неймовірними деталями, про які Роберт навіть мріяти не міг. А над його ліжком на невидимих нитках висіла модель справжнього літака. Усе це було просто вкрай красиво і неймовірно недоступно.

Роберт сидів на ліжку з широко розплющеними очима, повними подиву і захоплення. Таке яскраве сновидіння він бачив уперше в житті, і залишати цю казку йому зовсім не хотілося. Роберт мрійливо заплющив очі...

– Робере, підйом! Скільки можна тебе кликати?! – з кухні мама вимагала послуху і, підійшовши до ліжка Роберта, смикнула його за плече.

Роберт розплющив очі і підвівся. Кімната знову стала колишньою. На столі посеред кімнати стояла невелика новорічна ялинка. Яскраві фарби зникли, і разом з ними зникли і всі іграшки. На стіні біля ліжка Роберта висіла сторінка журналу для автомобілістів з фотографією

нового автомобіля. Розворот до стінки було приклеєно синім пластиліном за всі чотири кутки аркуша.

На кухні гучно поралася мати.

Сидячи на ліжку, Роберт намагався зрозуміти, що з ним тільки що трапилось. І раптом він збагнув, що його так сильно вразило і схвилювало. Уві сні та жінка кликала його на ім'я Тревор, і для нього в той момент це було буденно і не викликало ніякого подиву чи чогось подібного, хоча це ім'я він ніколи у своєму житті не чув. Чому Тревор? Де він був тільки що? Що це було за сновиддя таке неймовірно реальне, яскраве і ні з чим не зрівнянне? І чому – тітка?

Але сон випарувався, і разом з ним розтанула і сама казка.

Розділ 6

Женева, Швейцарія.

16.12.2011. 09:58

Кабінет Аманди розташовувався на третьому поверсі старого семиповерхового будинку в самому центрі Женеви на Rou du Cendrier 19. Йован чекав Тревора після свого сеансу майже біля самого парадного входу. Тревор привітав товариша, міцно обійнявши і поплескавши по плечу. Вони швидко піднялися широкими сходами і зупинилися перед дверима, на яких під кнопкою дзвінка висіла табличка з написом «Amanda Fabian – Psychologue»¹².

– Бельгійка? – запитав Тревор, але в цей момент Йован натиснув кнопку дзвінка.

Двері відчинив високий молодик років тридцяти в чорному костюмі і краватці з гладко зачесаним чорним волоссям.

– Заходьте, пане Йован, Аманда вже чекає на вас, – сказав той і подивися на Тревора: – Ви, як я розумію, мсьє Бланш? Доброго дня. Дозвольте ваші дані. Мені треба внести їх у комп'ютер.

Поки Віктор вносив дані, Тревор вслухався в мелодію, що звучала з комп'ютера. Вона здавалася йому дуже знайомою, але згадати її він ніяк не міг.

– Це... – вимовив Тревор, вказуючи на музичну колонку, та Віктор випередив його.

– Так, це «Паризькі вулочки». Подобається? Ось ваші

---

¹² Amanda Fabian – Psychologue (fr.) – Аманда Фабьєн – психолог.

документи. Будь ласка, проходите, – серйозно промовив той і вказав на двері кабінету психолога.

– Ще раз вітаю вас, Амандо, хочу відрекомендувати вам мого друга. Тревор Бланш, – вигукнув Йован і озирнувся на Тревора, що в цю мить увійшов до кабінету, – Треворе, це мій ангел-охоронець Аманда.

Тревор і Аманда пильно подивилися одне одному у вічі і потиснули руки. Треворові зазвичай не подобалося, коли жінка подає чоловікові руку для рукостискання, цей жест він вважав суто чоловічим. Але зараз, потискуючи руку Аманди, він на це вже не звертав ніякої уваги, оскільки не міг відвести свого погляду від її дивного кольору блакитних, навіть бірюзових очей на тлі шоколадного кольору шкіри обличчя. Справді, очі Аманди були рідкісного блакитного із зеленуватим відтінком кольору і просто поглинали співрозмовника. Такого магнетичного погляду Тревор не відчував ніколи. Водночас це був погляд дещо спантеличеної людини, погляд відвертого здивування. Та за мить Аманда опанувала себе, мигцем глянула на Йована і пильно, з викликом подивилася на Тревора.

Кров ударила йому в обличчя, але він стійко витримав цей чіпкий погляд.

– Доброго дня, мсьє Бланш. Так це ви маєте сумнів щодо сили гіпнозу і вважаєте гіпнотизерів шарлатанами? – з усмішкою запитала Аманда. Мабуть, Йован встиг їй розповісти.

Аманда вказала рукою на два шкіряних фотелі¹³ і продовжила:

– Гіпноз – це не самоціль для психолога, панове. Гіпноз – це своєрідний набір засобів ефективної роботи з

---

¹³ Фотель, ля, чол., діал. – крісло.

нашою свідомістю і підсвідомістю, спосіб боротьби зі страхами, лікування залежностей і вирішення психологічних проблем.

– Справа не в тому, чи вірю я в силу гіпнозу, – відповів Тревор, сівши у м'який фотель. – Я дуже сумніваюся, що гіпнозом можна лікувати. Адже, по суті, гіпнотичний стан – це стан вимушеного сну. А що можнавилікувати сном, окрім утоми?

Аманда сіла за стіл і склала пальці рук пірамідкою. Вона уважно вислухала Тревора і дивилася на нього, просвердлюючи своїм поглядом наскрізь.

– Чи вірите ви в гіпноз, чи ні – це не головне. Не можна вірити або не вірити в скальпель хірурга або дзеркальце стоматолога. Ці речі – лише медичні інструменти. А в руках досвідченого лікаря вони перетворюються на засіб для отримання тієї чи іншої інформації і досягнення поставленої мети.

Тревор спостерігав за Амандою. Часу було вдосталь, і він ловив себе на думці, що йому приємно перебувати в її товаристві. Але, з іншого боку, Тревора не полишало відчуття якогось дискомфорту. В очах Аманди він вловив якийсь жаль. Так дивляться лікарі на своїх пацієнтів перед тим, як повідомляють їм позитивні результати аналізів або наявність серйозної хвороби. Безумовно, Аманда готувалася до цієї розмови заздалегідь і кінцевою метою її монологу була саме потреба в тому, щоб провести з ним гіпнотичний сеанс. Що це було – професійний інтерес, бажання привернути нового клієнта чи щось інше, приховане, завуальоване під невимушену розмову психолога і пацієнта?

Що б це не було, але саме Аманда в той день увімкнула невидимий, прихований тумблер у голові Тревора, що в подальшому призвело до несподіваних, непередбачуваних і фатальних наслідків для них обох.

***

– Що вас турбує, Треворе? – запитала Аманда, випровадивши за двері Йована, і переключивши всю свою увагу на нього.

– Безсоння. За останній час накопичилася втома, до того ж перельоти-переїзди. Уже днів зо десять.

– Багато психологів лікують безсоння, використовуючи саме різні техніки гіпнозу. І справді, тільки за допомогою навіювання можна досягти швидких результатів. Я використовую техніку регресивного гіпнозу, виявляю приховану причину безсоння і проводжу лікування, усуваючи її. Таким методом досягається позитивний результат у більшості випадків, а полегшення настає одразу ж після першого сеансу.

– Ви вважаєте, що безсоння можна вилікувати за один сеанс?

– Звичайно, – упевнено відповіла Аманда. – Ви одразу відчуєте результат. Раніше відвідували сеанси гіпнозу?

Тревор згадав кілька моментів з вуличними фокусниками-гіпнотизерами з їхніми підставними людьми «з натовпу» і усміхнувся.

– Ні, Амандо. Я далекий від усього цього. Ці трюки в мене ніколи не викликали інтересу.

Аманда теж з цікавістю розглядала Тревора. Такі чоловіки, як Тревор, завжди їй подобалися, але її клієнти були переважно людьми з комплексами, шкідливими звичками, психозами. У випадку з Тревором вона розуміла, що впевнені в собі чоловіки страждають майже такими ж комплексами, як і всі інші, тільки вміють їх надійно ховати від сторонніх очей. І для того, щоб сеанс

пройшов успішно, їй потрібно трохи більше дізнатися про пацієнта.

– Розумієте, Треворе, гіпноз – то не якась там явище, – продовжувала вона, – а стан людини, викликаний штучно за допомогою навіювання. Тут немає ніякого дива чи обману. Це, зрештою, техніка або, кажучи мовою фахівців, спосіб підготовки пацієнта до діагностування його стану за допомогою зовнішнього впливу на підсвідомість. Ніякий це не божественний дарунок чи трюк.

– Як на мене, це все щось на кшталт фокусу, що приваблює довірливих людей з підвищеним рівнем самонавіювання, не більше, – поблажливо посміхнувся Тревор. – Себе особисто зараховувати до цієї категорії людей я б не хотів.

Аманда усміхнулася:

– Начебто так, з першого погляду. Але скажіть мені, Треворе, ви читаете книги? – і, не дочекавшись відповіді, продовжила: – Художні, наприклад. Ви ніколи не замислювалися над тим, що, читаючи той чи інший твір, ви бачите не букви, рядки, колір атраменту¹⁴, фактуру паперу, тобто те, що, насправді, лежить у вас перед очима, а зовсім інше. Читаючи речення за реченням, ви чітко уявляєте героїв оповідання, їхній зовнішній вигляд, навколишній світ, зрештою, їхні характери, враження, хвилювання. Ви начебто сторонній спостерігач усього того, що коїться з ними. Здебільшого читач відчувається безпосереднім учасником подій. Чи не так? – Аманда говорила не поспішаючи рівним, приємним низьким голосом, немов дикторка, яка пояснює суть світобудови. – Це і є навіювання. Загалом, процес читання художньої літератури, особливо «про себе», дуже близький до стану

---

¹⁴ Атрамент, у, чол., заст. – чорнило.

гіпнозу. Отож, любов до читання з достатньою точністю свідчить про високу сугестивність пацієнта.

Аманда раптом зупинилася, пильно подивилася на Тревора і запитала:

– То що, чи подобається вам читати? Що ви читаете у вільний час?

– Ви знаєте, у дитинстві і юності я дуже багато читав. Навіть у нудних описах пейзажів і картин природи Вальтера Скотта знаходив якусь принадність. А зараз захоплююся історичними дослідженнями. На жаль, часу на читання книг залишається дуже мало.

– Якщо ви любите читати, – продовжила Аманда, – у вас, насамперед, розвинена здатність до образного мислення і є бажання сприймати інформацію. Бібліофіли – одні з найбільш високогіпнабельних особистостей. Дехто з них не тільки візуально сприймає все прочитане, а й може прогнозувати майбутні діалоги, сцени і навіть сюжетні лінії. І все це так само візуально.

– Що ж, я не настільки високогіпнабельний, щоб прогнозувати майбутні сцени під час читання, – парирував Тревор. – Хоча ви праві, під час читання книги у голові, справді, формуються певні образи. І я згоден, що письменник може надихнути читача на якісь переживання. Це нормально і здебільшого природно. Але навіювання гіпнотизером певних дій або неіснуючих ситуацій я вважаю відвертим шарлатанством.

– Чому? Треворе, я вам ще скажу, що досвідчені психологи під час гіпнотичного сеансу можуть провокувати не тільки певні думки, а й образи. В деяких випадках можливе вживлення і вигаданих життєвих ситуацій для блокування і заміни наявних болісних спогадів, що впливають на психологічний стан людини.

– Тобто ви хочете сказати, що гіпнотизер, провокуючи

сновидіння, може вживляти людині штучні спогади про минуле?

– Саме так! Ба більше, під час такого сеансу людина їх сприймає не як минуле, а як справжнісіньку реальність. Можна також вживити цілковито вигадану життєву лінію, і людина під гіпнозом так само сприйме її як реальність. З подібними гіпнотичними маніпуляціями у мене особисто є неабиякий досвід з позитивною тенденцією психологічного відновлення пацієнта. Але це можливо, як я вам уже казала, тільки з високогіпнабельними персонами. До речі, з практики, саме у них яскраві, кольорові і дуже деталізовані сновидіння, незалежно від того, свої вони чи нав'ювані.

Аманда зробила невеличку паузу і несподівано запитала:

– А які у вас сновидіння, Треворе – чорно-білі чи кольорові?

Тревор замислився.

Він давно не думав про це.

Запитання Аманди змусило Тревора подумки зазирнути в дитинство, і його пам'ять з декількох кадрів давно забутих дитячих вражень, як мозаїку, склала невеличкий клаптик спогаду з далекого минулого.

Це сталося в день його народження. Йому тоді виповнилося дванадцять.

Батько Тревора, відомий інженер-будівельник, проєктував у Таїланді один з найвищих на той час готелів. Згодом до Бангкока переїхали і його дружина з сином.

У той день усі весело святкували іменини Тревора. Святкування закінчилося вечірньою прогулянкою на човні-гондолі каналами Бангкока.

Човен був довгий і вузький. У ньому могло вміститися лише кілька осіб. Зверху була натягнута жовта тканина, що захищала пасажирів від сонця. Для зручності одна гасова лампа знаходилася всередині під навісом, а попереду на довгій палиці висіла інша, яка світила гондолі шлях уперед по каналу.

Час наближався до опівночі, але повертатися додому в задуху готелю нікому не хотілося. На човні запалили ще лампи, і всередині зав'язалася невимушена розмова. Тревор примостився на дні човна біля батька, і його вже зморив сон. Йому марилося, що він пливе на великому піратському кораблі по хвилях бурхливого океану. Бризки води, що випадково потрапляли на його обличчя, тільки підсилювали намарену реальність фантастичної картини. Уві сні він усміхався. Тревор згадував день, що минув, з усією повнотою веселощів, подарунків та ігор.

У тривалі відрядження колеги батька зазвичай подорожували з сім'ями, тому друзів у Тревора не бракувало. Але в цей день уся увага була прикута тільки до нього. Йому дарували солодощі та подарунки, упаковані в яскраві коробки. Батько зробив найрозкішніший подарунок – конструктор зменшеної копії величезного білого літака. На кольоровому зображенні коробки цей літак виглядав надзвичайно, і Тревор не міг дочекатися тієї миті, коли відкриють коробку і він зможе почати збирати деталі.

Але після святкування батьки вирішили провести залишок часу, мандруючи на гондолі каналами Бангкока. І ось зараз він міцно притискав коробку конструктора до грудей, притулившись до батька, і втихомирено засинав.

Тревор чув невимушені розмови батьків, плескіт човна і води, відчував запах водоростей і смаженого рису, як раптом усе миттєво зникло і він, немов у казці, перенісся

на дах якоїсь стодоли. Зразу довкола якось усе стихло, але картинка була дуже реалістичною, чіткою й яскравою. Дах стодоли був укритий червоною від іржі бляхою. Тревор сидів босоніж навпочіпки і дивився на хмари.

Від несподіванки такого переміщення Тревор звівся на ноги і почав оглядатися. Поруч із ним сидів зовсім незнайомий йому хлопчик і про щось белькотів незнайомою мовою. Тревор з неприхованим острахом та подивом дивився на цього хлопчика, намагаючись зрозуміти, хто це, і що з ним відбувається.

Неподалік од стодоли, куди його занесло, стояв старий довгий будинок, укритий червоною черепицею, що вже позеленіла від часу. У деяких місцях на стінах будинку було видно тріщини, у дворі бігали кури, а біля дерев'яного паркану спав великий собака на ланцюгу зі скуйовдженою довгою шерстю.

З даху стодоли відкривався краєвид на сільські городи, невеликі будинки з червоними дахами і далі в перспективі – на гори, густо вкриті, наче килимом, зеленими лісами. Було дуже спекотно і пахло гарячим бітумом, як на будівельному майданчику у батька.

Після гамірливого Бангкока тут немов усе зупинилося. Не відчувалося навіть непомітного пориву вітру, повна тиша підкреслювала спокій навколишньої місцевості.

«Де човен, де мама? Куди все поділося?» – з жахом запитував себе Тревор і все ніяк не міг збагнути, як він тут опинився і що, урешті-решт, трапилось.

Тревор звернув увагу на свій одяг.

Сині напівшерстяні спортивні штани з вшитою по центру вертикальною стрілкою та з дивними відтягненими колінами. Біла майка з вишитою внизу чорними нитками буквою «Р». І майка, і штани були,

немов з чужого плеча, не за розміром великими.

Усе навколо було до божевілья реалістичне. І це дуже налякало Тревора. Він спробував щипнути себе, але це не допомогло. Тревор заплющив очі, затамувавши подих, і сильно стиснув кулаки. Потім обережно розплющив спершу одне око, потім інше, але видіння не полишало його – все та ж стодола, червоний дах і цей незнайомий хлопчик.

Тревор вирішив якнайшвидше покинути це місце і зробив крок.

Розпечена сонцем жерсть даху умить обпекла п'яти. Від різкого болю він здригнувся і... розплющив очі.

– Заберіть керосинку! – Тревор почув батьків оклик. Той схопив у руки газову лампу і передав її на ніс гондоли.

Тревор прокинувся від болю, бо головою п'ятою під час сну торкнувся скляної колби газової лампи, і та впала на дно човна, ледь не розбившись.

– Ти обпікся? – спитала мати, оглядаючи п'яту. – Слава Богу, усе обійшлося. Усіх нас налякав. Прокидайся, сонечко, нам ось-ось виходити.

Це незвичайне сновидіння, це дивне переміщення не давало йому спокою, але наступного дня трапилося те, що надовго змусило його забути про все.

Саме наступного дня після цієї події трапилася трагедія. Автомобіль, в якому їхав він разом із батьками, потрапив в автотрощу, батьки загинули, а він понад місяць знаходився між життям і смертю.

Пізніше, уже після трагедії, це дивне переміщення і моторошне відчуття реальності, що довго не давало йому спокою, він почав сприймати як щось на кшталт знамення прийдешньої трагедії, як попередження, яке

він, на жаль, не зрозумів і не зміг завчасно всіх попередити. Він довго відчував провину за те, що тоді не розповів про сновидіння батькам. Можливо, вони б у ньому побачили знамення і тієї страшної автотрощі можна було б уникнути. Почуття провини надовго оселилося в серці Тревора.

Згодом страхи зникли, трагічні спогади були замінені враженнями прожитих днів, а все пережите під час автотрощі якось само собою стерлося з пам'яті хлопчика.

І ось зараз Тревору дуже здивувало просте запитання про сновидіння і змусило його замислитися та подумки повернутися в той далекий час. Адже, власне, з моменту трощі він перестав бачити сновидіння взагалі. Тревор, як зазвичай, лягав спати, а прокинувшись, нічого не пам'ятав. Він не міг сказати, снилося йому що-небудь чи ні. Зрештою, він не пам'ятав свої сни, як то зазвичай буває у багатьох людей після виснажливого дня.

Спочатку він не звертав на це ніякої уваги. Але потім, подорослішавши, років з двадцяти, зрозумів, що снів, справді, не бачить. Але для нього це було природно.

– Знаєте, Амандо, мені сни не сняться вже дуже давно. Взагалі. Здається, що від самого дитинства, – відповів Тревор і, подумавши, ніби згадавши щось дуже важливе, вигукнув: – Кольорові! Певно, кольорові! Це було дуже давно. Але те, що сни були кольоровими, я пам'ятаю напевно.

Аманда здивовано подивилася на Тревора і вимовила:

– Це неможливо, щоб сни взагалі не снилися. Навіть сліпі від народження люди бачать сновидіння, хоча конкретно зорові образи присутні рідко, бо зазвичай задіяні інші відчуття. Можливо, ви їх просто не пам'ятаєте?

– Ні, Амандо. Я точно не бачу снів. Я спробував зараз

що-небудь згадати, але зі спогадів спливав тільки один епізод і все. Сон з мого дитинства. Навіть важко сказати, що то було. Навряд чи це був повноцінний сон. Але, окрім нього, я нічого згадати не можу.

Тревор подивився на Аманду і раптом зрозумів, що його це теж дещо здивувало. Начебто сні мають снитися всім, а у нього наразі щось не так. Раніше це його ніколи не турбувало. Ранковий стан людини, що прокинулася, у нього був, як і в інших людей, які після пробудження ніяк не можуть згадати своє сновидіння і навіть не обмірковують це. Але якщо інші люди згодом іноді могли згадати свій сон, то Тревор навіть не думав про це. І зараз він не хотів розповідати Аманді про трагедію, що сталася з його родиною у минулому.

– Добре, спробуймо з'ясувати причину цього дивного явища. Розумієте, сновидіння потрібні людині, щоб розслабити мозок від вражень реальності. Сон – це розвантажувальна, захисна програма для нього, – сказала, усміхнувшись, Аманда і запустила метроном. – Хоча уві сні з людиною відбуваються події, які на певний час залишають у її пам'яті, у серці незабутнє враження, але все це лишень сновидіння, створене для захисту мозку від перевантажень. Надалі все може забутись.

Кімната наповнилася механічним звуком годинникового маятника. Але, незважаючи на монотонну однорідність ритму, звук був дуже приємний на слух, і через деякий час склалося враження, що метроном пульсує разом із серцевим м'язом Тревора.

– Ну що, Треворе, розпочнімо. Лягайте он на ту кушетку, – запропонувала Аманда.

Тревор почувався трохи скуто, але йому самому було цікаво слухати Аманду і він слухняно підійшов до кушетки.

– Іноді людям здається, що сновидіння не було, що їм нічого не снилося, хоча, насправді, сни сняться щоночі, – продовжувала Аманда, – просто коли ми прокидаємося, то забуваємо не тільки сон, а й сам факт його наявності. Усе тому, що надто вже складний людський мозок і занадто мало ми про нього знаємо. Зараз разом із вами ми спробуємо все це збагнути. А заодно я трохи попрацюю і з вашим безсонням.

Тревор ліг, як сказала Аманда, і почав спостерігати за нею. Він не вірив, що ось так завиграшки людина, яка вважає себе гіпнотизером або психологом, може змусити іншу людину заснути, і потім під впливом гіпнозу та почне здійснювати будь-які дії, говорити щось навіюване або згадувати щось із минулого. Він завжди вважав це шарлатанством чистої води. А ті одиниці, які могли, зрештою, щось нав'язати людині, користуючись її довірливістю, були, на переконання Тревора, просто талановитими шахраями.

Аманда взяла невеличку подушку і підклала Треворові під голову, а сама присунула до кушетки стілець, сіла й увімкнула диктофон.

– Розслабтеся, Треворе. Заплющте очі й уважно слухайте, що я вам говоритиму.

Після невимушеної паузи Аманда повільно продовжила рівним голосом:

– Ви відчуваєте тиск подушки на вашу голову, на вашу потилицю і на ваші плечі. Ви відчуваєте кушетку під усією вашою спиною. Тепер звертаєте увагу на свої стегна і відчуваєте, що кушетка підтримує все ваше тіло. Ви дуже, дуже розслаблені, як ніби ваше тіло занурилося у м'який диван... занурилося туди цілком.

Тревор слухав її приємний низький голос і звук метронома, що відбивав рівномірний ритм.

– Уявіть собі, що ви вдома або в іншому затишному місці, де найкраще заснути. Можливо, це берег моря або ліс, або прохолодна волога лука біля річки спекотного літнього дня.

Тревор раптом знову згадав той вечір на каналі в Бангкоку. Він лежить на дні гондоли, і тільки десь там, угорі, над ним чується чийсь голос, який усе тихішає й тихішає, супроводжуючи його у світ марення.

– Ви дихаєте не часто, але глибоко. Ваше тіло м'яке і розслаблене... Ви дуже спокійні, дуже, дуже розслаблені... Усе ваше тіло розслаблене... А тепер можна засинати... Спіть, спіть спокійно, глибоко, спокійно і глибоко спіть... Ви засинаєте все глибше, глибше і глибше. Спіть і слухайте мій голос, – голос Аманди лунав усе тихіше й тихіше, а потім став віддалятися все далі і далі, аж поки не зник зовсім...

Тревор отямився від голосу Аманди. У кімнаті було все так само, як і декілька хвилин тому, рівномірно відбивав такт метрономом.

– Прокиньтесь! – владно наказала вона, і Тревор розплющив очі.

У погляді Аманди відчувалися тривога і збентеженість.

– Ну що? Вам удалося покопирсатися в моїй голові? – спробував пожартувати Тревор.

– Що вам снилося? Ви бачили сновидіння? – замість відповіді запитала вона.

– Амандо, я ж вам казав, що сни мені ніколи не сняться і я... – Тревор зітхнув і спробував ще щось сказати, але Аманда рішуче перебила його.

– Ви тільки що добру годину намагалися переконати мене у зворотному.

Аманда схвильовано дивилася на Тревора, і це

хвилювання передалося і йому.

– Ось, послушайте, вам це буде вельми цікаво.

Аманда поставила перед Тревором диктофон та увімкнула.

Розділ 7

Лондон, Велика Британія.

14.12.2011. 18:35

У готельному номері Роберт передивлявся матеріали майбутньої угоди. За годину у нього було заплановано вечерю у ресторані з гемологом паном Зімме, і перед зустріччю він хотів ще раз усе уважно переглянути.

Morgan Lawyer & Co виступала посередником у купівлі великої партії діамантів і мала забезпечувати паперову й юридичну підтримку цієї угоди. Продавець – мільярдер із Московії, який проживає в елітному комплексі Лондона One Hyde Park, а покупець – шейх із Саудівської Аравії. Московит хотів залишатися інкогніто, тому здійснював продаж, залучивши офшорну компанію з Віргінських островів, і діяв через представників. Але всі перемовини між покупцем і продавцем відбувалися винятково за участі Роберта.

Подібні угоди вартістю в сотні мільйонів євро компанія довіряла саме йому. І власне, для Роберта вона була не першою подібною.

Напередодні в кабінеті директора компанії проходила нарада, і Роланд, звернувшись до Роберта, промовив:

– Я розумію твої тривоги з приводу поспіху. Так, за кілька днів Різдво, але покупець хоче витратити гроші саме цього року. Податки, сам розумієш. І до того ж покупець – правовірний мусульманин, а для них нашого Різдва ніби й не існує. На 16 грудня все буде готово. Компанія-перевізник Brink's Incorporated діаманти до банку вже доставила, і мене сьогодні сповістили, що туди вже переказано грошові кошти покупця. Ось копія

свіфту, що є підтвердженням.

– Роланде, поспіх – це не є проблемою. Мене хвилюють страхове зобов'язання і наслідки. Я казав тобі, що в договорі купівлі-продажу діамантів чітко вказано жорсткий термін, у межах якого слід здійснити угоду. Якщо угода не відбудеться, винна сторона зобов'язана виплатити пенальті в розмірі п'ять відсотків від суми угоди.

– А що тебе хвилює? – здивовано запитав Роланд. – Цю суму з боку учасників угоди банк уже заблокував.

– Не про це мова. Мені видається підозрілим, що виплата пенальті та страхового відшкодування продавцю за умовами попереднього договору та на вимогу його представника перераховується не на рахунок, на який надходять основні кошти від продажу діамантів, а на офшор. Водночас покупець оплату здійснює через банк першої величини, туди ж перераховуються і можливі пенальті та страхові відшкодування. – Роберт зробив паузу, узяв у руки контракт і задумливо промовив: – Найбільшу підозру викликає те, що покупець погодився з цим. Такі угоди готують щонайменше впродовж місяця, а нам на все виділено трохи більше тижня. До речі, 16 грудня – останній день. Я не звик працювати у такому цейтноті. А що як 16-го угода не відбудеться? Нам катастрофічно бракує часу.

– Слухай, якщо покупець не заперечує, то що ми можемо вдіяти? Я пропонував, але араби на цьому не акцентували уваги взагалі. І Роберте, чому ти вважаєш, що угода не відбудеться? Адже виплата страхового відшкодування здійснюється тільки у випадку її зриву. Вважаю твої підозри безпідставними. Обидві сторони налаштовані серйозно, ніхто не ризикуватиме своїм іміджем заради якихось п'яти відсотків. Ні, це

несерйозно.

– Роланде, сума пенальті наразі становить майже п'ятдесят мільйонів доларів! Ти вважаєш, що це несерйозно?

– Роберте, можливо, продавець у такий спосіб хоче уникнути податків.

– Тобто оподаткування основної суми його менше турбує, ніж можливий дохід від пенальті?

– Для цього, Роберте, ми посилаємо саме тебе. Ти маєш зробити все, щоб угода відбулася, і ніхто нікому ніяких пенальті не виплачував.

Увечері Роберт і Зімме Кенан, професійний гемолог, який понад двадцять років працює в HRD – лабораторії Верховної ради алмазної біржі Антверпена, вечеряли в одному з найстаріших ресторанів Лондона.

Пан Зімме виявився дуже рухливим, товариським і приємним сімдесятип'ятирічним чоловіком, євреєм, вихідцем з Одеси. Його сім'я на початку Другої світової війни й окупації німцями його міста виїхала до Палестини. Невдовзі через постійні міжусобиці всередині країни сім'я Зімме перебралася до Америки, де його батько відкрив ювелірну крамницю та ломбард.

Це він розказав Робертові під час вечері. Пан Зімме багато жартував, розповідав кумедні історії зі свого життя. Під час розмови він кілька разів зауважив про те, що усмішка допомагає йому почуватися двадцятирічним юнаком і що завдяки веселій вдачі за все життя він хворів лише одного разу – у чотирилітньому віці на епідемічний паротит, інакше кажучи, на заушницю.

Усе це Зімме розказував з неабияким гумором, властивим людям, цілком задоволеним своїм життям і долею.

Роберт помітно хвилювався через майбутню угоду, натомість пан Зімме весело заспокоював його:

– Юначе, повірте мені, старому окуню, що плавав у цьому житті в різних водах, не треба хвилюватися. Усе, що має статися, станеться обов'язково, а те, що не має статися, не відбудеться ні за яких умов, незалежно від вашого хвилювання і ваших дій. Тож чи варто нервувати чи хвилюватися? Сьогодні, як повернетесь до свого номера, ні про що не турбуючись, лягайте в ліжечко і міцно поспіть. Решту довірте Всевишньому. Він про все сам подбає. А що стосується нашого матеріалу, то я вам скажу, що він чудовий. Багато років я не зустрічав нічого подібного. Я все ретельно перевіряв, тому певен, що не буде жодних ексцесів.

Але Роберт хвилювався. Він не розумів причину своїх сум'яття та занепокоєння і для того, щоб дещо відволіктися, вирішив зателефонувати Хлої.

На годиннику було трохи більше дев'яти годин вечора. Хлоя не відповідала. Роберт зробив ще кілька викликів з тим же результатом. І тут до них підійшов офіціант і покликав Роберта до телефону. Роберт одразу подумав про Хлою, але як вона могла знати номер телефону цього ресторану?

«О так, – згадав Роберт. – Я ж залишив інформацію на стійці реєстрації готелю».

– Підозрюю, юначе, що вас уже пані зачекалася в номері, а ви тут старого розважаєте, – усміхнувся Зімме, – ідіть-ідіть, бо, як мудро написав один мій талановитий земляк:

Кохай, кохай, бо час тебе не жде.

Він забирає дні твої і ночі.

Допоки тіло спрагле й молоде,

Кохай! У старості кохають очі.

– Ні, моя пані наразі дуже далеко, але цей дзвінок, справді, може бути від неї, – Роберт усміхнувся дотепності пана Зімме і попрямував до бару.

Коли Роберт узяв слухавку, то звідти вже чулися тільки короткі гудки. Роберт почекав кілька хвилин, але більше ніхто не дзвонив.

Повертаючись до свого столика, він ще здаля помітив, як біля гемолога зупинився невідомий чоловік арабської зовнішності. Не встиг Роберт підійти, як той швидко попрощався із Зімме і пішов до іншої зали ресторану.

Зімме і далі перебував у гарному настрої, і пожартував:

– Що, містере Бланш, не дають нам спокійно закінчити вечерю?

– Зустріли знайомого? – не звертаючи уваги на запитання пана Зімме, поцікавився Роберт.

– Ви маєте на увазі того парубка? Та Боже збав, Роберте, він просто помилився, – відповів байдуже Зімме, продовжуючи нарізати тоненькими смужками кусень м'яса в талірі¹⁵. – За кого мене тільки не приймали. Одного разу, пригадую, мене сплутали з сером Ентоні Хопкінсом. Навіть попросили автограф. І що ви гадаєте я зробив? Я дав автограф! А одного разу в Ізраїлі...

І він почав розповідати чергову веселу байку. Час від часу очі старого від сміху мокріли сльозами. Роберт зауважив про себе, що давно не зустрічав більш життєрадісної людини, ніж цей старий.

Під ранок Роберта розбудив дзвінок від помічника

---

¹⁵ Талір, а, чол., заст. – тарілка.

шейха Мехмета. Той схвильовано повідомив, що пан Зімме лежить у реанімації з інфарктом у тяжкому стані, а вони маються пошуками нового гемолога. Тому потрібно обов'язково переробити всі документи, де заявлено пана Зімме як експерта.

З цієї миті у Роберта виникла підозра про спробу навмисного зриву угоди.

Він негайно зателефонував своєму шефові і повідомив про подію.

Щоб не зірвати угоду, арабська сторона поспіхом викликала гемолога із Ізраїлю. Але той, аргументуючи зайнятістю в інших експертизах, відмовився. Те ж трапилося і з гемологом із Бельгії. Аж тут з Ізраїльської алмазної біржі запропонували професійного гемолога з Гвінеї, який саме в цей час знаходився у Великій Британії.

Служба безпеки шейха швидко перевірила персону гемолога і підтвердила, що громадянин Гвінеї пан Конне – відмінний фахівець, який уже впродовж тридцяти років працює в цьому бізнесі, надаючи свої послуги в Західній Африці, Анголі і ПАР.

Пана Конне невідкладно було викликано до Лондона і представлено шейху.

Як виявилось, пан Конне був нижче середнього зросту, кремезним, чорношкірим і дуже чемним шістдесятирічним чоловіком. Він чудово спілкувався французькою та англійською.

Того ж дня з ранку до банку під'їхав білий Майбах Landaulet, з якого вийшов шейх зі своїм помічником. Охорона і партнери шейха вже стояли біля входу і чемно його вітали.

Після виконання всіх формальностей до кімнати для проведення перемовин увійшли представники обох

сторін.

Першим увійшов шейх, за ним – два його кремезні охоронці і троє арабів, партнерів шейха. Усі, крім охоронців, були одягнені в довгі просторі сукні білого кольору з тонкої бавовни, з великою хусткою на голові, що утримувалася подвійним вовняним джгутом чорного кольору. Охоронці в чорних костюмах, кольорових краватках, білих сорочках і з незворушними кам'яними обличчями розташувалися по кутках кімнати. За зовнішнім виглядом вони, очевидно, були американцями. Їхня поведінка, зачіски і квадратні підборіддя видавали колишніх бійців спецформувань армії США – командос або морських котиків.

За ними до кімнати увійшли представники продавця, обидва зі Східної Європи, чехи чи словаки. Усі, крім охоронців, розташувалися за великим круглим столом, привітали один одного і почали чекати. Один із помічників шейха за його наказом відкрив алюмінієвий MacBook і запустив банківську програму доступу до рахунку.

За кілька хвилин до кімнати увійшли Роберт, гемолог Конє і два представники банку з металевим ящиком.

Роберт поклав два пакети документів перед покупцем і продавцем. Усі ці документи були давно вивчені сторонами, але того вимагала офіційна процедура. Діаманти теж давно вже були переглянуті банківськими експертами. Пан Зімме особисто встиг у присутності банківських службовців переконатися в якості кожного діаманта окремо. Але перед здійсненням грошової транзакції і подальшої передачі діамантів з рук продавця до рук покупця процедура вимагала повторного формального огляду.

Металевий ящик відкрили. У ньому виявилися акуратно складені маленькі поліетиленові мішечки, до

кожного з яких було вкладено великі, завбільшки з лісовий горіх, діаманти, і до кожного каменя прикладено гемологічний сертифікат.

Весь матеріал з металевого ящика виклали на окремий стіл для перевірки.

Містер Конє в білих рукавичках, що різко контрастували з його чорною шкірою, підійшов до столу і взяв кілька мішечків. Він вийняв один камінь і подивився на нього крізь спеціальну лупу на штативі, що більше скидалася на мікроскоп. Далі порівняв свій результат огляду з гемологічним сертифікатом. Задоволений, він передав камінь шейху, той з лупою почав теж його уважно розглядати. Задовольнившись, шейх схвально кивнув.

Ту саму процедуру пан Конє провів ще з декількома діамантами. Араби задоволено кивнули, вони отримали саме те, що очікували.

Діаманти, справді, були чудові, важко було знайти щось подібне за запропонованими московитом цінами і в такій кількості.

Нарешті, гемолог, перевіривши черговий камінь, подивився на шейха, але той ледь помітним рухом руки дав зрозуміти Конє продовжувати роботу. Гемолог на знак згоди також кивнув головою, ретельно спакував діамант у мішечок і поклав його разом із сертифікатом до ящика. Потім узяв зі столу інший діамант і його почав пильно розглядати крізь лупу.

Роберт уважно спостерігав за діями гемолога.

Минуло вже півгодини, але гемолог не переглянув ще й половини каменів. Він дуже ретельно перевіряв їх відповідність сертифікатам і ще більш ретельно пакував у мішечки і вкладав усе знову до металевого ящика.

Незважаючи на офіційність заходу, у кімнаті ніякого

напруження не було. Чехи з шейхом через перекладача-араба про щось тихо розмовляли.

Роберт підійшов ближче до гемолога і тихо запитав французькою:

– Пане Конє, ви живете в самому Конакрі?

– Ні, мсьє Бланш, – відповів Конє, не відволікаючись від роботи, – коли помер мій великий друг пан Лансана Конте, президент республіки, мені довелося поїхати. На початку 2009 року я виїхав до ПАР. Там і живу досі. Там живе і вся моя родина.

Конє говорив спокійно, уважно вдивляючись крізь збільшувальну лінзу в черговий шматок обробленого вуглецю.

Тут до кімнати увійшов банківський офіцер і покликав Роберта:

– Містерє Бланш, вас кличуть до телефону.

У слухавці Роберт почув схвильований голос свого друга, начальника служби безпеки компанії Йована.

– Робі, у нас вималювалася проблема. Я тільки-но отримав інформацію з клініки. У Зімме не інфаркт. У його крові виявили потужний токсин, – Йован замовк, а потім майже пошепки додав: – Роберте, це отруєння.

Останнє слово він вимовив повільно, по складах.

Роберт слухав мовчки. Він був приголомшений. Йован тихо продовжив:

– Я не знаю, з якого боку копати, але треба спокійно обміркувати, у чому тут справа і кому це все вигідно. Що на мене, хтось спробував вивести гемолога з гри.

– Йоване, ти шефові казав?

– Роландові? Звичайно! Він кинув усе і вже летить до офісу. Але я тобі вирішив особисто про це повідомити.

Роберт розумів: треба щось зробити і негайно. Саме до підписання основного контракту і початку транзакцій. Якщо угода тхне шахрайством, то їхня компанія потрапить у серйозний скандал. На кону авторитет цілої компанії.

Коли Роберт повернувся до кімнати для перемовин, там нічого не змінилося.

«Кому вигідно зірвати угоду? – розмірковував він, роздивляючись присутніх. – Арабам? Ні. Гроші вони перерахували до банку, рахунок також перевірено, там усе гаразд. Від роботи з готівкою вони одразу відмовилися. Тут усе чисто. Московити? Діаманти тут. Усе ретельно перевірено заздалегідь. До того ж проведено подвійну перевірку відповідності каменів сертифікатам. Пан Зімме вчора в ресторані захоплювався якістю діамантів. Він говорив, що кожен камінь щонайменше на п'ятдесят відсотків коштує дорожче, ніж пропонують московити. Цей гемолог, Конє, теж надійний фахівець. Його знайшли самі араби і перевірили. Тут теж начебто все чисто».

Але Роберт розумів, що якщо пана Зімме отруїли, то його хвороба і заміна гемолога – це ланки одного ланцюга. Усе то дуже підозріло. Адже пункт про п'ять відсотків штрафу за порушення строків – це вимога саме з боку московитів, з боку продавця.

Роберт ще раз оглянув кімнату. Усі спокійно розмовляли і чекали, коли гемолог закінчить свою роботу.

Роберт уважно подивився на гемолога, і зненацька його осінив божевільний здогад, але це треба було перевірити так, щоб усе виглядало природно.

Він підійшов до Конє і спитав на бамбара¹⁶:

– E be moun fo, a kani?¹⁷ – Роберт вирішив запитати саме на бамбара, якою Тревор з його сновидінь володів досконало. Ніколи йому ще не доводилося користуватися цією мовою, але якщо Конє той, за кого себе видає, то він мусить його зрозуміти. У Конакрі на бамбара говорять майже всі поруч із французьким, а в провінції і поготів.

Але Конє не відповів. Він тримав у руках великий круглий діамант і вдавав, що не чує Роберта.

– A be dioli soro sissan?¹⁸ – ще раз голосно спитав Роберт і впритул підійшов до Конє.

Гемолог спантеличено мовчав, зосереджено вдивляючись у діамант крізь лупу, наче нічого й не відбулося.

Араби звернули увагу на збентеження гемолога і замовкли. Чехи, очевидно, занервували, а один із них, піднявши слухавку, швидко вийшов із кімнати.

До кімнати одразу ж увійшов банківський офіцер. Він запитав Роберта, що трапилося.

Роберт стояв і дивився на Конє, чекаючи відповіді на свої запитання, але Конє мовчав. Він роздивлявся той самий діамант, навіть не розглядав, а прикипів до нього поглядом і, здавалося, навіть не дихав.

Тишу порушив чех. Він з властивим чехам акцентом невпевнено сказав:

– Усе добре. Побачивши діаманти, у людей іноді не

---

¹⁶ **Бамбара** (Bamanankan) – мова народу бамана, Західна Африка. Належить до мовної сім'ї манде.

¹⁷ **E be moun fo, a kani?** (Bamanankan) – Як ви гадаєте, каміння гідне?

¹⁸ **A be dioli soro sissan?** (Bamanankan) – Скільки, насправді, може коштувати цей камінь?

витримують нерви. Великі гроші, велика нервозність.

Мехмет підійшов до Роберта і поцікавився, що трапилося.

Роберт подивився на шейха, потім на Мехмета і відповів арабською:

– Ні, не добре, панове. Ця людина не той, за кого себе видає. Він не гвінеєць. І навряд чи він пан Конє. Мені тільки що доповіли, що нашого гемолога, пана Зімме, було отруєно.

Шейх кивнув, і один з його охоронців підійшов упритул до чеха, а інший – до гемолога. Банківський офіцер по рації викликав службу безпеки банку. Розгублений Конє з рясно зіпрілим чолом озирнувся і тремтячими руками приречено опустив камінь до металевої коробки.

Шахрайська афера була простою і водночас зухвалою, хитромудро витонченою.

Першу перевірку відповідності каменів провів пан Зімме, якому араби цілковито довіряли. Після цього його усувають. Варіант отруєння був найпростішим і, з огляду на привітний та товариський характер Зімме, він не вимагав великої додаткової підготовки. Під час розмови гемологу непомітно підсипали отруту в їжу на столі.

Якщо араби надалі відмовляться від угоди за відсутності гемолога, вони змушені будуть заплатити величезне пенальті у п'ятдесят мільйонів доларів. Втрачати гроші через відмову від готової угоди ніхто не захоче. Природно, покупець звертатиметься до провідних гемологів Антверпена чи Ізраїлю в пошуках досвідченого фахівця. Зі свого боку, отримавши інформацію про вибраного стороною покупця гемолога, шахраї вжили всіх заходів, щоб усунути його,

запропонувавши йому вигіднішу роботу, від якої той не зміг відмовитися.

Згодом через працівника ізраїльської біржі, який нічого не підозрює, шахраї пропонують пана Конє, якого там усі знають і поважають.

Зробити рокировку Конє на іншого, потрібного шахраям, гемолога – справа техніки. Де знаходиться в цей час пан Конє, нікого вже не цікавить, на кону вигідний контракт на суму понад мільярд доларів або виплата величезного пенальті за відмову від угоди.

Коли заміна відбулася, нового «Конє» було представлено сторонам саме з боку покупця, тобто арабів. А він потрібен був тільки для того, щоб підтвердити, що всі камені відповідають гемологічним сертифікатам і що пан Зімє виконав усю роботу щодо їх експертизи.

Після того, як «містер Конє» підтвердить покупцеві, що все нормально, ящик з фальшивим камінням передається покупцеві, а покупець перераховує всі гроші на офшорний рахунок продавця. Кілька каменів для більшої переконливості були справжніми, і саме їх показав «Конє» шейху, бо той легко міг визначити подрібку навіть візуально. Але решта каменів були дивовижними подрібками з фіаніту чудового гранування.

Ніхто і не подумав би одразу після цього ще раз перевіряти діаманти. І у шахраїв з'являється величезна тимчасова перевага, щоб сховати всі кінці у воду.

Позаяк продавець діяв не безпосередньо, а через повірених, він міг і не здогадуватися про шахрайство. Його теж могли використовувати свої ж повірені, втершись у довіру. А справжні алмази після афери легко переходять до рук шахраїв, які без особливих труднощів

розміщують їх у сейфах того ж банку.

Афера була безпрограшною. Шахраї в будь-якому випадку отримали б свою здобич. Щонайменше – штраф за відмову від угоди у розмірі п'ятдесят мільйонів доларів, щонайбільше – лот з високоякісними алмазами на суму понад один мільярд доларів.

Поліція заарештувала гемолога й одного чеха. Другий аферист, вийшовши із кімнати переговорів, зник.

Після того, як Роберт поспілкувався зі співробітником Інтерполу, до нього несподівано підійшов помічник шейха Мехмет.

– Містере Бланш, – ввічливо звернувся він, – його високість хотів би з вами обговорити деякі деталі того, що трапилось, і запрошує вас до себе в готель Savoy для бесіди.

Роберт поспішав до готелю. Він подивився на годинник, було майже п'ять. Зараз усі його думки були про Хлою, вона вже третю добу не відповідала на його дзвінки. І треба було зібрати речі для від'їзду. Але літак до Праги відлітав тільки вранці наступного дня, і Роберт погодився.

– Скажіть його високості, що я буду о дев'ятнадцятій.

– Ні, ні, містере Бланш, його високість люб'язно запропонував свій лімузин та охорону. Він уже чекає на вас у готелі. Якщо ви не заперечуєте, ми можемо відбутися негайно.

– О'кей, я зберу свої речі й буду готовий хвилин за десять.

– Дуже добре, містере Бланш, чекатиму вас у готелі. Джон і Джейк у вашому розпорядженні, – Мехмет вказав на двох охоронців у чорних костюмах, які коротким, майже невловимим кивком голови привітали

Роберта, – вони супроводжуватимуть вас.

Мехмет галантно попрощався і швидко залишив приміщення банку. Двоє міцних охоронців з незворушними обличчями, однаковими зростом і статурою були схожі на близнюків. Вони ні на мить не випускали Роберта з поля свого зору.

Дорогою до готелю Роберт ще кілька разів телефонував Хлої, але безрезультатно.

На стійці реєстрації готелю його вже чекав Мехмет. Він здалеку кивнув Робертові і запропонував іти за ним.

Номер, в якому зупинився шейх, був дуже великий, кілька просторих кімнат в елегантному стилі епохи короля Едуарда з видом на Темзу. Удалині, на південному березі річки, усе у вогнях мерехтіло 135-метрове колесо огляду «Лондонське око» – одна з головних пам'яток Лондона.

Шейх підійшов до Роберта, привітався і запропонував сісти за невеликий столик.

– Люди, містере Бланш, завжди прагнуть бачити більше, ніж можуть, – почав він арабською, вказуючи рукою на колесо у вікні, – але найбільше вони хочуть отримувати від побаченого насолоду. Чи не так, як ви вважаєте?

– Власне, така сутність людини, з цим нічого не вдієш. Прагнення до насолоди деякою мірою і є двигуном прогресу.

– Роберте... Можна я вас так називатиму? Я всіх моїх друзів кличу на ім'я, – запропонував шейх.

– Звичайно, мені дуже приємно, що ви називатимете мене своїм другом, – відповів Роберт.

– Ви добре говорите арабською. Дуже мало європейців володіють нею так вільно, як ви. Усі зараз воліють

спілкуватися тільки англійською, – шейх зробив невелику паузу і запитав: – Ви будете чай чи каву?

– Дякую, ми ж в Англії, – усміхнувся Роберт, – тож чай, тільки чай.

Шейх налив у дві порцелянові філіжанки чай і одну передав Робертові.

– Чи відомо вам, Роберте, що арабською говорять майже триста мільйонів людей, – продовжував шейх із гордістю. – Це стільки ж, скільки жителів у Сполучених Штатах. А між іншим, арабська – одна з найдавніших мов світу. І це мова священного Корану. Ви десь її спеціально вивчали?

– Ні, ваша високосте. У мене був дуже хороший учитель. І ми з ним щовечора займалися різними мовами, зокрема й арабською. Майже від самого дитинства.

– Я пропоную перейти на англійську, адже, як ви правильно зазначили, ми зараз в Англії, п'ємо англійський чай, і було б несправедливо не скористатися моментом і не попрактикуватися, дещо поліпшивши свою англійську, – усміхаючись, запропонував шейх і продовжив англійською: – А африканську мову? Ваш учитель, мабуть, знаний поліглот.

– Бамбара – це окрема тема, – відповів Роберт, – там ціла історія, пов'язана, до речі, із алмазами Гвінеї і Сьєрра-Леоне.

– Колись, я дуже сподіватимуся, ви розкажете мені цю захоплюючу історію, а зараз хотів би спитати, коли ви, Роберте, запідозрили чи здогадалися, що перед вами шахраї? Мій помічник, колишній начальник служби безпеки, був дуже досвідченою й обачною людиною і навіть він піддався на цей обман.

Слово «колишній» він вимовив навмисно з наголосом.

– Це був не лише здогад. Я мало розуміюся на гемології, але у мене чималий досвід юридичної практики і я не покладаюся на випадковості. Уперше у мене виникла ця підозра, коли пан Зімме раптово зліг з інфарктом. Напередодні ми з ним вечеряли в ресторані, і він був цілком здоровий. А потім, уже у кімнаті перемовин, мені зателефонували зі служби безпеки компанії і повідомили, що у пана Зімме стався інфаркт, викликаний якимось сильним токсином. Зіставляючи факти, я зрозумів, що найслабша ланка – це гемолог. А те, що його представили нам як гвінейця, а також і мої невеликі пізнання в бамбара – ось це є чистою випадковістю.

Роберт усміхнувся і поставив свою філіжанку на стіл.

– Я не вірю у випадковості, усе відбувається з волі Аллаха. І погане, і хороше. Але ви зберегли для мене великі кошти, Роберте, а найголовніше те, що ви зберегли мій авторитет. А це більше за гроші. Тож як я можу вам віддячити?

– Ви вже зробили це, ваша високосте. Ви щедро оплатили роботу моєї компанії відповідно до домовленостей, незважаючи на те, що угоду зірвано.

– Ні, Роберте. Я хочу вам особисто віддячити. Я певен, що так буде правильно. Адже ви своєю проникливістю замінили мені тут цілий департамент безпеки.

Шейх вийняв чекову книжку, написав у ній суму, акуратно відірвав чек і простягнув Робертові.

– Прийміть від мене цей дарунок на знак моєї подяки.

– Ваша високосте, це зайве, – спробував заперечити

Роберт, але шейх зупинив його.

– Будь-яка робота має бути винагороджена належно. Це всього лише цифра на гарному папері, а я дуже ціную людські стосунки, – шейх подивився на Роберта, узяв до рук чотки і продовжив: – Роберте, чи можу я розраховувати на вашу допомогу, якщо мені знадобляться ваші послуги як юриста в майбутньому?

– Звичайно, – відповів Роберт, – вважатиму за честь бути вам корисним.

– Ну що ж, любий друже, як кажуть на Сході, хороша зустріч – коротка зустріч, – підсумував шейх, даючи зрозуміти, що аудієнцію закінчено. – Мені було дуже приємно з вами познайомитися ближче. Сподіваюся, це не остання наша зустріч.

Чек Роберт розгорнув тільки в автомобілі, коли повертався до свого готелю. На ньому було акуратним каліграфічним почерком написано «п'ять мільйонів доларів». І стояв довгий підпис арабською в'яззю – ім'я та прізвище шейха без скорочень.

У номері готелю Роберт трохи розслабився. Він налив у келих віскі, розсунув гардини і, спостерігаючи за нічним містом, розмірковував. У цій справі не все було зрозумілим, і він ніяк не міг збагнути, хто стоїть за всім.

Його роздуми перервав телефонний дзвінок.

– Бланш, слухаю.

– Роберте, доброї ночі, – це був Роланд, директор компанії. Голос у нього був дуже схвильованим. – Мені вже все доповіли. У тебе все добре?

– Так, шеф, усе о'кей. Завтра вранці буду в Празі.

– Ну що ж, я дуже чекаю на тебе завтра об одинадцятій тридцять в офісі, там і поспілкуємося. А поки відпочивай. Завтра в аеропорту тебе зустріне

Йован, – і Роланд поклав слухавку.

Літак відлітав рано-вранці, а Хлоя так і не взяла слухавку. Він подивився на годинник і ще раз зателефонував. На тому кінці – знову автовідповідач.

Годинник показував о пів на другу ночі.

«Виліт з Лондона о сьомій годині п'ятнадцять хвилин, – розмірковував Роберт, – три години льоту. Ще кілька годинок і вдома, а там подивимося. Добре, що Йован зустрічатиме».

Роберт повністю і беззастережно довірив Йованові.

Вони дружили від самого дитинства, разом вступили до Карлового університету і планували стати адвокатами. Але Йован завалив вступні тести, що, втім, не завадило йому одразу ж вступити до Поліцейської академії Чеської республіки і, закінчивши її з відзнакою, вступити на службу до поліції Праги молодшим детективом.

У поліції Йован працював майже п'ятнадцять років і від простого інспектора відділу кримінальних справ дослужився до полковника на посаді старшого радника. Але під час корупційного скандалу, що розгорівся в уряді Станіслава Гросса, який до свого прем'єрства очолював Міністерство внутрішніх справ Чеської республіки і був близьким товаришем та безпосереднім керівником Йована, він подав у відставку, зневірившись у порядності свого друга і керівника. А чотири роки тому за активної участі Роберта в долі свого товариша він очолив службу безпеки компанії.

Йован був невисокого зросту, кременний, голомозий, з ретельно підстриженими довгими вусиками.

У свої трохи за сорок Йован був дуже приємною й усміхненою людиною. Хто його не знає, ніколи б не запідозрив, що він очолює службу безпеки компанії, а

колись обіймав високу посаду в поліції. Його зовнішність видавала веселу, доброзичливу і незлостиву людину. Він якось казав Робертові: «Є два типи поліцейських: хороший і поганий. Так ось я – вікарій хорошого поліцейського». У компанії його називали «наш Пуаро», і це було, насправді, так. Крім того, що він у минулому справжній детектив, він був душею будь-якої компанії, завжди відзначався дотепністю, сипав жартами і розповідав різні цікавинки з життя поліцейських.

За весь час роботи він ні з ким не мав жодного конфлікту, ніколи не підвищував голос на своїх підлеглих, його ніхто ніколи не бачив у поганому настрої.

Особисте життя він ховав за сімома замками, але всі в компанії знали, що Йован самотній, його єдина дружина пішла від нього через рік після весілля, не витримавши важкого тягаря дружини поліцейського, зокрема його постійної відсутності вдома. І тільки Робертові було відомо, що десь на околиці міста у Йована є якась молода пані, що з'явилася в його житті зо два роки тому. І Роберт з Хлоєю з нетерпінням очікували, коли Йован познайомить їх зі своєю нареченою. Натомість той тільки віджартовувався.

У спілкуванні з колегами Йован був завжди привітний, але єдиною людиною, з ким він, справді, дружив і кому міг довіритися, був Роберт. Вони, як старі друзі, часто проводили час разом у Роберта вдома або в пабі за келихом пива, яке Йован обожнював. Хлої подобався цей веселий і життєрадісний чоловік, і двері їхнього будинку для нього були завжди відкриті.

Роберт лежав у номері на ліжку і намагався вкотре додзвонитися до Хлої. Але на тому кінці дроту телефон був від'єднаний від мережі. Коли його почав зморювати

сон, Роберт відклав слухавку і заплющив очі.

Зненацька він відчув спершу невелике запаморочення, а потім – неймовірну силу, яка притиснула його до ліжка і не давала поворухнутися. Роберт розплющив очі, він міг спостерігати все навколо, але решта тіла була йому непідвладна. Якась невідома сила все міцніше і міцніше втискала його тіло в ліжку.

Роберт почав задихатися. Він спробував напружити м'язи або хоча б закричати, але тіло так само йому не корилося. Раптом усе навколо потемніло. Роберт опинився в суцільній темряві, не відчуваючи ні свого тіла, ні запахів, ні звуків. Він немов повис у повітрі, хоча мозок продовжував конвульсивно шукати можливість звільнитися з цього моторошного полону. Роберт не міг зрозуміти, що з ним відбувається, адже свідомість не покидала його. І тут він почув рівномірний звук, який виходив звідкись ізсередини його підсвідомості, поступово заповнюючи весь навколишній простір. За мить уже здавалося, що він пульсує навіть у його венах. Звук віддалено нагадував роботу маятника годинникового механізму. Але він був чистішим, різкішим і чіткішим. Опиратися раптовому заціпенінню не було ні сил, ні сенсу. Роберт хаотично намагався зрозуміти, що з ним відбувається.

І тут він чітко почув жіночий голос...

«Спіть спокійно, глибоко... Ви занурюєтеся в глибокий сон... Глибше... Ще глибше», – чийсь владний голос усе голосніше і голосніше лунав у голові Роберта.

Несподівано він усвідомив, що цей голос звучить ізсередини його сну, і він його чує, незважаючи на те, що пам'яттю і своєю сутністю все ще знаходиться по цей бік сновиддя. Це почуття було зовсім новим для нього, і Роберт не міг повірити в реальність того, що трапилося,

і прислухався. Навколо лунали голоси. Він чітко чув тільки жіночий голос. Другий, чоловічий, відгукувався лише луною в його голові, але розібрати слова чоловіка наразі чомусь було дуже важко, і Роберт вирішив повністю розслабитися і спробувати розібратися, що ж відбувається з ним насправді. Зненацька все почало прояснюватися, і голоси стали цілком зрозумілі. Намість Робертові здалося, що він сам бере участь у діалозі.

Аж раптом він усе зрозумів...

Розділ 8

З портативного диктофона, що самотньо стояв на столі перед Тревором, доносився м'який голос Аманди:

«Спіть спокійно, глибоко... Ви занурюєтеся в глибокий сон... Глибше... Ще глибше...»

Зробивши невелику паузу, Аманда продовжила:

– Треворе, ви можете говорити, то говоріть. Скільки вам років?

– Сорок... один... – повільно і невиразно відповів Тревор.

– Добре... Добре... – розмірено і рівно промовила Аманда, – а як вас звать?

– Тревор, – голос звучав невиразно і ледь чутно.

– Добре, Треворе. Зараз ми повернемося на два дні в минуле. Де ви знаходитеся?

– Женева, – тихо відповів Тревор. – Готель... Великий номер...

– Що ви бачите навколо себе? – запитала Аманда.

– Діаманти... Сейф... – невиразно промовив Тревор, ледве ворухачи губами.

У цьому місці почулося якесь клацання. Це був дефект плівки або запис тут було перервано. Та за мить запис відновився.

– Добре, Треворе. А зараз ми повернемося до вчорашнього дня. Ранок... – упевнено і твердо вимовила Аманда.

Несподівано з диктофона почувся чіткий голос Тревора:

– Аманда?! Я нічого не бачу... Що трапалося? Як вона це зробила? – здивовано запитував голос.

– Треворе, я ввела вас у гіпнотичний сон. Ви під впливом мого навіювання, – голос Аманди звучав повільно і твердо. – Я хочу, щоб ви повернулися у вчорашній день...

– Амандо, Амандо, усе о'кей, до біса вчорашній день! Я нічого не бачу... Я тут... Це сон? Ви – мій сон? Я так розумію... – схвильовано вимовив Тревор.

Аманда ввела Тревора в гіпнотичний сон, але він чомусь повівся не так, як поводяться зазвичай пацієнти. Його тіло напружилось, повіки почали пульсувати, і вона вирішила негайно припинити сеанс.

– Треворе, ви в гіпнотичному сні. Спробуйте заспокоїтися. Усе добре, – голос Аманди був також схвильованим, але залишався твердим. – Я зараз почну відлік, і ви прокинетесь.

– Стоп, Амандо. Зупинися! – запанікував Тревор. – Не треба! Як вам пояснити?... Це для мене єдиний шанс із тисячі! Навіть якщо він прокинеться, переконай його ще на один сеанс.

– Хто – прокинеться? – перепитала здивована Аманда. Сеанс вочевидь пішов не за сценарієм, і треба було щось робити.

– Тревор... Тобто я... Тобто... Мені треба тобі дещо пояснити.

– Добре, Треворе, не хвилюйтеся так. Заспокойтеся, ваше тіло дуже напружене. Так важко утримати контроль. Розслабтеся. – Аманда провела рукою перед очима Тревора. – Що ви бачите перед собою?

– Я ж казав, що нічого. Нічогісінько не бачу, очі ж заплющені... Ну ти молодчина! Нам треба негайно

спокійно поспілкуватися. Я так чітко тебе чую!

Аманда подивилася на Тревора. Той спокійно, розслабившись, лежав на кушетці без жодної емоції на обличчі.

Вона була здивована. Тревор із гіпнотичного сну з нею розмовляв на подив голосно і чітко. І найголовніше, здавалося, що він не був під її навіюванням. Він нібито сам намагався спілкуватися, а не тільки відповідати на запитання, як зазвичай буває в роботі гіпнотизера з пацієнтом.

Вона обмірковувала ситуацію, що склалася. В її практиці психолога таке трапилося вперше.

А тим часом Тревор продовжував:

– Амандо, ми з тобою мусимо розібратися в тому, що відбувається зі мною. Або з ним... Коротше, ми маємо розібратися і з'ясувати, хто є хто.

Аманда чула й дивувалася. Її очі були широко розплющені, і вона не розуміла, що відбувається.

– А ви, власне, хто? – нарешті запитала вона.

В її голові промайнула думка про роздвоєння особистості, і вона почала згадувати симптоми цього явища. Ця думка трохи заспокоїла її, оскільки могла об'єктивно пояснити те, що відбувається.

– Я Роберт, – відповів голос. – Роберт з іншого життя Тревора.

– Роберт? – перепитала Аманда. – А з якого іншого життя?

– З найсправжнісінького, але іншого. Принаймні мені так здається. А іноді я не впевнений. Але зараз ви – то, справді, мій сон. Усе, що відбувається з Тревором, – це мій сон, розумієш? І ти теж. Боже мій, я розмовляю зі сновиддям! Здуріти можна!

– Ви розмовляєте зі сновиддям? – спантеличено спитала Аманда. – І давно це у вас?

– Це все вже дуже давно і дуже складно. Так давно, що я і сам уже не розумію, хто є хто.

– Треворе, я не зовсім розумію.

– Амандо, я – Роберт, я ніби всередині свідомості Тревора, тобто це він у мені. Ну не зовсім у мені. Він – у моїх сновидіннях. Тобто як це все пояснити... Але це вперше! Такого ще не було!

– Ну, о'кей, Роберт так Роберт. Але ви говорите дуже заплутано. Ви мені можете пояснити до ладу, з якого сну виповідаєте?

Аманда опанувала себе і вирішила довести сеанс до кінця.

– У мене сон тільки один. Це життя Тревора в моїх сновидіннях. Ви просто вислухайте мене, не перебивайте, і, можливо, усе зрозумієте...

І голос з диктофона повідав неймовірну історію про життя Роберта на протилежному боці сновидіння, про щоденники, в які він записував усе, що відбувається з Тревором, про переживання і сумніви в реальності свого світу.

Аманда слухала розповідь уже вдруге, уважно дивлячись на Тревора. Вона була здивована, захоплена і заінтригована тим, що чула. Усередині Тревора жила зовсім інша людина, про яку той навіть не здогадувався і яка ось уже майже тридцять років спостерігає за ним ізсередини свого сновидіння. Роберт, справді, вважав, що зараз він спить і бачить сон. Він ніяк не міг вплинути на життя чи вчинки Тревора, ніяк не міг проявитися, як це зазвичай буває при роздвоєнні особистості, але він прагнув самостійно розібратися в собі і визначити, де реальність, а де сновидіння.

– ...Мій світ майже такий же, яким я бачу світ Тревора у своїх сновидіннях, – продовжував Роберт, – але ми з ним абсолютно різні, живемо в різних країнах, у нас різне коло знайомих, різні професії, робота і водночас мій світ я щохвилини, щосекунди сприймаю як реальність. Та інших снів у своєму житті я не бачив. Тільки один – про Тревора.

Розмова так захопила Аманду, що вона зовсім втратила відчуття часу, а голос усе говорив і говорив. У його оповіданні було щось фантастичне, але це була розповідь здорової, як здавалося, людини, яка об'єктивно оцінює все навколо, людини, яка шукає вихід із ситуації, в якій опинилася.

Аманда спробувала перервати сеанс, але голос просив не робити цього. Він потребував спілкування, він шукав відповіді на свої запитання. Аманда з подібним явищем зіткнулася вперше, і тому її думки кружляли тільки навколо роздвоєння особистості. Іншого пояснення зараз вона поки що припустити не могла.

«Так, саме дисоціативний розлад особистості, але в якійсь дивній, неправдоподібній формі», – міркувала Аманда, поки голос усередині Тревора розповідав про інший бік свого життя.

І тут Аманді спало на думку:

– Роберте, якщо ваше життя настільки реальне, то чи є у вашому світі психологи або психіатри?

– Звичайно, є... Напевно. Сподіваюся, що є, – невпевнено відповів Роберт. – Ви вважаєте, що я божевільний?

– Ні, Роберте, що ви, – швидко відповіла Аманда. – Я ось про що подумала... Хочу вам дещо запропонувати... у тому, вашому житті. Але ви маєте поставитися до цього дуже серйозно. Є у мене одна ідея, давайте проведемо з

вами експеримент, але для цього мені потрібна ваша допомога і... допомога фахівця...

Аманда не мала сумніву, що це роздвоєння особистості, і їй захотілося перевірити наявність інших можливих особистостей у підсвідомості Тревора. У деяких феноменах уживалися різні, іноді діаметрально протилежні особистості, серед яких були навіть такі, які вважали себе фахівцями з психології, і саме вони допомагали встановити й ідентифікувати інші особистості, що існували в підсвідомості пацієнта. Аманда вирішила викликати саме таку особистість з підсвідомості Тревора. Вона роз'яснила Робертові суть експерименту. Але, на її переконання, був інший, негативний бік цього досліджу. Усе могло вийти з-під контролю, і тоді повернутися назад буде дуже складно, ба, навіть неможливо.

– Роберте, зрозумійте, що під час подібного сеансу все може вийти з-під вашого... з-під контролю вашого психолога. Якщо ваш стан – це те, про що я здогадуюся, то є ймовірність того, що ви на деякий час можете зникнути як особистість зі свідомості Тревора.

– Як зникнути? Я не розумію. Куди зникнути?

– Розумієте, унаслідок прямого втручання в підсвідомість може статися певна заміна у свідомості Тревора, і одна особистість замінить іншу. Мабуть, тоді ми і знайдемо відповіді на ваші запитання, але ви, Роберте, на якийсь час можете зникнути.

– Ви вважаєте це роздвоєнням особистості?

– Я поки нічого не вважаю. Я тільки оперую фактами: у мене на кушетці під впливом гіпнозу лежить пацієнт, а в цей час зі мною спілкується хтось, хто не ідентифікує себе з ним, ніяк і ніколи не проявлявся в його житті, але спостерігає за ним упродовж усього його життя звідкись

ізсередини його ж підсвідомості.

– А хіба окремі особистості однієї і тієї ж людини можуть жити окремо своїм життям поза її свідомістю, можуть мати власне життя, історію, окремий світ?

– Ось це нам і належить з'ясувати. І ви, як особа, що окремо ідентифікує себе, мусите розуміти, що у випадку наявності інших особистостей у підсвідомості Тревора ви можете на якийсь час зникнути разом зі своїм світом, історією і життям, яке ви відчуваєте як реальне. Вас може замінити хтось інший або інша. Це цілком імовірно.

– Ви думаєте, що моє життя в цьому... у моєму світі не реальне? Гра уяви Тревора?

– Якщо я думатиму інакше, то виходить, що і мої відповіді, і все ваше спілкування зі мною моделює ваш мозок. А це означає, що і я, і цей світ, і весь наш діалог – лишень гра вашої уяви.

– А чим допоможе нам психолог? – поміркувавши, спитав Роберт.

– З його допомогою ми спробуємо щонайменше ідентифікувати вас і в разі наявності ідентифікувати інші особистості в підсвідомості Тревора. Розумієте, ким би ви себе особисто не ідентифікували, для мене поки що саме ви живете в підсвідомості Тревора. З вашим психологом я хочу дещо дослідити. Можливо, ви його і не знайдете. Але якщо він існує, то це, можливо, ще одна особистість. І таких особистостей може бути дуже багато. Нам слід визначити їхню кількість, і тоді ми зможемо зрозуміти, з чим, а найімовірніше, з ким маємо справу.

– Це якась маячня, Амандо. У мене зовсім інша пам'ять, ніж у Тревора. Я живу тут власним життям і до сьогодні я ніяк не міг проявлятися в житті Тревора. У мене тут робота, наречена, друзі, обставини, врешті-решт... Життя Тревора для мене – це мій перманентний

сон, сновидіння і не більше. А щодо його життя, то в ньому я лишень сторонній спостерігач.

– Я все розумію, Роберте. Здібності нашого мозку мало вивчено, а деякі його функціональні можливості не вивчено зовсім і є загадкою навіть для фахівців. Психологія...

– Амандо, зрозумійте ж, що зараз, коли ви закінчите цей сеанс, я прокинуся і піду у своїх справах. Просто зараз, у цей час, я перебуваю в готелі в Лондоні і через кілька годин у мене літак до Праги, де на мене чекають колеги, моя дівчина. А вночі, коли я ляжу спати, до мене знову прийде сновидіння, де я бачитиму ваш світ очима Тревора. Так було завжди.

– Давайте хоча б спробуємо зробити це, Роберте. З чогось же треба починати. Мозок – дуже складний об'єкт для вивчення. Ми ж спробуємо через підсвідомість встановити істину. І це важливо, передусім, для вас, адже саме ви перебуваєте в пошуку. Чи не так?

– Добре, – трохи поміркувавши, погодився Роберт. – Ми зробимо це. Я завтра прилечу до Праги і спробую знайти психіатра. Але що мені йому сказати? Як пояснити все?

– А не треба йому нічого пояснювати. Просто розкажіть йому все, що знаєте про себе, і він вирішуватиме сам, що робити. Я впевнена, що він погодиться провести цей експеримент. Хоча в реальному житті вас вважали б божевільним.

– Скільки у нас є часу?

– Я не знаю, якщо дотримуватися ваших переконань, то тут керуєте процесом ви, а ми лишень ваше сновидіння. Та якщо серйозно, я думаю, у нас є день або щонайбільше два. Я спробую призначити Треворові ще один сеанс на завтра.

Невдовзі Аманда перервала розмову і вивела Тревора зі стану сну.

Диктофон вимкнувся.

Тревор і Аманда сиділи одне проти одного і мовчали.

Нарешті, тишу перервала Аманда. Цього разу голос її був менш упевненим:

– Треворе, зрештою, психологія багато чого може пояснити. Мені здається, що нас чекає багато роботи. Усе ускладнюється тим, що в моїй практиці цей випадок унікальний, я ніколи нічого подібного не зустрічала.

Тревор дивився на Аманду і не міг вимовити ні слова. Він ніяк не міг зрозуміти, що там трапилося. Усе це ніяк не вміщалося в межі звичайних уявлень і його сприйняття всього суцього.

– Це був я? – нарешті, видавив він із себе.

– Цілком імовірно, що ви. Або одна з ваших особистостей.

– А як таке можливо? – спитав Тревор. Очевидно, що він був у шоківому стані від почутого.

– Людський мозок, Треворе – це загадка навіть для нас, психологів. Я мала намір тільки повернути вас у вчорашній і позавчорашній день, а потім би трохи покопалася у вашому минулому. Але ви самі все чули.

– Амандо, це справді можливо? Це хвороба?

– Можливо що? Множинність осіб? Звичайно! – вимовила Аманда. – Є навіть науковий термін – дисоціативний розлад, який використовують для позначення феномену виникнення множинних особистостей. Але хворобою я б це не назвала. Це дещо інше...

– І що тепер зі мною буде?

– Гадаю, нічого... Сподіваюся... – відповіла Аманда. – Якщо до сьогоднішнього дня ви жили з цим, нічого не підозрюючи, можливо, і після цього все буде так само, як і раніше.

Водночас Аманда якось невпевнено намагалася пояснити Треворові, що деякі психологи, зокрема й особи, які самостійно ідентифікують себе як такі, що мають множинну особистість, вважають, що цей стан, можливо, не розлад, а природна варіація людської свідомості, що не має нічого спільного з дисоціацією. Але ця невпевненість передалася Треворові. Йому здалося, що Аманда намагається заспокоїти його. Вона поки що сама не розуміла, з чим має справу, але намагалася не так йому, як самій собі, пояснити те, що з ним відбувається.

– Розумієте, Треворе, багато психіатрів не погоджуються з визначенням синдрому множинної особистості як очевидного розладу і розглядають множинність особистості як «психічне порушення», що не є хворобою. Ось, наприклад...

Вона озирнулася, підійшла до шафи з книжками і почала шукати потрібну. Через деякий час у руках вона тримала велику медичну енциклопедію.

– Зверніть увагу, – перегорнувши кілька сторінок і знайшовши потрібну, вона прочитала: «Антропологи Сурьяні і Гордон Йенсен переконані, що феномен яскраво виражених трансових станів у спільноті острова Балі має ту ж феноменологічну природу, що й явище множинної особистості на Заході. Стверджується, що люди в шаманських культурах, які відчують множинні особистості, визначають ці особистості не як частини себе, а як незалежні душі або духи. Відсутні дані про зв'язок між множинністю особистості, дисоціацією, а також відновленням спогадів і сексуальним насильством

у цих культурах. У традиційних культурах множинність, демонстрована, наприклад, шаманами або африканськими чаклунами, не вважається розладом або захворюванням».

– Я зовсім на цьому не розуміюся, Амандо. Я взагалі нічого не розумію, – приречено вимовив Тревор, а потім подивився на Аманду і з надією запитав: – Це точно не розіграш?

– Я спочатку теж подумала... І сказати, що я просто здивована тим, що сталося, – значить, нічого не сказати. Подивімося завтра, якщо ви не заперечуєте. Завтра ми підготуємося до розмови ретельніше і спробуємо зрозуміти, що нам приготувала ваша підсвідомість.

– То на сьогодні це все? – спитав він збентежено.

– Власне, так. Я пропоную завтра зустрітися в цей же час, і ми проведемо ще один сеанс. Сьогодні раджу вам відпочити. Залиште всі справи і роздуми. Просто відпочиньте і емоційно, і психологічно. Можете навідатися до якогось клубу, де багато людей. Там ви, напевне, зможете розслабитися. Намагайтеся не думати про те, що трапилося. Добре?

– Та я тільки те й роблю останнім часом, що розслабляюся, – спантеличено пробурмотів Тревор.

***

Роберт розплющив очі. Він прийшов до тями так само зненацька, як і заснув. Здавалося, що ліжко просто виплюнуло його звідкись із середини товстого матраца. Він усе ще перебував у збентеженому стані, немов прокинувся від нічного кошмару і намагався сконцентруватися. Його серце шалено калатало в

грудях, і здавалося, що мозок ось-ось вибухне.

Роберт був не просто збитий з пантелику, він був водночас здивований, вражений і приголомшений, адже з пасивного спостерігача, як то було раніше, він раптом перетворився на активного учасника свого сновидіння. Що-що, а цього він очікував найменше.

Очевидно, що Аманда добре його чула і відповідала саме на його запитання. Уперше в житті у Роберта трапився прямий усвідомлений контакт і навіть діалог зі світом свого сновидіння. Як часто Роберт мріяв про це раніше, а коли воно трапилося, він був не готовий і не знав, з чого почати. Він вирішив, що це єдиний шанс для нього встановити істину, і хотів максимально довше залишитися в цьому стані.

Йому потрібні були відповіді, але для цього він мусив переконати Аманду в реальності свого існування тут, у цьому світі, окремо від Тревора. Вона попросила його розповісти про себе, і Роберт із захопленням, у запалі розповів їй історію свого життя з цього боку сновидіння.

Але все зникло так само швидко, як і з'явилося, залишивши Роберта наодинці зі своїми думками і сумнівами.

Те, що трапилося, ще більше ускладнило і без того непросте становище Роберта, ще більш занурило його в невизначеність і навряд чи допомогло знайти ту нитку, яка могла привести його в подальшому до розгадки його психологічного стану.

Роберт повільно підвівся з ліжка, вийняв з валізи щоденник у червоній палітурці, підійшов до письмового столу і почав записувати детально все, що сталося з ним уві сні. Закінчуючи, унизу сторінки він великими літерами написав «ПСИХІАТР. НЕГАЙНО!!!» і недбало підкреслив ці слова трьома жирними лініями.

До вильоту залишилося трохи менше трьох годин, і Роберт поспіхом вийшов із номера. Він вирішив якомога швидше після повернення до Праги знайти психіатра, щоб провести експеримент, запропонований Амандою. І зробити це треба було невідкладно.

Розділ 9

Женева, Швейцарія.

16.12.2011. 11:25

Тревор, сповнений суперечливих почуттів, вийшов із кабінету Аманди і, розмірковуючи про те, що трапилося, попрямував у бік свого готелю.

Він був збентежений словами психолога.

У ньому живе ще одна людина!

«Це роздвоєння особистості, – думав він. – Я псих! Я, певно, псих! Я – психічно хвора людина, і мені, напевно, доведеться лікуватися».

Тревор почав згадувати, що він знає про психічні захворювання. У його пам'яті спливли кадри з якихось чорно-білих фільмів: шалені люди у гамівних сорочках з підперезаними за спиною широкими ремнями, запалені очі, божевільні погляди, відчайдушні крики, дикий сміх, конвульсії та шокова терапія.

Пізнання в цій галузі у Тревора були, звичайно, мізерними, але й їх йому вистачило, щоб запанікувати.

Тревор крокував вулицею, перебуваючи немов у прострації.

У цей час Аманда тривожним поглядом спостерігала за ним із вікна свого кабінету, трохи розсунувши фіранку. Тут задзвонив телефон. Вона взяла слухавку і після невеликої паузи відповіла:

– Так, я дізналася, але не все так просто... Дещо змінилося, і мені знадобиться ще трохи часу. Я хотіла б просити перенести все на завтра, – вона уважно

вислухала у слухавці чоловічий голос і потім тихо промовила: – Так, це дуже важливо... Для мене.

Тревор перейшов на інший бік вулиці і, геть забувши про домовленість із Йованом, невпевнено крокував бруківкою.

Слова Аманди пульсували в його голові: «Шамани, африканські чаклуни».

Він згадав, як наприкінці 1990-х разом зі знімальною групою каналу BBC і Етьеном він їхав розбитою ґрунтовою дорогою в джунглях Сьєрра-Леоне.

***

В одному з селищ, в шістдесяти милях на північний схід від Фрітауна, де вони зупинилися для ночівлі, репортери потрапили на якесь урочисте свято місцевого племені йоруба¹⁹.

До іноземців з камерами місцеві поставилися неочікувано миролюбно, дозволили заночувати і навіть запросили до участі у святковому заході в селищі за умови, якщо всі фото- і відеокамери залишаться в автомобілі.

Увечері все селище зібралося біля круглої, вкритої очеретом хатини вождя племені.

Тревора пригостили якимось місцевим напоєм із плодів марули²⁰ з напрочуд неприємним, кислуватим

---

¹⁹ **Йоруба** (Oṣo Yorùbá) — група родинних негроїдних народів, що населяють Західну Африку (від гирла річки Нігер до Гвінейської затоки): держави Нігерія, Того, Бенін, Гана. Є невелика діаспора в Канаді. Загальна кількість – майже 40 мільйонів осіб.

²⁰ **Марула** (лат. *Sclerocarya birrea*) — дводомне дерево сімейства сумахові, заввишки 18 метрів, що росте в лісистих районах Південної і Західної Африки, з широкою розгорнутою кроною, вкрите сірою корою.

смаком, що діяв на мізки, як жартували самі місцеві, як «удар копитом мула». Через деякий час, коли Тревор почав приходити до тями, він зрозумів, що майже не відчуває своє тіло і тільки мозок чітко подає сигнали життя. До того ж, як з'ясувалося пізніше, напій навіть збільшив швидкість сприйняття свідомістю довкілля.

Усі танцювали в такт сумного співу і стукоту спеціальних, видовбаних зі стовбура дерева, ритуальних барабанів, що зветься «бата». Згодом інтенсивність барабанних ударів збільшилася до такого рівня, що рухи всіх, хто танцював, нагадували конвульсії. Гучність однотонного співу часом заглушала навіть звуки бата.

Один із чоловіків підпалив широке кільце на землі, і за мить навколо все заграло зловісними тінями і відблисками. Барабани стихли, і всі зупинилися, спостерігаючи за вогняним колом.

У кільце через вузький прохід урочисто увійшов чаклун з довгою палицею, на яку було начеплено з десяток маленьких білих мавпячих черепів, що дзвінко билися один об одного у такт його рухів.

Знову забили барабани, чоловіки і жінки почали синхронно танцювати.

Не відчуваючи свого тіла, Тревор рухався в такт барабанного бою разом з усіма.

Чаклун був одягнений у довгу строкату тканину, що вільно облягала його тіло.

Худий, як скелет, він зігнувся і несподівано швидко почав крутитися дзиг'ю в цьому вогняному кільці. Його обличчя під відблисками язиків полум'я то заспокоювалося, то зненацька змінювалося жахливими гримасами. Він шкірив свої рідкі криві жовтого кольору зуби і голосно щось вигукував незнайомою мовою.

Несподівано він замовк, випрямився, завмер і підняв

угору руку, з якої вирвалося кілька маленьких сірих кісточок, що злетіли вгору і розсипалися навколо нього всередині вогняного кільця. Чаклун нахилився трохи вперед, вдивляючись у кістки. Після випростався, витягнув руки по всій ширині і почав шепотіти якісь заклинання, спрямувавши погляд до неба. Його очі, вкриті білою полудою, виглядали страхітливо.

Удари барабанів посилювалися.

Раптом чаклун з розпростертими руками почав підніматися в повітря.

Він завис на висоті в півтора метра від землі і відкинув свій посох.

Такт танцю посилювався, гучність співу збільшилася і досягла свого апогею. Це все було схоже на шабаш відьом.

Чаклун почав повільно опускатися, різкими кивками голови вдивляючись сліпими очима у натовп оточуючих його людей, немов шукаючи собі жертву. І коли його босі ноги торкнулися землі, усе вмить замовкло.

Старий чаклун не зводив своїх незрячих очей з Тревора. Він витягнув руку і крізь вогняне кільце повільним кроком підійшов. Тревор стояв, не володіючи своїм тілом. Чаклун торкнувся долонею його чола. У цю мить тіло чаклуна почало судомно згинатися, і тільки рука намертво немов приклеїлася до чола Тревора. Укриті полудою очі його були спрямовані кудись удалечінь, де блідим свідком диявольського шабашу світив повний, навзгак перевернутий місяць.

Судоми припинилися, але долоня на лобі Тревора стала неймовірно гарячою. Він спробував відскочити, але тіло, як і раніше, не слухалося.

Раптом перед очима Тревора розгорнулася жахлива картина. Перевернутий вагон потяга і понівечені тіла

десятків людей. Обгорілі тіла лежали упереміж із сидіннями, поручнями, уламками металу, пластику і речами. Вагон був майже розірваний, укритий бездиханними, закривавленими тілами чоловіків і жінок. Несподівано вогонь, як у сповільненій зйомці, круглою, зростаючою кулею почав заповнювати вільний простір вагона. Усе було моторошно і незвичайно реально. Тревор навіть відчув на своєму обличчі огненний пал від полум'я, яке ось-ось мало поглинути його, а навколо – нестерпний, солодкуватий запах горілої плоті.

Зловісна картина кошмарної троці не відпускала його.

Тревор дивився на все це, з жахом розуміючи, що всі люди навколо мертві і він, напевно, теж, оскільки ні сили, ні волі поворухнутися у нього не було, а вогненна куля ось-ось мала оповити і його.

Цієї миті чаклун різким рухом щосили штовхнув Тревора, і той упав, як підкошений, навіть не опираючись.

Останнє, що він почув перед повною втратою свідомості, – це слова чаклуна: «*Şora!.. Duro*²¹!»

Тревор отямився на світанку, коли вся група вже зібралася виїжджати. Голова нестерпно боліла, мабуть, у вчорашньому напої, справді, було щось наркотичне.

– Хлопці, анальгін чи щось є у кого? – втомлено запитав він.

– О, нарешті, отямився, танцюрист! – усміхнувся Етьєн. – Тримай! – він кинув Треворові пакетик пігулок, а потім, вийнявши з рюкзака солдатську флягу, простягнув її. – Тільки запий гарненько. Здається, ми всі вчора добре отруїлися якоюсь гидотою, так що ледь дуба не дали. В усіх такі галюцинації, що й описати

²¹ *Şora! Duro!* [ʃɔra! duro!] (Èdèe, Yorùbá) – Будь обережний! Зупинися!

неможливо. Збирайся, за десять хвилин рушаємо...

***

Від спогадів його відволік вигук Йована:

– Треворе, я тут! Зачекався тебе. Давай по каві? – Йован сидів на терасі невеликого кафе, за квартал від офісу Аманди. Він із нетерпінням чекав Тревора, і після того, як той сів до нього за столик, почав розпитувати: – То що там? Як вона тобі? Вразила?

Тревор мовчки подивився на Йована розгубленим поглядом, шумно видихнув і відповів:

– Вразила? Йоване, ти навіть не уявляєш, наскільки!

Розділ 10

Прага, Чехія.

16.12.2011. 11:30

Роберт добре розумів, що він перейшов дорогу великому бізнесу і зараз може перетворитися на головну мішень для помсти.

В аеропорту Праги його зустріли Йован і два охоронці.

– Вітаю, друже! Сподіваюся, добре летів? – радісно вигукнув Йован. – Ну й кашу ти заварив, брате!

– Йоване, відвези мене додому, – попросив Роберт схвильовано, – я не можу ніяк зв'язатися з Хлоєю.

– Роланд наказав везти тебе до офісу негайно, – заперечив Йован. – Я все перевірів, Хлої там немає, і будинок з охоронної сигналізації вже три дні не знімали.

В автомобілі Роберт не вимовив ані слова, усі його думки були про останнє сновиддя. Такого щільного зближення зі світом сновидіння раніше не було жодного разу. Здавалося, що саме він знаходився у тій кімнаті разом із Амандою. І що найдивніше, спілкуючись на тому боці з Амандою, він чудесно пам'ятав це життя і себе в ньому. Це не тільки нівелювало всі його марні пошуки самого себе, а й показувало, наскільки зараз він далекий від істини. Окрім цього, він був у край утомленим, бо в літаку так і не вдалося поспати.

«Треба якнайшвидше знайти психолога, щоб вирішити все раз і назавжди, – подумав Роберт. – І Хлою. Куди вона могла запропаститися, що могло трапитися?»

Він спробував ще кілька разів до неї додзвонитися, але безрезультатно.

Раптом автомобіль зупинився, і Йован по-дружньому сказав:

– Давай, але недовго, нас чекають. О'кей?

Роберт тільки зараз помітив, що вони підїхали до його будинку, і швидко отямився.

– Я швидко, Йоване. Спасибі тобі, – промовив Роберт і вийшов з автомобіля.

Йован пильно спостерігав за ним.

У будинку спалахнуло світло. Але за кілька хвилин Роберт з пригніченим виглядом вийшов і мовчки сів до авто.

На запитання Йована про Хлою Роберт не відповів, а тільки заперечно похитав головою.

Діставшись до офісу, Роберт одразу попрямував до кабінету Роланда.

– З прибуттям, пане поліглот! – Роланд виглядав стривоженим, утомленим, але всім своїм виглядом намагався показати, що щиро радий бачити Роберта. – Ти просто блискуче спрацював!

– Дякую, Роланде. Але мені здається, що роботу ще не закінчено, – Роберт говорив повільно і втомлено.

– Тож, розповідай усе спокійно і послідовно, – запропонував Роланд. – А потім – додому добре виспатися.

Роберт детально розповів про події в Лондоні. Наприкінці, трохи подумавши, він попросив:

– Роланде, мені потрібна відпустка. І ще... Я не заперечуватиму, якщо проведу Різдво в компанії наших сек'юриті. Щось неспокійно у мене на душі.

– Не питання, Роберте, відпочинь, поїдь куди-небудь, а наші хлопці доглянуть за тобою.

– До речі, Роланде, ти не знаєш якогось гарного психіатра? – несподівано запитав Роберт, згадавши останню розмову з Амандою.

Роланд подивився на нього з награним занепокоєнням.

– Невже почалося? – з усмішкою запитав він.

– Та ні, просто є одна незакінчена справа. Хотів до кінця року все закрити і розставити всі крапки над «і».

– Гадаю, є одна людина, – подумавши, відповів Роланд. – Моя дружина працює в інституті і просто у захваті від нього й його методів. Доктор Фрідман. Як каже Ізабель, це ходяча енциклопедія психіатрії. Я зараз подзвоню їй і перешлю тобі номер його телефону.

Після розмови з Роландом Роберт увійшов до свого кабінету. Сів за стіл і з робочого телефону кілька разів подзвонив Хлої. Телефон був, як і раніше, від'єднаним. Роберт увімкнув комп'ютер і зайшов у додаток охоронної сигналізації свого будинку. На екрані відобразилися інформація з шести зовнішніх камер відеоспостереження будинку і стан охоронної сигналізації.

Усе було увімкнено. Останнє увімкнення сигналізації до сьогоднішнього ранку було здійснено чотири дні тому ввечері. Рівно через чотири години після його від'їзду.

Після увімкнення системи охоронної безпеки автоматично увімкнулися всі камери будинку.

Роберт переглянув відео і нічого підозрілого не виявив. Картинка була статичною і тільки вгорі екрана йшов відлік часу і дати зйомки.

Роберт відмотав запис на кілька днів тому, поки на екрані не з'явилося зображення, як Хлоя з речами виходить з дому і зачиняє двері на ключ.

Він відмотав ще трохи, щоб побачити обличчя Хлої, зупинив картинку і довго вдивлявся в неї.

«Куди ж ти йдеш? – з гiркотою думав вiн. – Рiдненька, ну що ж ти так...»

Роберт набрав на офiсному телефонi короткий номер.

– Слухаю, Робi, – на тому кiнцi вiдповiв Йован, – менi вже сказав Роланд. Я все забезпечу.

– Нi, Йоване, я хочу тебе попросити виконати для мене одну делiкатну справу. Ти можеш визначити за номером телефону, де знаходиться абонент?

– Ну Роберте, це не зовсiм законно, – вiдповiв Йован протяжно, а потiм швидко додав: – але я спробую тобi допомогти. На це знадобиться деякий час.

Роберт продиктував номер телефону i знову подивився на екран iз зображенням Хлої.

Вiд роздумiв його вiдволiк звук SMS.

Це був номер телефону доктора Фрiдмана.

Не роздумуючи, Роберт зателефонував.

– Хвилиночку... Так, у доктора є вiльне вiконце сьогоднi на вечiр. Шiстнадцята година вас влаштує? – вiдповiла дiвчина, асистент психiатра. – Записати вас на прийом?

– Так, – вiдповiв Роберт, – запишiть. О четвертiй я буду.

– Ок. Значить, Роберт Бланш... на шiстнадцяту... Записала. Дякую, пане Бланш. Доктор вас чекатиме. Записуйте адресу...

До зустрiчi з доктором Фрiдманом залишалося трохи бiльше трьох годин.

Роберт вийняв чек iз гаманця i почав його розглядати. Потiм склав його, поклав до сейфу i знову зателефонував.

– Йоване, ти у себе? Треба поговорити.

Кабінет Йована розташовувався двома поверхами вище. Біля ліфту Роберт зустрів стривоженого шефа. Той, на ходу надягаючи пальто, швидко прямував до ліфту.

– Вибач, Роберте, мені вниз. Дуже поспішаю, спізнююся на зустріч. Ти до мене? – скоромовкою вимовив Роланд і зник у кабіні.

– Куди шеф полетів? – запитав Роберт, увійшовши до кабінету Йована.

– Не знаю, він сьогодні весь день якийсь заклопотаний. Сідай. Що в тебе?

– Є серйозна розмова, – сказав Роберт і пильно подивився на Йована.

– Я уважно слухаю тебе, Робі. Викладай.

Роберт коротко виклав Йованові все, що з ним трапилося у Лондоні, і як він вийшов із ситуації. Але в усій цій схемі і його припущеннях була одна розбіжність, яка не давала йому спокою.

– Розумієш, Йоване, якби це було вигідно московитам, то угода пройшла б гладко. У них у Конакрі дуже гарні зв'язки. Вони там ще з часів Другої Республіки дуже міцно сидять, тобто з 1984 року. Коли на початку квітня 1985 року внаслідок військового перевороту до влади прийшов Лансана Конте, московити його підтримали, і відтоді на відкуп їм було виділено величезні квоти на видобуток бокситів. До цього дня там їх повно. Не американців, китайців чи французів, а саме московитів. І, до речі, саме холдинг «Російський алюміній» контролює частину порту, звідки постійно відвантажуються боксити. Вони там займаються майже всім: і алмазами, і золотом, і алюмінієвою рудою. У них там, справді, дуже міцні зв'язки.

– Отакої! Звідки у тебе такі пізнання? Захоплюєшся географією? – усміхнувся Йован.

– Можна сказати і так. Але я не про географію. Зрозумій, московитам знайти там потрібного гемолога простісінько, ніяких зусиль. Принаймні запросили б із Гани. А якщо запропонувати ще хороший відкат, то будь-хто з радістю б погодився побути кілька днів «містером Коне». Повір мені, там повно чудових фахівців з алмазів. І все пройшло б як по маслу. А тут такий ляпсус із бамбара! Водночас якби аферу готували не московити, а араби, то я б на це, певно, не звернув уваги. У них у Конакрі немає більш-менш сталих зв'язків. Але у будь-якому випадку і ті, і ті мали б добряче підготуватися, адже на кону мільярд. Нашу аферу було підготовлено, безумовно, на вищому рівні. Усе працювало, як годинник, і тут такий прокол: гвінеєць не знає мови, якою спілкується майже вся Західна Африка. Так за такі гроші, що стоять на кону, можна було зробити пластику будь-якому росіянину, який живе останні роки п'ять у Конакрі, і, як чорношкірий гемолог, він би чудово впорався із завданням! І зауваж, проколу з бамбара б не було.

Роберт замовк і подивився на Йована. Він розумів, що Йован, як гарний аналітик, зможе мозковим штурмом допомогти йому розібратися в ситуації.

Але той мовчав. Він більше не усміхався, а просто дивився на кулькову ручку, яку крутив між пальцями, поклавши перед собою чистий аркуш паперу.

– Що ти думаєш з цього приводу? – запитав Роберт після паузи.

– Роберте, у тебе якісь дивні і незрозумілі для мене захоплення Західною Африкою. Я ніколи навіть не підозрював про це.

– Це не має стосунку до справи, друже. Тут дещо інше.
– Роберт зробив коротку паузу і впевнено вимовив: – Московити тут ні до чого. І ще, навіщо було їм

здійснювати операцію через офшорну компанію? Так роблять, коли хочуть сховати продавця. Але навіть ми його чудово знаємо. Виходить, що він приховує офіційну угоду з продажу власних каменів, для цього бере офшорну компанію і водночас відкрито купує минулого тижня в лондонському комплексі One Hyde Park, найпрестижнішому центральному районі британської столиці, дорогі апартаменти вартістю в сто п'ятдесят мільйонів євро... Знову ляпсус. І ті обладки з офшорним рахунком, який мав бути використаний у випадку сплати штрафу. Роланд спробував пояснити це бажанням московита сховати дохід від оподаткування, але я не можу погодитися з цим. Нащо то йому?

Йован мовчки дивився на Роберта і про щось посилено розмірковував.

– З іншого боку – араби. Якби афера була успішною, вони втратили б мільярд і отримали б скельця. При цьому вони втрачають час, адже одразу після покупки ніхто б не перевіряв діаманти. Скельця залишалися б у банку до наступного перепродажу, а справжні діаманти вже знаходилися б в інших руках і за якийсь час могли б ще кілька разів змінити власника.

Роберт знову зробив багатозначну паузу, даючи Йовану можливість сприйняти всю інформацію, і вимовив:

– А тепер, друже, головне запитання: на кого працювали ці чехи?

Роберт замовк і допитливо дивився на Йована. Той не відповідав, ніби й не чув його запитання.

– Йоване, то що скажеш? – з нетерпінням запитав Роберт.

Йован обмірковував. На чистому аркуші паперу він мовчки вписував прізвища працівників компанії і всіх,

хто міг бути причетним до угоди або мав інформацію про неї. Ще трохи помовчавши, він запитав:

– Слухай, Роберте, в угоді були задіяні тільки три гравці: покупець – араб, продавець – московит через офшор і ми. Але була ще одна сторона. Угода проводилася у банку. Тож, чи може банк бути зацікавлений у цьому?

– Це неможливо. Банк – це тільки ящик для зберігання. Він отримує вигоду лише за оренду боксу, а що в ньому лежить, то йому байдуже. Я думав про це.

Йован мовчав. Він, як досвідчений детектив, намагався розкласти все по полицях у своїй голові, «адже тільки тоді, коли все лежить на своєму місці і в порядку, – часто повторював він, – можна знайти і зачепитися за нитку, яка допоможе розкрити таємницю».

– Та-а-ак... Питаннячко... Але банк відкидати поки не будемо, – важко зітхнувши і, нарешті, відірвавши погляд від паперу, вимовив Йован. – Розумієш Роберте, якби я не знав тебе так добре, як знаю, то вирішив би, що ти причетний до цієї афери напевно. Дивися, документи робив ти, мав усю інформацію по угоді теж ти. Тобі, як нікому більше, було легко отруїти пана Зімме, адже саме ти вечеряв з ним того вечора. Але ось навіщо тобі було потім влаштовувати той спектакль з викриттям горезвісного Конє – це для мене загадка. Можливо, щось пішло не так, і ти вирішив злити всіх своїх спільників?

– Йоване, невже ти, справді, думаєш...

– Робі, не метушися, це лише думки вголос. Для успішного вирішення цього ребусу я маю знайти і перевірити всі можливі версії. До речі, у цьому щось є... – Йован підкреслив ім'я Роберта на папері і, обмірковуючи, зробив невелику паузу. – Дивися, якби афера була успішною, то першим під підозру потрапив

би саме ти і ніхто інший. Адже і гемолога тільки ти міг отруїти у ресторані, і документи зробити так, як вигідно для афери, міг тільки ти, і про Африку поінформований більше за всіх.

– Але ти ж розумієш абсурдність припущення?

– Я-то розумію, друже. Але як на те подивляться ті, хто проводитиме слідство. Вони, як і я, зобов'язані будуть перевірити усі можливі версії, – обмірковуючи ситуацію, промовив Йован, а потім уважно подивився на Роберта і спитав: – Робі, а тобі не здається, що тебе просто хтось хотів підставити? Хто б це міг бути, маєш припущення?

– Не знаю, – невпевнено відповів Роберт. – Про угоду багато хто знав у компанії.

– Треба шукати крота. Але я розберуся з цим, обіцяю тобі.

Від офісу до клініки, де вів прийом доктор Фрідман, було всього хвилин зо двадцять автомобілем.

За півгодини після того, як Роберт попрощався з Йованом, він уже входив до кабінету доктора. Це була їхня перша зустріч.

– Проходьте, пане Роберт. Доктор Фрідман вже чекає на вас, – зустріла його помічниця лікаря.

І ще через півтори години, після обстеження, доктор, вислухавши дивовижну розповідь Роберта, вимовив:

– Так, пане Бланш, якщо все, про що ви говорите, є правдою і немає ні грама вимислу, то ви – унікальна особистість. Просто знахідка для психіатра!

Розділ 11

Прага, Чехія.

16.12.2011. 19:35

Роберт повертався додому від доктора Фрідмана.

Його чорний Land Rover пересувався нічним містом. Припустився дощ. Кольорові відблиски рекламних вивісок та вітрин відбивалися на дорозі, немов у дзеркалі. На чорному мокрому асфальті смугастим калейдоскопом відображалися вогні автомобілів, що проїжджали, вітрин і вуличних ліхтарів.

Роберт згадав слова доктора: «дисоціативний розлад», «роздвоєння особистості», «емоційна дизрегуляція».

«А чом би й ні, я іншого й не очікував, – подумав Роберт, зупинившись на червоне світло світлофора. – Отож, дорога Амандо, поки маємо те, що маємо».

У нього була власна думка про те, що діється з ним, і якщо експеримент вийде з-під контролю, треба забезпечити варіант вирішення цієї проблеми. І передусім, для Хлої і самого себе.

«Треба вдома все підготувати», – вирішив він.

Роберт згадав здивоване обличчя Аманди, коли він звернувся до неї під час сеансу. Адже саме вона, Аманда, прочинила ту незнану шпаринку із його життя у життя Тревора, яка, можливо, колись і дасть ключ до розуміння, що є реальність, а що – сновидіння.

Але він не міг зрозуміти, чи, насправді, все навколо є таким, яким він його бачить.

Доктор Фрідман не дарма так здивувався історії, яку

розповів йому Роберт. Та й Роберт раніше цьому дивувався не менше. Попервах, прокидаючись уранці, він на кілька хвилин залишався лежати в ліжку, щоб адаптуватися до навколишнього світу.

Спочатку це було важко і викликало багато плутанини, а переймом навіть і комічні ситуації в його житті.

Йому доводилося розділяти все, що було «вчора» і що було «вночі», оскільки це були абсолютно різні життя, незалежні одне від одного. А часом навіть діаметрально протилежні.

Але життя тривало, і він зумів адаптуватися. Роберт навчився правильно все розділяти, намагався чітко запам'ятовувати та розставляти по полицях у своїй пам'яті: полиця з інформацією про це його життя і полиця для інформації про життя Тревора.

Тут у нього була Хлоя, свій дім, робота, а там...

Часом все здавалося перевернутим догори дригом. Він думав, що божеволіє, мозок готовий був вибухнути, а почуття роздвоювалися.

Іноді пам'ять давала збій, і тоді цілі дні або навіть тижні з його життя просто випадали, натомість залишалася інформація тільки зі сновидіння. Тоді Роберт був упевнений, що його власне життя не що інше, як сон Тревора, про що той не здогадується. У такі хвилини виникало одне бажання – швидше прокинутися, щоб вирватися з цього нав'язливого сновиддя.

Доктор Фрідман справедливо вважав, що пояснити те, що коїлося з Робертом, навряд чи хто зміг би.

Аманда, як і доктор Фрідман, теж намагалася все пояснити роздвоєнням особистості. І звідти відштовхувалася, діагностуючи розлад ідентичності. Це був, на думку Роберта, апріорі хибний шлях. Він розумів, що саме роздвоєння особистості не пояснювало його

феномен. Роберт читав літературу з психоматичної допомоги при роздвоєнні особистості, де стверджувалося, що, маючи множинні особистості, людина може переживати альтернативні особистості з індивідуально помітними характеристиками і водночас страждати амнезією стосовно тих чи інших особистостей і вчинків. Самі особистості можуть мати різний вік, психологічну стать, різний стан здоров'я, різні інтелектуальні здібності і навіть різний почерк.

Але в тому-то й справа, що, з одного боку, у Роберта в його житті амнезія повністю була відсутня, а з іншого – у житті Тревора амнезія полягала лише у відсутності пам'яті на сновидіння.

А Роберт пам'ятав і знав усе про ту, іншу, особистість. Він жив нею уві сні.

Або, можливо, то був не сон, а сон – це те, що відбувається саме тут, у цьому світі? І все, що він бачить, чого торкається чи відчуває у цьому житті, – це все не справжнє, а результат діяльності мозку Тревора під час сну без сновидінь? Автомобілі, магазини, будинки, дерева – невже все це лише сновидіння? Або якийсь не вивчений медициною феномен сновидіння у сновидді?

Він неодноразово замислювався над питанням, де реальність, де дійсність. І що таке дійсність, що таке минуле і що стоїть за майбутнім. Зрештою, Роберт прийшов до єдиного, ніби абсурдного, висновку: сьогодення не існує зовсім. Дійсності немає.

«А й справді, – розмірковував він, – усе дуже просто: те, що трапиться пізніше, – це вже майбутнє. Через місяць, день, хвилину, секунду, частку секунди – усе майбутнє. А то, що сталося навіть частку секунди тому, – це вже минуле. Ось і виходить, що є минуле і є майбутнє, а теперішнього і немає зовсім. Життя – то, як бікфордів шнур, уздовж якого біжить вогник. Те, що згорить, – це

минуле, що ще горітиме – майбутнє. А ось цей вогник, який і не вловиш, – це і є теперішня мить. Саме він і є невловно-оманливе теперішнє. Або теперішнього зовсім не існує. Адже вогонь не стоїть на місці».

Але Роберт розумів і інше: ми всі себе відчуваємо саме в теперішньому. Ми пам'ятаємо минуле, мріємо або плануємо майбутнє, а живемо саме тут і зараз. Або не живемо зовсім, а це тільки чиєсь сновидіння? Інакше як пояснити цей парадокс?

Голова Роберта паморочилася від думок і сумнівів.

Та інша його особистість – Тревор – успішний журналіст, не проявлявся тут, у цьому житті Роберта. Він жив тільки у його думках. Але, потрапляючи у світ Тревора під впливом сну, Роберт там жив, працював, закохувався, водночас не підозрював, що існує цей світ. Якщо тут Робертові для того, щоб відвідати те життя, потрібно було просто заснути, то Тревор навіть не підозрював про існування Роберта. Він не бачив снів, він там жив власним повноцінним життям, тільки без сновидінь.

За останні майже тридцять років Роберт так зрісся із Тревором і з тим його життям, що йому часто хотілося швидко заснути, щоб там закінчити розпочату вчора Тревором справу.

Сотні, тисячі разів він прокидався і бачив навколо себе свій світ, своє життя, але абсолютно інше, де виникали стосунки, зобов'язання, справи, а вночі, коли Тревор лягав спати, у цьому світі прокидався Роберт. І він пам'ятав усе, що траплялося з ним уві сні, немов це все сталося ось-ось. І тоді саме цей світ Роберт відчував як сновидіння.

Він не знав, де реальність, а де вигадка, де сон, а де справжнє життя з усіма його принадами і турботами.

Уперше він дізнався про існування іншого життя в ту далеку різдвяну ніч, коли ще хлопчиком уві сні побачив величезну новорічну ялинку та іграшки у чужій дитячій кімнаті.

Сон був настільки реалістичним, що він, прокинувшись уранці, одразу розповів батькам про все, що бачив. Йому тоді здавалося, що то був зовсім не сон, а він ніби увійшов до іншої кімнати, де все і сталося, і де він побачив свої дитячі мрії.

Батьки не сприйняли серйозно сумбурну розповідь дванадцятирічного сина.

Але вночі він знову туди потрапив, знову і надовго – на цілий день. Аж поки не прокинувся. Але чомусь йому там не хотілося грати з такими цікавими іграшками, про які він тут, у цьому світі, міг тільки мріяти. Він там до них ставився як до звичайних речей. А прокинувшись, з трепетом пригадував усе побачене. Подумки він у захваті згадував усі іграшки, смак різних страв і небачених фруктів. Це давало йому можливість доторкнутися до чогось незвіданого, нового, чогось недосяжного.

Зрозуміло, що уві сні відчувати миттєве задоволення чи інше враження від дотиків до іграшок, їжі, іншого чогось матеріального він не міг. Але всі ми живемо спогадами. Забери у людини спогади, і вона залишиться жебраком як душею, так і тілом. Тому Роберт навчився отримувати задоволення постфактум. Згодом, подорослішавши, він навіть придумав для цього свій термін – пасивний спостерігач мрій, а свій стан – інсомвіта, тобто життя під час сновидіння.

На тому боці Тревор жив, подорожував, навчався, закохувався, дружив, розставався, працював, а вранці на цьому боці власного життя прокидався Роберт і відчував, наче все відбувалося з ним саме тут, учора, до сну. Часом йому було важко розрізнити вигаданий і реальний світи.

І котрий з них був одним, а котрий іншим? Який був основним, а який – привхідним?

У дитинстві Роберт мріяв швидко заснути, щоб уранці прокинутися з купою нових вражень, спогадів.

Він дуже заздрив своєму Треворові. Щоб домогтися чогось у власному житті, йому доводилося докладати набагато більше зусиль.

У нього там було більше можливостей від самого початку. І він їх щонайбільше використовував для досягнення успіху. А Робертові тільки і залишалося, що жити враженнями із життя Тревора. Згодом враження, отримані в тому, іншому, житті, переросли у навички і певний досвід у цьому житті.

Роберт швидко зрозумів, що зовнішній вигляд і поведінка Тревора допомагають йому у спілкуванні з людьми. І він з часом повністю перейняв його манери і стиль спілкування.

Робертові не знадобилося окремо додатково вивчати журналістику, військову справу, мови, вчитися гри на фортепіано. Знання і навички Тревора він отримував водночас із ним.

Він чудово орієнтувався у питаннях Близького Сходу, умів поводитися зі зброєю. Добре говорив арабською, бамбара – мовою народів Західної Африки, кількома європейськими мовами. І він вирішив у власному житті отримати щось для себе, окремо від Тревора.

У Карловому університеті в Празі Роберт здобув освіту юриста і ось уже десять років працював у одній з найвпливовіших юридичних компаній Західної Європи – Morgan Lawyer & Co. Її штаб-квартира знаходилася у Празі, а дочірні компанії – у Лондоні, Антверпені, Дрездені та Цюриху.

Через юридичні справи, які вела його компанія,

Робертові часто доводилося бувати у Великій Британії, Іспанії, Росії, Швеції.

У власному житті Роберт майже перетворився на копію Тревора зі сновидінь. Але, як людина дуже делікатна за своєю природою і вихованням, він не міг дозволити собі такого вільного і нестримуваного ставлення до протилежної статі. Цього йому вистачало і в сновиддях. Тому у власному житті всі його зусилля було спрямовано на упорядкування знань, отриманих у сновидіннях.

Ще в юнацькі роки він зрозумів, що все, що з ним відбувається, слід записувати. Це дало можливість Робертові не тільки зберігати велику кількість інформації у пам'яті, а й правильно розкласти її по полицках у голові.

Він почав вести щоденники з п'ятнадцяти років і записував у них усе, що траплялося з ним на тому боці сновидінь. Іноді детально, а іноді тільки тезами. Це було нескладно. Майже так само нескладно, як і будь-кому записати те, що з ним трапилося напередодні.

Згодом щоденників у нього накопичилося понад сто штук. Усі вони зберігалися вдома у бібліотеці. Коли рідні запитували про них, Роберт відповідав, що це матеріали, потрібні для написання книги, його роздуми і міркування щодо майбутніх сюжетних ліній. Спочатку це дивувало, а потім усі звиклися.

Роберт розумів, що заради того, щоб знайти відповідь на запитання, де, зрештою, реальність, а де сновидіння, йому знадобиться колись повернутися на самий початок. І він подумки готувався до цього.

З роздумів і спогадів його вивів телефонний дзвінок:

– Роберте, у вас усе гаразд? – запитав знайомий голос охоронця компанії. – Ми за півкварталу від вас.

– Усе ок, я дещо замріявся.

– Не проблема, але ви вже чверть години стоїте перед світлофором, не рухаючись. О'кей, кінець зв'язку.

***

Дощ посилювався і невтомно монотонно тарабанив по даху автівки.

Роберт відчужено спостерігав за патьоками дощу, що стікали з лобового скла.

Як багато разів він бачив подібні потічки, що малювали непередбачувані лінії на склі автівки Тревора, і все було так само реально, як і зараз. Візуально і за відчуттями визначити нереальність цього або того світу було неможливо. Сотні, а можливо, тисячі разів Роберт питав себе, який світ реальний – цей чи той? А що як він є лише уявою Тревора чи його сновидінням? Але тоді чому Тревор нічого не пам'ятає з того, що відбувається з ним у світі Роберта?

Його муляли сумніви з кожним днем усе сильніше й сильніше. Водночас він усе більше і більше заплутувався.

Спочатку Роберт був переконаний у тому, що його світ більш реальний, а той, вигаданий, світ є тільки казкою, відображенням його дитячих бажань.

Але з часом, вступивши в доросле життя, Роберт зрозумів, що життя Тревора проходить своєю чергою, незалежно від його бажань, а іноді навіть усупереч їм. А якщо те життя є вигаданим, чому завдяки Треворові він здобував знання і набирався досвіду від нього? Виходить, що якщо із сновидінь Роберт може взяти якийсь знання, уміння і перенести його у своє життя, а не навпаки, то саме те життя і є справжнім. Адже до поїздки до Лондона кілька днів тому в його власному житті

жодного разу не знадобилися знання ані арабської мови, яку вчив в університеті Тревор, ані політичної ситуації на Близькому Сході, однак Роберт знав усе те, що знав і Тревор.

Хто є хто? – це запитання не давало йому спокою вже понад двадцять років.

Роберт ні з ким не міг поділитися своїми думками. Він добре розумів, що те, що відбувається з ним, є ненормальним, виходить за всі розумні межі, і його можуть сприйняти як психічно хвору людину. Це могло відштовхнути від нього друзів і близьких йому людей.

Тому частину навичок і знань, отриманих під час сновидінь, Роберт просто приховував.

Урешті-решт, він готовий був прийняти будь-яку відповідь. Він просто хотів, щоб усе це закінчилося. І спалити все – усі зошити, щоденники, усі записи. А ще краще – забути все і не повертатися до цього ніколи.

Але відповіді не було, натомість усе заплутувалося ще більше. Ці два абсолютно різні життя іноді доводили Роберта до відчаю через неможливість визначення свого справжнього місця. І тоді Роберта поглинула ідея суїциду: узяти і розрубати цей гордіїв вузол раз і назавжди.

Та щось спиняло його. І саме це «щось» змушувало його шукати вихід, шукати відповіді на свої запитання.

Він зібрав безліч документів і відомостей про явища роздвоєння особистості, шукав пояснення свого стану і водночас досліджував свідoctва про самогубства, вивчаючи способи добровільного відходу з життя. Читаючи ці документи, він ловив себе на думці, що шукає найбільш безболісний спосіб. Але якщо припустити, що його життя просто сновидіння, то чому ж його хвилює це питання? Чи означає це відсутність

упевненості, що життя Тревора є реальним? Тоді якщо він добровільно піде з життя, то чи гарантуватиме цей крок, що життя Тревора триватиме.

Хай там що, але плани про самогубство однаково вряди-годи виникали у нього в думках, і згодом він шукав тільки привід. Найбільш безболісний спосіб було обрано – смертельна доза снодійного. Він сподівався зануритися в сон і, залишившись у світі Тревора, не повертатися у цей світ більше ніколи.

І саме тоді, коли відчай від невизначеності і втрати відчуття реальності охопив Роберта повністю, у його житті з'явилася Хлоя.

Це трапилося рік тому під Різдво на зимовому курорті в Татрах.

У тих місцях минуло дитинство Роберта. Але зараз, через більш як двадцять років там мало хто пам'ятав його. Більша частина життя Роберта минула в Празі. Батьки давно померли, друзі роз'їхалися хто куди. Але рідні місця завжди манили його, і Роберт щоразу з теплотою в серці згадував свої дитячі й юнацькі роки.

Саме думки про суїцид привели його тоді в місце його дитинства, де колись усе і почалося.

Роберт оселився в невеликому гірському готелі і майже добу не виходив з номера, намагаючись упоратися зі своїми думками. Прокинувшись увечері наступного дня, він уперше в житті не зміг повністю згадати свій сон.

За звичкою він розгорнув щоденник, куди детально записував усі сновидіння, з надією, що пам'ять відновить усі деталі сну, але нічого не вийшло. Роберт нетерпляче постукав ручкою по щоденнику і в роздумах заплющив очі, але сон безслідно зник. У свідомості залишилися тільки сліпучо-біла кімната й обличчя молодої незнайомки, до якої уві сні він прагнув наблизитися. Але

сон раптом немов розсипався в пам'яті Роберта на дрібні шматочки, і тільки образ цієї дівчини, її обличчя і відчуття якоїсь приреченості вчепилися у його свідомість і не давали думати більше ні про що інше. Це було зовсім незвичайне для нього сновидіння, ніяк не пов'язане з життям Тревора і тому незрозуміле й тривожне. Подумавши трохи, він відклав ручку і закрив щоденник.

Увечері Роберт спустився до ресторану, намагаючись провести залишок вечора за кухлем гарячого глінтвейну. Аж раптом його увагу привернула дівчина, яка з галасливою компанією друзів щойно зайшла до ресторану. Швидкоплинний погляд на її обличчя – і Роберта немов уразила блискавка. Це було неймовірно, але саме цю дівчину він бачив уві сні.

Роберт вирішив, що це знак з небес і все, що сталося, не дарма. Спершу таке яскраве світле сновидіння, а потім і їхня випадкова зустріч. Цей день у найдрібніших деталях він запам'ятав на все життя, оскільки саме відтоді його життя розділилося на «до Хлої» і «з Хлоєю». І саме завдяки цьому знайомству і подальшим стосункам Роберт надовго викреслив зі своєї свідомості думки про суїцид. Їхня зустріч дала Робертові надію на майбутнє і розуміння того, що він комусь потрібен.

З моменту знайомства і до дня вильоту Роберта до Лондона вони з Хлоєю жодного разу не розлучалися більше ніж на день-два. Навіть один день вимушеного розставання був наповнений телефонними дзвінками і повідомленнями.

Хлоя на десять років була молодшою за Роберта. Вона майже одразу після їхнього знайомства оселилася у його будинку на околиці Праги, у тихому спальному районі Просек. Усе вийшло якимось само собою, ніби інакше й бути не могло.

Хлоя народилася у Льєжі, за фахом – музикант,

професійно грала на віолончелі. Вона була сирота, і її виховувала рідна сестра мами Емма Фабіан, яка берегла її, як зіницю ока, називаючи маленькою копією своєї сестри. На вихованні тітки Емми вже була донька, однолітка Хлої, та вона ставилася до них однаково вимогливо й з любов'ю, тому Хлоя вважала її своєю другою мамою.

Там же, у Бельгії, Хлоя вступила до музичної школи, а після закінчення консерваторії – до Королівського філармонічного оркестру Фландрії.

Окрім музики, Хлоя захопилася журналістикою і після закінчення факультету мистецтва в університеті стала писати статті про сучасні музичні напрями, молодих композиторів і музикантів.

Але за кілька місяців до зустрічі з Робертом Хлоя отримала запрошення до Чеського філармонічного оркестру як соліст. Вона саме приїхала під Різдво до того затишного готелю в зимових Татрах з новими друзями, де і познайомилася з Робертом.

Із Хлоєю дім Роберта наповнився не лише теплом, сімейним затишком, а й музикою, розмовами про диригентів, композиторів, про сучасних музикантів і музичні напрями.

Роберт намагався бути присутнім на всіх концертах і сольних виступах Хлої. Йому подобалося, як вона тримає під час гри віолончель, з яким натхненням вона витягує з неї звуки. І пристрасть, з якою Хлоя впивалася грою на інструменті, легко передавалася Робертові.

Але найбільше він обожнював спостерігати, як Хлоя грає вдома на самоті. Він насолоджувався, спостерігаючи за її рукою, якою вона майстерно водила смичком по струнах, за її спиною і всім тілом, які немов зрослися з віолончеллю, зсередини якої виходили магичні

дивергенти, подібні до людського голосу.

Для Хлої музика була повітрям, без якого вона не могла існувати, а віолончель – живою істотою, яка вміє не тільки видавати звуки, а й розповідати про пережите, створювати настрій, розслабляти і налаштовувати людей.

Так, вона була закохана у музику, і іноді Робертові здавалося, що навіть більше, ніж у нього. Коли вона грала, то забувала про все на світі і ніби перетворювалася на восьму, беззвучну, але найголовнішу ноту у мелодії, що разносилася по всьому будинку. Під час гри вона відчувала, що смичок – це продовження її руки, а віолончель – продовження її самої. Густий, насичений, співучий і проникливий звук інструмента нагадував їй тембр людського голосу, що йде із глибини грудної клітини, а можливо, і із самої душі. Вона була впевнена, що її рухи смичком тільки сприяють розкриттю інструмента, допомагають йому розпочати розмову зі слухачами і, власне, з нею.

Тікаючи від нав'язливих думок, Роберт насолоджувався своїм теперішнім душевним та емоційним станом. Ніколи раніше подібні стосунки не давали йому такого відчуття добробуту і душевної рівноваги.

Часом розслаблені, утомлені і сонні після пристрасної близькості вони обоє лежали, міцно обійнявшись, немов гойдаючись на повільній, ласкавій хвилі відчуттів, неквапливих думок і потоці мрій. У такі хвилини, перебуваючи усередині цього потоку, Роберт не розумів, чи промовляє він уголос, чи просто приймає у свою свідомість слова, що народжуються цими відчуттями і думками:

«Я хочу, щоб ти завжди і всюди була зі мною. Не хочу з тобою розлучатися, навіть уві сні...»

«Гож я тут, з тобою. Завжди і скрізь», – з усмішкою відповідала несміливо Хлоя, ще глибше загортаючись у його обійми.

Він мріяв, щоб ці хвилини блаженства тяглися цілу вічність. Йому хотілося, щоб вони були разом завжди і не тільки у цьому світі. Мріялося, щоб Хлоя з'явилася і в житті Тревора, у світі його сновидінь, щоб не розлучатися з нею ніколи. І саме в ці миті йому здавалося, що це можливо, і він там обов'язково знайде її. Він щиро хотів вірити у здійсненність того, про що йому мріялося. Хоча як зробити так, щоб Тревор почав шукати Хлою, як вселити йому цей задум, Роберт не знав. Та у ці хвилини задоволення він хотів думати саме про це.

Їхній потяг одне до одного дуже швидко переріс у пристрасть, а та – у глибоку чуттєвість, оновлювану з кожним днем.

Любовна близькість їх настільки зріднила, що через певний час Роберт уже готовий був змиритися з тим, що реальність – ось вона, саме там, де є Хлоя, там, де він її відчуває. А світ його сновидінь, світ, де Тревор саме в цю хвилину, можливо, втамовує неприборкану пристрасть з черговою дівчиною для насичення і задоволення миттєвої слабкості, – насправді, лише даремний сон, який зовсім нічого не значить. Там немає кохання, немає музики, немає його Хлої. Там одна божевільна, неситима пристрасть без минулого, сьогодення і без майбутнього.

– Любов і музика, – прошепотіла якомсь Хлоя. – Що ще потрібно?

І Роберт розумів, що так воно і є, тільки любов і музика, яка виходить із глибин її космосу, який він з

кожним днем усе більше і більше пізнавав. І ніяких сновидінь. Як у Тревора. Взагалі ніяких. Щоб більше ніколи не повертатися у той світ, у те життя, а залишитися із Хлоєю тут назавжди й насолоджуватися вічно цією любовною близькістю.

Хоча після зустрічі з Хлоєю думки про суїцид у Роберта на довгий час зникли, сновидіння, як і раніше, тривали, руйнуючи його хитку впевненість у реальності цього світу.

Він якось намагався все пояснити Хлої, але з чого почати, щоб не виглядати при цьому божевільним, Роберт не знав. До того ж він не був упевнений, що Хлоя зможе його правильно зрозуміти і прийняти таким, яким він є.

Одного разу він почав розмову здалеку, намагаючись обережно пояснити свій стан, ніби то є життя якоїсь особи, про яку він нібито почув від друзів.

– Гарний сюжет для детектива, якби над сюжетом можна було б краще попрацювати, – згадував Роберт її слова. – Ти думаєш, що таке може бути?

– Навіть не знаю, вірити у це чи ні, але якщо така людина реально існує, можна спробувати знайти її і написати книгу про її життя. Але навряд чи це був би детектив, – заперечив Роберт. – Найімовірніше, психологічний роман. А знаєш, напевно, варто було б про це подумати.

– Роберте, дорогенький, мені здається, що тобі треба писати детективи, а не психологічні романи. У тебе величезний досвід у кримінальних справах і фінансових махінаціях, – вона вийняла зі своєї сумочки книжку в червоній палітурці. – Ось дивися, молодий журналіст із Нью-Йорка написав дуже захопливу інсайдерську історію про боротьбу між Уолл-стріт та урядом. Книга

зразу стала бестселером, бо основана на реальних подіях. Пора художніх вигадок давно минула. Мені здається, що нині читачам цікаві реальні персонажі і реальні життєві ситуації. Сюжет для книги треба брати з життя. Вигадані художні твори, якщо тільки то не фентезі, зазнають фіаско. Сучасний читач більш вибагливий і прискіпливий, ніж років десять тому. Йому подавай або реалізм, доведений до повного документального викладу, або вигадку в найнеправдоподібному, доведеному до абсурду вигляді.

Хлоя сіла йому на коліна і ніжно обійняла за шию.

– Коханий, ти дуже втомився, я ж бачу, – і після невеликої паузи продовжила: – Послухай мене, у тебе великий юридичний досвід. Якщо ти хочеш написати гарну книгу, то пиши детектив. У тебе, напевно, є дві-три історії, які можна покласти в основу сюжетної лінії гарного поліцейського роману.

Роберт зрозумів, що зараз Хлоя не готова прийняти те, що відбувається з ним, але у подальшому не розлучався з думкою все ж поділитися своїми переживаннями з коханою людиною.

Багато разів він мав намір усе розповісти їй, але чи зможе вона зрозуміти його, якщо навіть самому собі пояснити свій стан йому не під силу?

Після того, як уві сні він уперше поспілкувався з Амандою, у його душі з'явилася надія, і він ухопився за неї, немов за соломинку.

У глибині душі Роберт побоювався, що результат експерименту може докорінно змінити його життя. Але йому це було конче потрібно, інакше він може втратити все, зокрема і Хлою.

Розділ 12

Прага, Чехія.

16.12.2011. 19:55

У доктора Фрідмана Роберт провів трохи більше двох годин. Він не знав, що може трапитися після спільного з Амандою сеансу, і тому треба було обов'язково знайти Хлою і поговорити з нею.

Дощ посилювався і тарабанив по машині дрібним, але частим барабанним дробом. Двірники не встигали очищати лобове скло автівки. У світлі ліхтарів було цікаво спостерігати, як дощ ішов віялом, з одного місця на інше, то посилюючись, то знову заспокоюючись.

Одинокий світлофор перемикав вогні із зеленого на жовте, потім на червоне світло і навпаки, але, мабуть, його робота нікому не була потрібна, оскільки жодної автівки на дорозі видно не було. Тільки автомобіль Роберта, як укопаний, із запаленими фарами стояв на другій смузі за десять метрів од перехрестя.

Роберт у роздумах озирнувся і побачив телефонну будку, що самотньо стояла неподалік пішохідного переходу.

Він вийшов із авто і, не звертаючи уваги на дощ, попрямував до телефонного апарату. Батарея його мобільного телефону давно вже розрядилася, і зараз цей шматок техногенного пластику був безкорисним.

Набравши потрібний номер, Роберт почув, як на тому кінці дроту клацнув автовідповідач. Він знову зробив набір номера, але результат був той самий.

Коли вранці Роберт повернувся з Лондона і зайшов до

будинку, йому відкрилася неприємна картина: усі речі Хлої були прибрані, весь її одяг з шаф та ящиків зник. Він пройшовся кімнатами, зайшов до спальні – нікого. До кабінету двері були відчинені навстіж, і Роберт попрямував туди.

Одного погляду було достатньо, щоб усе зрозуміти.

Скляні двері нижньої шафи розбиті. На паркеті лежали перевернуті ящики і розкидані щоденники. Частина з них була розгорнута. Він підійшов і взяв верхній, розгорнутий на даті 23 вересня 2011 року.

Там описувалася зустріч Тревора з дівчиною з нічного клубу.

Роберт погортав свій щоденник і побачив розмазаний атрамент на деяких сторінках, саме на тих, де було описано інтимні подробиці зустрічей Тревора з дівчатами. Описи були короткими, але навіть із них можна було зробити певні висновки і зрозуміти ставлення Тревора до тих подій.

Він зрозумів, що це сльози Хлої. Серце його стислося. Йому захотілося негайно кинутися на її пошуки, але куди вона могла поїхати? Він був відсутній трохи більше чотирьох днів, і за весь цей час вона жодного разу не підняла слухавку.

Стоячи біля столу, Роберт кілька разів набрав її номер мобільного телефону.

«Об'єкт поза зоною досяжності. Спробуйте зателефонувати пізніше», – доносилося тоді зі слухавки, так само, як і зараз, коли дощ дзвінко тарабанив по даху телефонної будки.

Після кількох невдалих спроб зв'язатися з Хлоєю він повернувся до автівки і поїхав у бік будинку.

Роберт подивився у дзеркало заднього виду.

Неподалік, метрів за сто від нього їхав автомобіль із охороною. Вони трималися віддалено, але у будь-який момент могли прийти на допомогу, якщо вона знадобиться.

Раптом у дзеркалі заднього виду, як на екрані, з'явилася Хлоя. Вона повсякчас сідала саме на заднє сидіння, бо вважала, що там найбезпечніше місце, і вони розмовляли, дивлячись одне на одного в це дзеркало.

***

З Хлоєю Робертові завжди було легко і комфортно. Від першого дня знайомства їхні стосунки стрімко розвивалися, і вже через півроку ніхто з друзів не мав сумнівів, що вони ось-ось якщо не зашлюбляться, то, певно, змовляться.

Весь свій вільний час вони проводили разом. Самотній спосіб життя, який Роберт вів до зустрічі з Хлоєю, змінився до невпізнання. Але залишилася одна дивна звичка, яка здавалася спочатку навіть дещо кумедною, – Роберт з якоюсь фанатичною відповідальністю щоранку усамітнювався у кабінеті і щось записував до свого щоденника. Іноді після цього він про щось напружено думав, хвилювався, переживав, щось планував. Але на запитання про щоденники Роберт відповідав, що збирається коли-небудь написати книгу і готує матеріали.

Одного разу Хлоя спробувала поговорити з ним про його переживання. Але замість відповіді Роберт почав казати якусь нісенітницю про паралельні світи, роздвоєння свідомості, нереальність буття, і вона вирішила, що Роберт планує написати якийсь фантастичний роман.

Якось Хлоя прокинулася вночі і не знайшла Роберта поруч із собою. Загорнувшись у ковдру, вона попрямувала до його кабінету. Роберт щось швидко писав у товстий зошит, ні на що не звертаючи уваги. Хлоя тихенько підійшла й обійняла його за плечі, уклавши, разом із собою, ковдрою.

– Робі, щось трапилось? – сонно позіхаючи, прошепотіла вона йому на вухо.

Роберт чомусь був дуже схвильованим. Він згорнув зошит, відклав ручку убік і обійняв Хлою.

– Я пишу про війну. Це жахливо, – сказав він відчужено і міцно притиснув її до себе.

– Про яку війну, любий? Тобі щось наснилося?

– Так... наснилося, – багатозначно відповів він, – і це було жахливо.

– Але у нас немає ніякої війни, Роберте. Це був просто сон та й годі, – намагалася вона його заспокоїти.

– Ні, Хлоя. Війна триває, але не тут, не у нас, – заперечив він і, ніби щось згадавши, несподівано запитав: – Хлоя, ти не замислювалася над тим, що все, що знаходиться навколо нас у цьому світі, можливо, є просто чиєюсь уявою, а всі ми – персонажами сну якоїсь людини?

Хлоя не знала, що відповісти, вона просто дивилася на нього і мовчала, а Роберт тихо і якось приречено продовжував:

– Розумієш, я іноді відчуваю себе саме таким персонажем і боюся, що це життя, урешті-решт, може опинитися усього-на-всього моїм сновидінням. А можливо, і не моїм зовсім.

Хлоя спробувала вникнути у слова Роберта, але не розуміла його. Вона не відчувала себе персонажем

чийогось сну.

– Але ж я не сон, ось вона я, – Хлоя міцно притулилася до щоки Роберта, обхопивши його за плечі двома руками, – і я люблю тебе. Любий, ходімо спати.

– Я теж тебе люблю, Хлоя. Люблю більше за життя, – відповів Роберт і міцно обійняв її.

Хлоя кохала Роберта. Але вона бачила, що з ним коїться щось недобре. Спочатку вона думала, що вся справа в ній, можливо, вона мало приділяла йому увагу, через постійну зайнятість у філармонії, більше дбаючи про майстерність та свій музичний інструмент, ніж про Роберта.

Незабаром Хлоя знайшла відповіді на всі запитання, які її турбували.

Того вечора Роберт у справах компанії змушений був полетіти до Лондона на кілька днів.

До кабінету Роберта без його присутності вона заходила дуже рідко, але Хлої було вкрай цікаво знати, що ж пише Роберт у своїх щоденниках. Тут спрацював цілковито журналістський інтерес упереміш із жіночою цікавістю.

У кабінеті панував бібліотечний порядок. Усі книги лежали охайно на полицях шаф рівними рядами. Верхні ряди шафи були прочинені, а нижній ряд знаходився за скляними дверцятами, замкненими на замки. У нижньому ряду крізь скло виднілися коробки з щоденниками.

Усі щоденники ретельно складені акуратними стопками в спеціальні сірі коробки палітурками вгору. На корінцях палітурок щоденників написано дату початку записів та їх закінчення. А на кожній коробці на маленькій білій табличці вказано рік.

Хлоя нарахувала понад двадцять таких коробок. Вона пройшлася вздовж шаф, роздивляючись коробки з щоденниками, і вже мала намір вийти з кімнати, аж раптом її увагу привернула не до кінця засунута верхня шухляда столу.

Вона висунула шухляду і побачила повністю списаний щоденник, на титульній сторінці і корінці якого був напис: «2011-01-серпень – 2011-05-грудень».

Хлоя розгорнула щоденник і почала читати:

«...Ніколи не думав, що стрімкий секс у ліфті може бути настільки чудовим. Це було щось неймовірне! Як же її звали? Жизель? Жасмин? У цих танцівниць як на підбір завжди однакові імена...»

Хлоя читала і не могла збагнути, про що йдеться. Вона перегорнула сторінки на кінець щоденника. Наприкінці написане виглядало немов зведення з фронтів: бойові дії у пустелі, у Бенгазі та у Сирті, перемовини з бойовиками та якимось військовим. Здавалося, то був переказ якогось документального фільму або репортажу від імені головного героя.

Інформація про військові дії і висновки Роберта з цього приводу Хлою зовсім не цікавили, хоча вона зазначила подумки, що текст було подано професійною мовою журналіста, і вона стала несамовито перегортати сторінку за сторінкою цього щоденника, щоб зрозуміти, хто ця дівчина і що її пов'язує з Робертом.

Хлоя повернулася на початок щоденника і раптом натрапила на опис іншої дівчини і проведеної з нею ночі у Парижі. Потім ще один – зі стриптизеркою, з якою Роберт провів ніч у Женеві. Знову Париж і знову якась журналістка-американка, давня його знайома. Потім зустрічі з дівчатами у барах, нічних клубах і продовження цих зустрічей у номерах готелів.

«Чим він займається у відрядженнях?» – обурювалася Хлоя. Сльози потекли з її очей, а горло здавила судома. Вона задихалася. Хлоя не вірила своїм очам, її улюблений Роберт, людина, яка присягалася їй у коханні, вів подвійне життя.

Тільки на сторінках одного щоденника за неповних п'ять місяців вона знайшла описи його зрад майже з десятима дівчатами, більшості з яких було трохи більше двадцяти років. Хлоя не звертала уваги на дати, дивні назви міст у житті Роберта, невідомі їй імена людей із кола його спілкування. Це її не цікавило зовсім. Обдурена, вона шукала підтвердження невірності і підлості свого коханого. У щоденниках їх було достатньо. Одні дівчата були давно знайомі Робертові, і стосунки з ними у нього мали тривалий характер, з іншими він щойно познайомився.

Щоденник закінчився. Хлоя кілька хвилин перебувала в ступорі.

«Ну чому він так зі мною?..» – ледь змогла вимовити вона.

Хлоя обурено подивилася на шафу. Вона взяла зі столу бронзову фігурку богині Феміди, і щосили вдарила нею по склу. Скляні дзерцята вщент розлетілися, оголивши кілька ящиків з щоденниками. Не роздумуючи, Хлоя взяла перший, що потрапив під руку.

На цьому щоденнику стояла початкова дата 3 лютого 2011 і кінцева – 27 травня 2011 року. І знову незрозумілі зустрічі, незнайомі імена людей, невідомі назви міст. І знову зустрічі з дівчатами. Якась модель з Паризького модельного агентства, стюардеса Ейр Франс, знову стриптизерші з різних нічних клубів. Якісь старі знайомі, з якими Роберт час від часу спілкувався і зустрічався.

«Як він усе це встигає?» – думала Хлоя, і сльози знову

потекли з її очей. Вона спробувала перегорнути увесь щоденник і знайти своє ім'я, але про неї не було жодного слова.

Хлоя гарячково схопила цілу коробку і витрусила звідти всі щоденники.

Схопила перший-ліпший і знову – Близький Схід, війна і знову якась чорношкіра дівчина.

Хлої боляче було читати все це, сльози стікали з її очей.

Сенсу читати далі вона не бачила. Не було ні бажання, ні сил, а через сльози – і можливості. Хлоя була знесилена і спустошена.

Вона згадала вчорашню ніч, як Роберт ніжно цілував її, а потім, обійнявшись, вони так і заснули, і ридання просто вирвалися з її грудей. Хлоя затулила обличчя руками і дала волю почуттям.

Як вона могла так довіритися йому? Адже він завжди так уважно до неї ставився, був таким ніжним і турботливим.

Хлоя згадала той перший день, коли вони познайомилися.

Це трапилося торік на Різдво в Татрах. Хлоя відпочивала там зі своїми новими друзями з Чеського філармонічного оркестру. Минув майже рік, а їй здавалося, що це все сталося тільки вчора.

***

Зимова туристична база. Татри.

25.12.2010. 18:30

Вечоріло. Хлоя з друзями повернулася з лижної траси і попрямувала просто до ресторану, де її вже чекали подруги. Щоденні виснажливі репетиції з новими партнерами з оркестру змінилися безтурботним відпочинком, веселощами і купою вільного часу.

На тьмяно освітленому узвишші в кутку ресторану стояв рояль, за яким сидів піаніст і віртуозно акомпанував похмурому гітаристу і віолончелісту, який під час гри, підморгуючи дівчатам, весь час весело усміхався. Зал ресторану був наповнений м'яким тембром голосу співака в одязі Санта Клауса, але без головного убору і зі спущеною на груди білою бородою. Він сидів за ударними інструментами і, заплющивши очі, одночасно з грою на барабанах співав пісню про паризькі вулочки.

Хлоя разом із хлопцями сіла за довгий стіл, де вже сиділи три її подруги, і вони стали весело розмовляти.

Чоловіки, які сиділи поблизу бару, час від часу заглядалися на дівчат, привертаючи їхню увагу. Але Хлою заінтригував молодик, який сидів за столиком навпроти. Він, як зачарований, ось уже кілька хвилин не зводив з неї очей.

Він дивився на неї не відриваючись. Такого погляду, повного захоплення і здивування, вона не ловила на собі ніколи раніше.

Раптом він підвівся і невпевненим кроком попрямував до неї. Хлоя схвильовано подивилася на своїх друзів, а потім на молодика, який повільно підійшов до їхнього столика.

– Дозвольте відрекомендуватися. Я Роберт, – сказав він неголосно і одразу ж більш упевнено промовив: – Ваш майбутній чоловік.

Усі раптом замовкли і здивовано дивилися на нього.

Хлоя ж дивилася на нового знайомого з веселою усмішкою. Їй сподобалася самовпевненість молодика і його нестандартний спосіб знайомства.

– Ну що ж, а я – Хлоя, – відповіла вона і простягнула свою руку.

Вони провели у ресторані майже всю ніч і лише під ранок він провів її до номера.

Хлоя кокетливо поцілувала його у щоку і, усміхнувшись, попрощалася, зачинивши перед ним двері своєї кімнати, а сама спостерігала крізь дверне вічко. Роберт ще кілька хвилин простояв під зачиненими дверима. Було очевидно, що він нею зачарований і, попрощавшись, довго не міг зважитися піти, кілька разів маючи намір постукати, але так і не наважився це зробити.

Більше вони не розлучалися ніколи. Одразу після зимового відпочинку вона переїхала до його будинку на околиці Праги.

Але що могло трапитися з їхніми стосунками за такий короткий період? Звідки таке лукавство? І де він, насправді, знаходиться зараз? У Лондоні? У Парижі? В обіймах якої за рахунком жінки?

Хлоя ридала у повний голос, лежачи просто на підлозі, серед розкиданих щоденників. Сльози капали на сторінки і розмивали атрамент. Їй усе це здавалося якимось кошмарним сном, хотілося взяти ті свідощтва лицемірства і підпалити. Разом із собою.

– Роберте, навіщо ти так зі мною? – спересердя вигукнула Хлоя, затуляючи обличчя долонями. – Навіщо?!

Розділ 13

Женева, Швейцарія.

17.12.2011. 09:42

Залишивши в номері готелю сплячу дівчину, Тревор ішов уздовж набережної у напрямку офісу Аманди і розмірковував над тим, що трапилося напередодні.

Аманда, справді, здалася йому вчора дуже приємною і симпатичною пані. З моменту їхнього знайомства Треворові було з нею дуже комфортно. Він чудово розумів, що той ореол спокою, яким вона його огортала, є не що інше, як професійне вміння хорошого психолога викликати прихильність до себе клієнта. Але щось у її погляді турбувало Тревора. Вона спочатку, від самого першого моменту їхньої зустрічі, дивилася на нього з якимось незрозумілим і погано прихованим жалем. Складалося враження, що Аманда знає про Тревора дещо більше, ніж те, про що вона дізналася про нього від Йована перед їхньою першою зустріччю.

Із роздумів його вивів телефонний дзвінок від головного редактора газети.

– Треворе, що за нісенітниці ти мені підсуваєш? – кричав той у слухавку, не даючи навіть вставити слово. – Про що ти пишеш, про які касетні снаряди? Яка, до біса, нафтова змова? Що за монтаж з Катаром? Ти хоч розумієш, що ти верзеш? До чого тут Катар? Які декорації?

Головний редактор, мабуть, тільки що переглянув частину відзнятого матеріалу з Лівії. Голос його то зривався на крик, то переходив на шепіт. Він був дуже обурений.

– Біс із ним, з Берлусконі. Він подав у відставку. Але ти розумієш, на кого ти замахнувся?! Ти хоч розумієш, хто стоїть за Саркозі? Нам був потрібен матеріал про арабську весну, про перемогу, а ти мені що приніс?!

Тревор знав, що Рошфор недолюблював Саркозі, навіть ставився до нього після початку лівійської кампанії дещо зі зневагою. Саме Рошфор був ініціатором проведеного Тревором розслідування, і зараз він не міг зрозуміти причину обурення головного редактора.

– Мсьє, моє завдання полягало у тому, щоб зробити хороший матеріал, показати реальну картину, – голос Тревора був твердий як ніколи. – Я провів правдиве, всебічне розслідування. Це якісний продукт.

Головний редактор уперше за всю кар'єру Тревора намагався втрутитися у роботу журналіста, при цьому абсолютно невластивим йому способом і цілком безпідставно.

– Якщо людину розриває розлючений натовп під пильним наглядом натівського спецназу, – продовжував Тревор, – то, очевидно, що це комусь було вигідно. Хтось не зацікавлений, щоб правда взяла гору і справа дійшла до міжнародного суду...

– А ти звідки знаєш, що саме це і є та правда, на яку чекають тут, у Європі? – Рошфор перебив Тревора, наголошуючи на слові «це» і «правда». Його голос знову зірвався на крик, але останні слова він вимовляв немов під диктовку. – Ти розумієш, що це тільки твоя особиста думка, яка не збігається ні з думкою редакції, ні з громадською думкою, ні з думкою наших інвесторів, урешті-решт. Це дешевий скандал, на який ти, начебто досвідчений журналіст, купився! Ми не надрукуємо все це!

– Мсьє, – Тревор і сам обурився, але його голос звучав

спокійно, – я вмію одрізнати підсадну качку від істини, ба більше, я був безпосереднім свідком усього того, що трапилося там. Я готовий особисто підписатися під кожним...

– Треворе, я вимагаю, щоб ти, нарешті, спустився з небес на грішну землю! У цьому вигляді матеріал я ніколи не спрямую до друку. Ти мене зрозумів? Ні-ко-ли! – твердо заявив Рошфор. – Тобою вже цікавляться люди з іншої сфери. Так що негайно закінчуй свою відпустку, і я чекаю тебе завтра у редакції. Цей матеріал мені не потрібен! Сподіваюся, ти мене зрозумів!

Головний редактор газети Les Mondes мав репутацію дуже врівноваженої людини. Зриви у нього відбувалися вкрай рідко. І з Тревором він був завжди на «Ви». А зараз ще кинув слухавку і навіть не попрощався. Такого з ним ніколи не було.

Щось тут було не так, міркував, заспокоюючи себе, Тревор. Або це був спектакль, розіграний для третього глядача, у цьому випадку – слухача, або головний редактор хотів попередити про щось Тревора.

Те, що розслідування навряд чи буде надруковано в його часописі, Тревор підозрював від самого початку. Для цього він і вислав Рошфору тільки ознайомчі матеріали. Команда Саркозі за жодних умов не пустить публікацію всього розслідування. З Рошфором вони одразу домовилися, що Тревор проведе також перемовини з опозиційними уряду ЗМІ, лояльними соціалістам. І саме тоді опозиціонери стали замовниками матеріалу. Рошфор дуже сподівався вдарити з двох стволів по Саркозі, але, мабуть, у нього не вийшло. І через цю сцену обурення Рошфор дав Треворові зрозуміти, що матеріали треба негайно передати соціалістам. І зробити це невідкладно, не пізніше завтрашнього дня.

Тревор знав, що зараз відбувається велика гра. І його особою багато хто цікавитиметься. Але причина такої уваги не лише у викривальних матеріалах журналістського розслідування. Зовсім ні.

Про одну з причин зацікавлення до його скромної особи Рошфор навіть не здогадувався.

Алмаз...

Тревор напружив пам'ять: коли ж він уперше почув про цей загадковий кристал?

***

Північно-Західна провінція ПАР.

Червень, 2007 рік.

У середині 2007 року в Північно-Західній провінції ПАР було виявлено найбільший у світі алмаз. За попередніми підрахунками, вага каменя становила півтора кілограма або майже сім тисяч каратів, вартість – понад шістьсот мільйонів доларів США. Він був удвічі більшим за легендарний «Куллінан» вагою трохи більше трьох тисяч каратів, знайдений у Африці майже сто років тому.

Звістка про цю унікальну подію одразу просочилася у ЗМІ. Але точна назва шахти, де було знайдено знахідку, що сколихнула світ, не повідомлялася.

Після великого галасу, що хвилею захлеснув шпальта газет та Інтернет, історія з появою гігантського алмаза в ПАР набула обрисів детективної інтриги. Міністерство корисних копалин та енергетики ПАР і Південноафриканська алмазна палата раптом почали

стверджувати, що нічого не знають про самородок у сім тисяч каратів, про знахідку якого було офіційно ними ж оголошено напередодні.

І з часом історія появи цього гіганта перетворилася на міф.

Про те, що камінь реально існує, мали сумнів багато фахівців і гемологів. Але не журналісти, які в гонитві за сенсацією готові були їхати на інший кінець світу і, незважаючи на небезпеку, труднощі і злигодні, докопатися до істини.

Саме таким журналістом була Кейт.

Вона одразу зателефонувала Треворові і повідомила, що збирається легіти до Африки. Кейт вважала Тревора кращим фахівцем з Африки з усієї журналістської братії, тому вона звернулася саме до нього.

У цей час Тревор знаходився у Гвінеї і з цікавістю прийняв пропозицію своєї давньої подруги.

Уже за два дні вони обоє сиділи на веранді ресторану невеличкого готелю Le Petit Bateau на самому березі океану у Конакрі.

***

Конакрі, Гвінейська республіка.

21.06.2007. 18:24

– Треворе, є інформація, що алмаз хочуть приховати від громадськості, – сказала Кейт, випиваючи з філіжанки темну густу каву. – Окрім того, на нього вже є покупець. І не один.

– І ти віриш у те, що хтось його купить за шістсот

мільйонів доларів? – не приховуючи сарказму, запитав Тревор.

– Ну ти даєш, Треворе! Ти в цих нетрях Богом забутої Гвінеї зовсім відстав і не стежиш за економічною ситуацією у світі, – очі Кейт заблищали, – насувається катастрофічна криза! Економіка Європи може зазнати краху!

– Та про це вже давно говорять. Одні розмови, – спокійно зауважив Тревор. – Але до чого тут камінь?

– Камінь? – здивовано перепитала Кейт. – Це ж найліпший інструмент, куди можна вкласти гнилі бакси чи євро. Особливо перед кризою. Обміняти папірці на вічність!

– Та ти перебільшуєш, Кейт. Нехай краще фахівці займаються прогнозами.

Але Кейт не вгамовувалася:

– Треворе, я спілкувалася з одним австралійським трейдером. Він зараз поспіхом скуповує золото в Гонконзі. Так ось, він мені пояснив просту арифметику. Зараз ціна золота вісімсот доларів за унцію. На шістсот мільйонів можна купити майже двадцять три тонни жовтого металу. А тут на кону камінь у півтора кілограма.

Треворові подобалася Кейт саме у такі хвилини. Вона загорілася ідеєю отримати інформацію про цей алмаз, і її, певно, ніщо не може зупинити. Її очі горіли, а щоки вкрилися рум'янцем.

Вона скинула фетровий капелюх на стіл, пильно подивилася Треворові в очі і прошепотіла:

– Треворе, я знаю, хто хоче купити цей камінь. Це люди Каддафі! – обличчя Кейт стало серйозним і зосередженим, і вона тихо продовжила: – Послухай-но,

це дуже велика політика. Полковник оголосив про бажання перейти до розрахунків у «золотих динарах». Саме золотих, з натурального золота! Золоті динари Каддафі має намір карбувати сам, зі свого власного золота. Навіщо це треба? Щоб перестати годувати «паперових шахраїв».

Тревор чудово був обізнаний щодо політики лідера Джамахерії. Крім того, він двічі тільки цього року відвідував Тріполі й особисто зустрічався з полковником. Але зараз Тревора зацікавив алмаз, а не геополітика.

– Кейт, зачекай, а звідки такі відомості? Чому саме люди Каддафі?

Кейт ніби не почула Тревора:

– Ось скажи мені, Треворе, чим забезпечений долар?

– Тут немає таємниці, Кейт. Долар уже давно не відповідає своєму номіналу.

– Отож-бо й воно! – ствердно кивнула Кейт. – А чи знаєш ти, любий мій, що ще з 1971 року долари не мають ніякого забезпечення? Навіщо Каддафі долари, на які реально нічого неможливо купити? Чому американці так завзято пробивають свої інтереси на Близький Схід та Африку? Тому, що будь-які ембарго, зрештою, один зі способів грабежу. У арабів забирають реальну, наприклад, нафту, натомість платять номінальні паперові долари, на які через те саме ембарго нічого купити неможливо. А те, що можливо, – втридорога і некондиція. Саме так, Треворе, і здійснюється сучасна колоніальна політика.

Кейт зробила багатозначну паузу, а потім, усміхнувшись, продовжила:

– Каддафі усе це давно збагнув, тому і вирішив перейти до розрахунків у натуральних золотих динарах. І його в цьому намірі підтримала безліч країн, що знаходяться у

колоніальній залежності. А це, Треворе, крах усієї системи паперової облуди.

– І ти вважаєш, що Каддафі для цього купує...

Кейт не дала йому договорити:

– Звісно! І не тільки алмази. Він переводить усі нафтодолари у золото. До речі, за оцінкою фахівців, вартість золота через рік-півтора збільшиться удвічі. Із алмазами – та ж історія. А тут ще й криза на носі. І де витатимуть ці євро з доларами?

Тревор замислився. Кейт, справді, мала рацію. Але він був упевнений, що уряд США і Федеральна резервна система зроблять усе можливе і неможливе, щоб утримати свою валюту.

– Кейт, а ти не припускаєш, що Америка може зупинити Каддафі? Аж до військового втручання.

– Ні, Треворе, не припускаю. Каддафі дуже серйозна особа на фінансово-політичній арені, і сьогодні його підтримують дев'яносто відсотків лівійців. Та й Ліга арабських держав не дозволить, я думаю. До того ж Каддафі великий друг новоспеченого президента Франції Саркозі. Подейкують, що полковник вклав у нього немаленькі гроші. Так що фундамент у Каддафі дуже міцний.

Тревор на хвилину замислився. Амбіційність Каддафі загальновідома. Тревор був обізнаний про те, що уряд Лівії останнім часом скуповував банківське золото. Із цього ніхто таємниці не робив. Крім цього, лівійські резиденти точнісінько, як і американські, уже давно скуповували в Африці великі алмази, не шкодуючи ні сил, ні грошей. І було б дуже дивно, якби ці ж люди не зацікавилися такою знахідкою.

Водночас зробити репортаж про знахідку алмазу такої величини – справа не з легких. З різних джерел

надходила різна інформація, а часом і діаметрально протилежна.

Стемніло. Жарке і задушливе повітря немов підвисло над землею і навіть близькість Великої води не приносила на берег тієї свіжості, на яку чекало кожною клітиною все живе. З джунглів і до узбережжя поривами теплого задушливого повітря доносився запах вогкості і густої, теплої лісової вологи.

Тревор мовчки обмірковував слова Кейт. На ранок їм треба було летіти до Мафекингу. Тільки там, можливо, знайдуться відповіді на запитання Кейт. Він узяв склянку з віскі і, перш ніж зробити ковток, вдихнув його запах, насолоджуючись ароматом.

– А ти не замислювалася над тим, що ця інформація може виявитися банальною качкою? – запитав Тревор, поставивши порожню склянку на стіл. – Можливо, зрештою, усе простіше, і ніхто нічого не знаходив?

Кейт грайливо усміхнулася і, примруживши свої сині очі, підморгнула:

– Треворе, я бачу, що ти тут засидівся і розслабився. Тебе треба негайно привести до ладу. Сподіваюся, у тебе у номері є душ?

***

Мафекинг, ПАР.

22.06.2007. 11:24

Мафекинг їх зустрів спекою і щільною зливою.

В аеропорту Тревора і Кейт чекав давній товариш Тревора ще за часів служби у Легіоні, а тепер – завзятий

мандрівник і дослідник золотоносних шахт Серж Шеву.

– Із чим завітали? – міцно обіймаючи Тревора, запитав Серж.

Серж Шеву був просто величезний. При зрості метр вісімдесят він важив майже два центнери. Благодушний і дуже веселий товстун із широкою усмішкою і добрими очима, він був одягнений у широку зелену теніску та безрозмірні камуфльовані шорти. Незважаючи на спеку, його голову вкривала арафатка зі щільної тканини. Його спітніле, червоне від спеки обличчя виглядало опухлим.

– О, то ти не один! – відпустивши зі своїх клешень Тревора, весело вигукнув Серж. – Мадемуазель, Серж Шеву до ваших послуг. Вибачте за амбре, це усього-навсього малесенька скляночка слабоалкогольного коктейлю в обнімку з безсонною ніччю, сповненою самотності і смутку.

Серж церемонно вклонився, поцілував руку Кейт, закинув її речі до багажника і відчинив дверцята. Від нього так сильно тхнуло спиртним, що Тревор спочатку навіть пошкодував, що звернувся до нього по допомогу, але, зрештою, інших варіантів у нього не було, і він приречено попрямував до джи́па.

– Серже, стривай, давай краще я, – з докором запропонував Тревор, коли той мав намір сісти за кермо.

– Бажання гостя, а тим більше друга, для мене закон... То що вас привело до мене? – запитав Серж, голосно ляскаючи дверима автівки.

– Нас цікавить одна дуже коштовна річ, – відповів Тревор, увімкнувши запалювання.

Під ногами у нього лежала купа сміття, декілька порожніх пивних банок і коробок з-під гамбургерів із МакДональдза.

– Ну Серже, ти ніколи не змінишся, скільки тебе знаю, у тебе не авто, а корзина для сміття, – сказав засмучено Тревор, наспіх зібравши все з-під ніг у паперовий пакет і вручивши його Сержу. – Який би у тебе не був автомобіль – весь час одне і те ж.

– Постійність – знак стабільності, друже! А щодо невеличкого безладу, то я уже давно збираюся на мийку, щоб усе тут вичистити, та все ніколи. І лле як з відра. Через місяць-два зливи припиняться, і тут буде, як у новому кадилаку, – широко усміхаючись, відповів Серж, недбало кинувши пакет собі під ноги. – То яка саме річ тебе цікавить?

– Камінь, Серже. Точніше сказати, алмаз.

– Хм... Алмазів у цих краях багато, Бог не скривдив, – багатозначно, важко дихаючи, вимовив Серж. – Як я розумію, навряд чи такому авантюристу, як ти, Треворе, знадобилося б летіти сюди, щоб прикрасити дамі пальчики і вушка. Ти маєш на увазі брилу у сім тисяч каратів?

– Так, Серже, саме його, – Кейт і Тревор здивовано переглянулися. – Нам потрібна інформація. Ти зможеш допомогти?

– Чи зможу я вам допомогти? – усміхнувся Серж, хитро примруживши очі. – Ось ви мені спочатку дайте відповідь, у вас є мрія?

– В якому сенсі? – нетерпляче запитав Тревор, незадоволений різкою зміною теми розмови, та й стан Сержа не викликав у нього захоплення.

– Ти мене підняв ні світ ні зоря, друже мій, а я, між іншим, уночі дуже довго та старанно працював над своїми проектами, а тепер ти кудись поспішаєш, мене квапиш, – Серж удав, що образився, але наступної миті озирнувся на Кейт, усміхнувся своєю широкою усмішкою

і, підморгнувши їй, знову звернувся до Тревора: – Ти питаєш, Треворе, у якому сенсі? Та у самому, що тільки може бути прямому сенсі! Ось ти мені, друже, скажи, яка у тебе мрія? Гроші? Слава чи ще щось? До чого ти прагнеш?

– Серже, не докучай, я починаю хвилюватися за тебе. Ти став філософом? – запитав Тревор, але Серж з дитячою усмішкою й щирим поглядом продовжував дивитися на нього, очікуючи відповіді.

Тревор глянув на Кейт, потім знову на Сержа і, протираючи ганчіркою, що трапила йому під руки, запотіле лобове скло, випалив перше, що спало йому на думку:

– Я за мир в усьому світі! Тебе така моя мрія влаштовує?

– Отакої, Треворе! Якщо це твоя мрія, то ти ризикуєш залишитися без роботи, – дзвінко розсміявся Серж, не звертаючи уваги на сарказм у словах Тревора. – Так, а ви, мадемуазель?

– У мене більш-менш приземкувата мрія, я ось хочу невеличкий будиночок у Альпах із видом на озеро і гори, – відповіла Кейт. Вона подивилася на Тревора і Сержа і, витримавши паузу, зникла і розгублено додала: – Це все.

– Так-так, молодь, ваші мрії, з одного боку, нездійсненні, а з іншого – банальні. Треворе, хочу тебе розчарувати, «мир в усьому світі» – це утопія, а ваш будиночок, мадемуазель, через сто чи двісті років перетвориться на пилюку. А я все своє життя хотів доторкнутися до чогось вічного, до чогось, що існуватиме і через двісті, і через тисячу років, а можливо, і через десять тисяч. Розумієте? Тим самим я ніби торкаюся вічності, до майбутнього і до минулого. Це

зв'язок. Я вірю, що предмети в собі містять усю інформацію, яка оточувала їх коли-небудь, накопичуючи її й далі. Чи відомо вам, скільки золотих самородків пройшли через ось ці руки, а скільки алмазів? Не простих, звичайних, а величезних, від яких захоплює дух. І на кожному з них тепер є інформація про мене. Мій власний слід! Колись її навчаться зчитувати, і якийсь геній з протонним прискорювачем типу синхрофазотрона раптом прочитає там і моє скромне ім'я, а можливо, навіть виведе моє зображення на великий екран.

Серж із серйозним виглядом театральньо зробив паузу, замріяно вдивляючись удалечінь крізь запітніле лобове скло автівки.

– Серже, друже мій, це все дуже добре, але давай ближче до справи. Ти зможеш нам допомогти чи ні? – перервавши його думки, запитав Тревор.

– Ви питаєте, чи зможу я вам допомогти? Та на цьому проклятому континенті ви нікого не знайдете, хто хоч йоту правди знає про цей камінь, – відповів задумливо Серж, так само вдивляючись удалечінь, ніби щось згадуючи, але за мить, озирнувшись на Кейт, весело і голосно вигукнув: – Але у вас є я! Серж Шеву – маленька людина, у чийй голові дуже багато різної і дуже цінної інформації.

– То поділися з нами! Чому з тебе її витягувати треба крупинками?

– Треворе, тебе цікавить цей камінь? Гадаєш, що ти єдиний, хто бігає й винюхує все, пов'язане з ним?

– Серже, ми сюди прибули саме через нього, – тихо втрутилася у розмову Кейт. – У нас завдання зібрати якнайбільше інформації і, якщо вийде, то хоч приблизно дізнатися про його місцезнаходження.

– О, панове, дізнатися про місцезнаходження цієї реліквії – це, напевне, уже не до нас. Ви трохи спізнилися. Те, що ви шукаєте, уже давно за межами Азанії, або, як зараз стильно говорити, Райдужної країни.

– Звідки така впевненість, Серже? – здивувався Тревор. – Тут ще треба визначитися, чи то все не міф.

– Міф? – голосно перепитав Серж, змінившись на обличчі.

Його очі загорілися, він зняв арафатку, витер рясний піт з лица, потім нею ж витер лобове скло і, знову нахилившись до Кейт, змовницьки прошепотів, але так, щоб його почув і Тревор:

– Я провів власне розслідування і, повірте мені, знаю, про що кажу.

Після цих слів Серж багатозначно підморгнув Кейт і задоволено відкинувся на сидінні.

– До речі, друзі, про міф. А чи відомо вам, що багато фахівців, зокрема і тут, у ПАР, вважають, що, найімовірніше, вкидання до ЗМІ сенсації про знахідку цього каменя переслідувало конкретну мету – вигідний продаж шахти з видобутку алмазів. Кажуть навіть, що якийсь бізнесмен заявив, ніби уклав угоду з двома шахтарями-негідниками про купівлю земельної ділянки, де начебто було знайдено цей алмаз. Шахтарі, повідомивши про знахідку, насправді, намагалися втридорога всучити йому шахту, що вже не працювала.

Серж промовисто, з хитрою усмішкою, озирнувся на Тревора і Кейт, спостерігаючи за їхньою реакцією. Почекавши трохи, він продовжив:

– Але всі ці чутки, друзі мої, для такого стріляного горобця, як я, виглядали, м'яко кажучи, несерйозно. Мене не проведеш! Я одразу зрозумів, що істину намагаються приховати у будь-який спосіб.

– Серже, ми тут саме для того, щоб визначити, де закінчується міф і починається істина, – сказав Тревор.

– З чим ти хочеш визначитися, друже?! Та я особисто бачив цей камінь! Ось так само, як зараз тебе. Я тільки за «подивитися» заплатив тисячу баксів, а тут це великі гроші.

– Ви бачили камінь? – зі щирим подивом запитала Кейт. – І ви про це так спокійно говорите?

– Мадемуазель, про такі речі не кричать з мечетей або синагог. Про подібні речі складають легенди...

– Я не люблю слухати легенди. Це марна трата часу, – нетерпляче заперечила Кейт. – Кажіть, не тягніть kota за хвіст, де, на вашу думку, він зараз знаходиться?

Серж не любив поспіх. Він насолоджувався подивом і захопленням, які пробудив у свого друга і цієї маленької, чіпкої і прагматичної журналістки. Але від вечірнього віскі, двох пляшок рому і не більше як півторагодинного сну голова його була важкою, і тому повністю сконцентруватися на інтризі, щоб пробудити до себе і до своєї історії ще більший інтерес, у нього вже не було ні сил, ні бажання. Серж мріяв якомога швидше дістатися до свого бару і зробити ще кілька ковтків улюбленого «Джека».

– Є у мене деякі міркування, деякі підозри з цього приводу. Я тут провів невеличку роботу, але, запевняю вас, каменя тут немає. – Серж замовк, а потім пошепки таємниче продовжив: – І людей, які його знайшли, на жаль, теж.

У невеликому будинку, де жив Серж, був страшний безлад. У робочому кабінеті, поруч з великою кількістю книг і тубусів з картами, планами і стопками газет, лежали пластикові стаканчики вперемішку з одноразовими використаними тарілками, порожніми

пляшками різного кольору і місткості, пачками цигарок, купую коробок із-під піци, великим тріснутим глобусом, дерев'яними африканськими масками, якимись шаманськими бубнами, складеними уздовж однієї зі стін слонячими бивнями і зверху недбало накинутими на них шкурами гепарда і лева. Усі стіни були обвішані картами місцевості, на яких рукою пороблено мітки і записи. Усе нагадувало занедбану комірчину. Але в кутку стояв чистий стіл із зеленим сукном. Поблизу нього самотньо, якось безглуздо виглядали торшер з широким жовтим абажуром і широчезний фотель з потертої зеленої шкіри. З першого погляду було зрозуміло, що саме на ньому господар проводить більшу частину свого часу: переважна кількість порожніх пляшок з-під віскі, джину і рому знаходилася саме тут.

– Ось моє скромне житло, – сказав Серж і попрямував до шафи, яка, здавалося, зараз просто лусне від ледве втиснутих у неї папок з документами, товстих книг і пожовклих від часу паперів. – Тут у мене невеликий робочий хаос, не звертайте уваги. Обережно ідіть до столу, я зараз вам усе покажу.

Серж витягнув із шафи кілька товстих папок, більшість паперів у яких становили геологічні плани місцевості.

– Тут є все, що потрібно для вашого дослідження або розслідування, як вам там уже заманеться. Вивчайте, але відповідей тут ви не знайдете.

Тревор узяв стопку паперів з першої папки і почав розбирати її по аркушах.

– Майте на увазі, що з цим каменем не все так просто. Ходять чутки, що за ним уже встигла закріпитися погана репутація. Усі, хто його бачив і торкався, уже розмовляють зі Всевишнім. Ось подивіться, – Серж розгорнув свій блокнот і почав перегортати в ньому сторінки, – його знайшли троє робітників. На ділянці

разом із ними ще перебували контролер і бригадир. Усі вони здорові, молоді роботяги. На сьогодні четверо з них, крім контролера, мертві. Сам контролер теж раптово захворів на жовту лихоманку, і його вивезли у невідомому напрямку під приводом лікування. І він десь розчинився.

Серж узяв коробку сигар, пляшку віскі з бару і плюхнувся у широкий шкіряний фотель.

– Обидва гемологи, які першими оцінювали його якість, зникли безслідно. Ще кілька людей, які, на мою думку, якимось причетні до каменя, померли ніби від малярії.

У кімнаті запанувала тиша. Тревор і Кейт уважно спостерігали за Сержем.

Той запалив довгу кубинську сигару і затягнувся. Густиий дим миттєво охопив його голову. Він ковтнув віскі просто із горла пляшки і продовжив, примруживши очі:

– І що цікаво, на всіх мертвяках виявили однаковий почерк убивці: дві кулі, одна в лоб, інша просто в серце. Працював професіонал.

– Серже, але ви сказали, що теж бачили цей алмаз, – зауважила Кейт.

– Бачив, – погодився Серж і підняв вказівний палець, спрямувавши його у бік Кейт, – але не чіпав. Я його навіть понюхав, наблизився близько-близько, щоб відчути його тепло. Хотів лизнути, але вчасно відмовився від цієї ідеї. Як на мене, камінь тільки почав свою криваву історію.

– Американці? – запитав Тревор.

– Ні-ні, що ти, Бог з тобою! – заперечив Серж, роблячи великий ковток. – Ти глибоко помиляєшся, друже. Це не

янкi. Їхні агенти і зараз шастають по всіх провінціях у пошуках хоч якихось свідків. Та вони занадто повільно діють. Ще в липні алмаз лежав у сек'юриті хаусі у Рустенбурзі. Там ми з ним і зустрілися. Ось, до речі, полюбуйтеся.

Серж витягнув зі свого гаманця невеличкий знімок.

– Це що, фото алмаза? – не вірячи в те, що відбувається, здивовано запитав Тревор.

– Авжеж! Нічого подібного ти в житті не бачив, даю тобі слово, трясця його матері!

Кейт краєм вуха слухала Сержа, захоплено розглядаючи папери, але після слів про фото круглими від подиву очима подивилася у його бік. А коли побачила в його руках фотокартку Полярїїд, сплеснула у долоні й вигукнула:

– Ви не перестаєте мене дивувати, Серже!

– Я? – задоволено усміхаючись, перепитав Серж. – Ви на картку погляньте. Ось там справжнє диво!

На знімку було сфотографовано дерев'яну скриньку, усередині якої лежав великий трикутний напівпрозорий камінь білого кольору. Поруч із ящиком лежала лінійка, за допомогою якої можна було уявити величину кристала.

– Красень, еге ж? – задоволеним тоном зауважив Серж.

Тревор і Кейт у захваті розглядали фотографію.

– Як вам це вдалося? – із захопленням запитала Кейт.

– Нехай це залишиться моєю маленькою таємницею, мадемуазель, – усміхнувся Серж. – Але я теж не міг від нього відвести очі. Це вам не Мона Ліза з її порожньою усмішкою або горезвісний «Чорний квадрат» Малевича. Це шматок вічності.

Тревор, не відриваючись від фотографії, запитав:

– І де він зараз?

– Зараз? А біс його знає, – флегматично відмахнувся Серж. – Після знахідки камінь пролежав тут лише півтора тижні. Янки одразу пронохали про нього і кинули сюди всі засоби для заволодіння таким цінним експонатом. Але їх випередили.

Серж знову ковтнув віскі, міцно затягнувся сигарою, заплющивши од задоволення очі, шумно видихнув густий дим і підсумував:

– Араби. Тільки вони могли так витратитися і ризикнути купити без офіційних гемологічних результатів цей камінець. Але я не знаю, хто це, і ніхто ніколи вже, напевно, не дізнається.

Тревор і Кейт мовчки дивилися на фото. На столі було розкидано папери щодо розслідування Сержа. Сам Серж із довгою сигарою в роті і пляшкою віскі у руці, відкинувшись на спинку фотеля, із задоволенням спостерігав за ними. Спека і віскі почали діяти на його організм, і в його рухах уже вловлювалася відчутна втрата координації. За мить він заплющив очі.

У кімнаті запанувала тиша, оповита густим, ароматним димом кубинських сигар.

– Я можу це взяти собі? – запитала Кейт, указавши на стопку паперів на столі.

– Ксерокс ще ніхто не відміняв, мадемуазель, – не розплющуючи очей, повільно, намагаючись чітко промовляти кожне слово, відповів Серж. – Він стоїть поруч із вами. Тільки в розетку... отой... А ось знімок – це мій ексклюзив. Він у єдиному примірнику і коштує грошей. Поки не продається.

Серж ледь ворушив язиком і за кілька хвилин, сидячи у

фотелі із сигарою у роті і напівпорожньою пляшкою віскі на колінах, вирубився.

Кейт зрозуміла, що на цьому її розслідування закінчилося, ще й не розпочавшись. Вона впродовж ночі вивчала папери, розбираючи почерк Сержа, і щось записувала до свого блокнота. Це було найкоротше і найцікавіше розслідування в її житті. Але про те, що ця історія для неї не закінчена, що одного разу побачить цей камінь наживо, вона навіть не здогадувалася.

Розділ 14

Прага, Чехія.

16.12.2011. 20:42

Після спілкування із доктором Фрідманом Роберт, охоплений сумнівами, повернувся додому. Одночасно до його будинку під'їхав чорний автомобіль охорони і припаркувався на іншому боці вулиці.

Роберт увійшов до свого кабінету, де на підлозі все ще лежали розкидані щоденники. Він зібрав їх і вже хотів покласти назад до шафи, але зупинився, склав на стіл і почав витягати з інших ящиків решту.

Роберт розклав перед собою щоденники і почав їх побіжно читати. Швидко перегортав сторінки, інколи затримуючи свою увагу на деяких записах, потім шукав далі, вибираючи один щоденник за іншим.

З усіх ящиків Роберт вибрав п'ять щоденників і поклав їх на стіл.

Перший щоденник датовано 2 січня 1985 року. Це був найперший щоденник, списаний непевним почерком. У ньому Роберт намагався записати все те, що з ним відбувалося за три роки до цього.

Він вийняв зі шкіряної сумки червоний зошит, на якому не було ще дати, але всередині він був майже наполовину заповнений подіями зі сновидіння, зокрема за останні дні.

Він обережно взяв ці щоденники і поклав їх до картонної коробки, на кришці якої написав червоним маркером «Для Хлої».

У цей момент зателефонував Йован:

– Роберте, привіт. У тебе все гаразд? Мені доповіли, що у тебе світло горить.

– Йоване, усе ок. Не хвилюйся. Планую відпустку, ось і готуюся, – ухильно відповів Роберт. Його захопила його робота.

– Я знайшов Хлою. Тобі ще потрібна інформація? – запитав чомусь Йован, хоча добре знав, як той прагне її розшукати. – Вона у Ліберец, за сто кілометрів від нас. Пиши адресу...

Роберт, тримаючи в руці розгорнутий щоденник, іншою рукою недбало і швидко записав адресу Хлої, вярвав листок із зошита і поклав його собі до кишені.

Він сів за стіл, узяв кілька чистих аркушів паперу і почав писати.

Роберт не помічав ні втоми, ні часу. Обмірковуючи, він списав повністю один аркуш, потім узяв інший і списав його. Потім третій... Ідея, що виникла у голові, цілком поглинула його, і він будь-що-будь хотів її реалізувати.

Перечитуючи все написане, Роберт раптом зім'яв усі аркуші. Усе було не те і не так. Дещо поміркувавши, він ще раз розім'яв їх і спробував дочитати останню сторінку, та спересердя розірвав усе на дрібні шматочки і кинув на підлогу. Він дуже нервував.

За вікном жеврів світанок. Роберт підійшов до вікна і розсунув гардини. На вулиці вже стало зовсім світло, пішов мокрий сніг. Він великими пластівцями лягав на землю, дахи будинків та дерева.

Дещо заспокоївшись, Роберт повернувся до столу, сів, узяв аркуш і знову почав писати.

Закінчивши, Роберт лише побіжно подивився на

списаний аркуш, склав його і поклав до коверти²², на якій написав великими літерами «Для Хлої».

Потім узяв ще один аркуш і написав:

«Треворе, ти читаєш ці рядки, отже, сталося те, чого я побоювався найдужче...»

Він дописав листа, вийняв фото Хлої з рамки, що стояла на столі, вставив її у складені сторінки листа і поклав собі до внутрішньої кишені піджака.

Якийсь час він уважно розглядав візитівку доктора Фрідмана з адресою його приватного будинку і з тривогою думав про майбутню зустріч.

– Отже, докторе Фрідмане, о десятій годині... А чи вийде? – тихо промовив Роберт і подивився на годинник.

До зустрічі із доктором Фрідманом залишалось трохи більше двох годин.

---

²² Ковёрта, и, жін., заст. – конверт.

Розділ 15

Женева. Швейцарія.

17.12.2011. 09:58

Тревор підійшов до будинку, де приймала Аманда. Раптом знову подзвонив його мобільний. Тревор ще не відійшов від розмови з Рошфором, подумав, що це знову він:

– Послухайте, пане Рошфор, я... – не чекаючи початку розмови, випалив Тревор, але запнувся на півслові. З трубки почувся голос Йована.

– Треворе, де ти зараз?

– У мене за кілька хвилин сеанс. Давай годинки за дві у тому самому ресторані, що і вчора, посидимо, – запропонував Тревор.

– Я б із задоволенням, але у мене поїзд, усі речі уже зібрано. Можливо, на вокзалі? Рівно о дванадцятій ми тебе чекатимемо, – відповів Йован і поклав слухавку.

Тревор піднявся на третій поверх і натиснув кнопку дзвінка.

Двері відчинив помічник Аманди Віктор.

– Заходьте, мсьє Треворе. Аманда вже чекає на вас.

Вони разом увійшли до кабінету Аманди.

Аманда вийшла з-за столу, підійшла до Тревора і простягнула руку у привітанні.

– Здрастуйте, Амандо. – Тревор узяв руку Аманди і замість того, щоб потиснути, підняв до губ і поцілував.

– Ви чимось стурбовані, Треворе? – запитала Аманда і

запропонувала йому сісти одразу на кушетку.

Розмістившись на кушетці, Тревор спостерігав за Амандою. Переконання, що за її привітною усмішкою приховано глибоке співчуття до нього, ще більше посилилося.

– Стурбований? Гм... Найімовірніше, дещо спантеличений, Амандо. Уся ця метушня від учора не дає мені спокою. – Тревор зробив паузу і, глибоко зітхнувши, продовжив: – А вам не здається, що я, насправді, хворий і це все просте роздвоєння особистості?

– Я думала про це вчора. Можливо, так воно і є, тільки в зовсім незрозумілій мені формі.

– Амандо, ось що я подумав, воно мені жити не заважає, ніяк не проявляється, можливо, поставимо на цьому крапку та й годі?

– Можливо, так було б і краще, Треворе, але в мене професійний інтерес. З подібним явищем я зустрілася вперше і впевнена, що у світі немає жодного психолога, який навіть близько знайомий із чимось подібним.

– То ми з вами можемо потрапити до історії? – пожартував Тревор. – Пропоную сьогодні провести останній сеанс, а ввечері разом повечеряти.

Аманда усміхнулася, подивилася на годинник, підійшла до кушетки і помахом руки веліла Треворові лягти.

– Давайте, Треворе, спершу завершимо справу. Залишилося менше двох годин, ми запланували дуже серйозний захід.

Саме цієї миті до офісу Аманди під'їхав тонований автомобіль. Чоловік, що сидів праворуч від водія, узяв мобільний телефон і набрав номер:

– Ми на місці. Усі на позиціях, – доповів він.

– О'кей, чекайте, вам дадуть команду. І якомога менше шуму там, ти мене зрозумів? – прозвучало у слухавці.

– Так, сер, – коротко, по-військовому відповів чоловік і відкрив невеликий шкіряний футляр, у якому лежав пістолет із глушником.

***

Тревор лежав на кушетці вже хвилин зо десять. Аманда за допомогою гіпнозу почала спілкування з Робертом.

На столику, поруч із кушеткою, лежав увімкнений диктофон.

– Амандо, радий вас чути знову, – голос Роберта звучав, як завжди, чітко і голосно.

Аманда не могла ніяк звикнути до цього. Зазвичай люди під час гіпнотичного сеансу, коли знаходяться у стані сну, говорять тихо, недоладно і переважно тільки відповідають на запитання. А в її випадку пацієнт повністю контролював ситуацію і був повноправним співрозмовником. Він слухав, аналізував, розповідав, відповідав і сам ставив запитання. Це було дивовижно і неймовірно.

– Здрастуйте, Роберте. Сподіваюся, ви зараз із нами?

– Так, Амандо. Я зараз із доктором Фрідманом, він психіатр.

– Дуже добре, Роберте. Усе добре. Я вас чудово чую. Чи можу я звернутися до вашого психіатра?

У кімнаті на певний час запанувала тиша.

– Амандо, добридень вам. Мене звать доктор Фрідман,
– голос Тревора змінився, він став тоншим, слова проговорювалися швидше, але розбірливо, чітко і виразно.

– Доброго дня. Гадаю, що зараз ви психіатр? – запитала Аманда.

– Чому тільки зараз? – голос Тревора пролунав дещо з сарказмом. – Я психіатр уже понад тридцять років. І мною напрацьовано великий досвід роботи з діагностування та лікування дисоціативних розладів ідентичності, зокрема розладів множинної особистості.

– Цебто ви стверджуєте, що ви окрема особистість, а не альтер еґо²³ Тревора?

– Аж ніяк! Я не даремно згадав про множинні особистості. Поки мною нараховано три персони, які живуть усередині свідомості Роберта: безпосередньо Роберт і Тревор, які ідентифікують себе як одне ціле, з різницею лише в їхньому місцезнаходженні: один уві сні, інший у реальності. І ви, Амандо. Ви – третя персона Роберта.

Одночасно у кабінеті доктора Фрідмана у Празі Роберт, сидячи у глибокому фотелі, перебував у гіпнотичному стані. Утім, він чітко розмовляв з психіатром, при цьому слова намагався вимовляти жіночим голосом.

Доктор Фрідман сидів біля нього у білому халаті, поклавши ногу на ногу, тримаючи в руках кишеньковий годинник. Він час від часу то піднімав кришечку годинника, то опускав її.

Йому було дуже цікаво проводити цей сеанс. Коли

---

²³ **Alter ego** (альтер еґо; у перекладі з лат. – інше «я») – реальна або придумана альтернативна особистість людини.

Роберт прийшов до нього вперше, він видався цілком здоровою людиною. Але його розповідь, на думку лікаря, свідчила про те, що він був несповна розуму. Саме це його і збентежило.

Доктор одразу визначив для себе, що той страждає роздвоєнням особистості, але симптоматика феномену не підходила до жодного з випадків чималої практики психіатра.

Зараз же він з'ясував, що у психіці Роберта водночас живуть кілька аспектів однієї і тієї ж особи.

Доктор був чудово обізнаний з хрестоматійною особистістю у практиці психіатрії – Мілліганом Біллі²⁴.

Ця людина була унікальною з певного погляду. Він володів двадцятьма чотирма різними альтер-особистостями – від трирічної дівчинки із Великої Британії до тридцятирічного югославського комуніста.

У його свідомості вживалися різні, часом діаметрально протилежні особистості: аферист, шахрай, цінитель мистецтва, освічений англієць, австралієць – любитель полювання, трирічна дівчинка, восьмирічний хлопчик, упевнена у собі молода лесбіянка, інші молоді особи різного віку і навіть брат одного з його альтер еґо. Деякі особистості Вільяма Міллігана були талановитими художниками і музикантами, при цьому кожен спеціалізувався на окремому напрямі у живописі, графіці

---

24 **Вільям Стенлі Мілліган** (англ. William Stanley Milligan) (14 лютого 1955, Майами-Біч) — один із найбільш відомих людей з діагнозом «множинна особистість» в історії психіатрії. Наприкінці 1970-х років проходить у судовій справі в штаті Огайо, США, звинувачувався в кількох пограбуваннях і трьох звалтуваннях, але після об'єктивного доказу факту його психічного розладу, відомого як розлад множинної особистості, був направлений на психіатричне спостереження. Мілліган привернув увагу широкої американської громадськості наприкінці ХХ століття, оскільки став першим, кого виправдали за скоєні злочини через діагноз «розлад множинної особистості». Мілліган володіє 24 різними альтер-особистостями. У 1991 році після 10 років інтенсивного лікування у різних психіатричних установах штату Огайо Вільям Мілліган був визнаний «цілісним» і відпущений на свободу. У 1996 році він жив у Каліфорнії, мав студію Stormy Life Productions і збирався зняти короткометражний фільм (який, мабуть, так і не був випущений). Нинішні місце проживання і заняття Вільяма Міллігана невідомі, його колишні знайомі втратили з ним зв'язок. За словами його адвоката Брюса Тебіта, «на деяких стінах кімнат його будинку – прекрасні фрески, інші списані математичними формулами. Це за межами людських можливостей – знати все про Біллі Міллігана».

чи музиці. В усіх двадцяти чотирьох був різний коефіцієнт інтелекту, і відрізнялися вони одне від одного біоелектричною активністю мозку, деякі розбиралися, і вельми непогано, у механіці й електриці, медицині, військовій справі. Усі вони мали свій акцент, інакше викладали думки. Одні були полохливі і відсторонені, інші, навпаки, жартівники, пародисти. Одні змушували його гвалтувати і грабувати, інші були сповнені чеснот. Один з альтер еґо цієї унікальної людини навіть допомагав психіатрам знайти всередині Вільяма інші особистості й ідентифікувати їх. Саме він встановлював правила поведінки для інших «членів сім'ї» – особистостей Мілліґана.

Але доктор Фрідман гадав, що у Роберта дещо інше. Особистості Роберта не показуються окремо, відсутній поріг, який їх розділяє.

Описані у психіатрії приклади особистості з симптоматикою роздвоєння відрізнялися від випадку Роберта тільки у місці прояву цих особистостей. Вони жили тільки в його сновидіннях. А то, що вони могли спілкуватися з психіатром за допомогою введення пацієнта в гіпнотичний стан, тільки доводило цей факт і дивувало лікаря.

«Безумовно, це роздвоєння особистості, її множення», – розмірковував доктор під час розмови з Амандою, на його думку, другою особистістю Роберта. Третя його особистість – Тревор зі сновидіння – поки ніяк не виявлялася, але вона була. І доктор це знав зі слів самого Роберта.

– Ви помиляєтеся, докторе. Я не ідентифікую себе з вашим Робертом. Мій пацієнт, Тревор, і справді, прийшов до мене на сеанс, і я ввела його у гіпнотичний стан. Я не можу бути чийсь альтер еґо. Ось він, лежить переді мною, я бачу і чую його.

Аманда подивилася на Тревора, нервово постукуючи пальцями по коліну. Вона здивувалася тій обставині, що друга особистість Тревора, яка себе проявила як психіатр, характеризує її, Аманду, як одну з його множинних особистостей. Це було утішно. Нічого подібного раніше з нею ще не траплялося.

– О'кей, докторе, нехай буде так. Ви, як і я, вважаєте, що у Тревора... ну, у вашого Роберта, роздвоєння особистості, тобто дисоціативний розлад. А як пропонуєте діагностувати першопричину? Що, на вашу думку, слугувало виникненню подібного розладу? І чому саме у такій неприродній формі? – запитала Аманда.

Вона вирішила покопатися у самій свідомості Тревора для виявлення джерела цього відхилення. Аманда, як і доктор Фрідман, була впевнена, що спілкується з альтер его свого пацієнта, і першопричина дасть потрібний ключ до розгадки цього явища.

– Виходячи з того, як Роберт сприймає своє друге «я», думаю, що маю справу з... – доктор запнувся, але за мить продовжив: – Ми маємо справу з деперсоналізацією²⁵ особистості.

– Я міркувала над цим, – зауважила Аманда, – але деперсоналізацію в переважній більшості випадків супроводжує дереалізація²⁶ і психічна анестезія²⁷. Але я нічого цього не спостерігаю.

Аманда, як психолог, вивчала методи психіатрії, а

---

²⁵ **Деперсоналізація** (лат. *de*, лат. *persona* – особистість) – стан, що супроводжується зміною або втратою відчуття власного «я».

²⁶ **Дереалізація** — порушення сприйняття, коли навколишній світ сприймається як нереальний або віддалений, позбавлений своїх фарб, коли відбуваються порушення пам'яті. Часто супроводжується станами «вже баченого» (*déjà vu*) або «ніколи не баченого» (*jamais vu*).

²⁷ **Психічна анестезія** (лат. *anaesthesia dolorosa psychica* – хвороблива психічна анестезія, синонім – деперсоналізація депресивна) – втрата емоційних реакцій на навколишній світ з болісним переживанням повної душевної спустошеності.

також розлад особистості, який супроводжував Вільяма Стенлі Мілліґана з його двадцятьма чотирма особистостями. З тої ж причини, що один персонаж його альтер еґо допомагав психіатрам виявляти й ідентифікувати всі інші особистості, Аманда сподівалася, що спілкується саме з таким другим «я» Тревора.

Але вона розуміла також і те, що в цьому випадку в її пацієнта щось інше, ніж просто дисоціативний розлад.

Здебільшого усі особистості альтер еґо ототожнюють себе в одному тілі і в одному світі, але у різних особах. Тут же все було навпаки. Альтер еґо Тревора перебувають в абсолютно різних світах.

– Ви маєте рацію, Амандо. Не заперечуватимете, якщо я поверну пацієнта на кілька років у минуле, скажімо, років на двадцять? Можливо, у цьому віці він згадає причину, що слугувала такому відхиленню.

– Для мого сприйняття ваша пропозиція є просто нереальною. Але я не заперечую.

– Повірте мені, голубонько, я сотні разів робив ці експерименти і протягом усієї своєї практики лікування роздвоєння особистості зрозумів одне: ані лікувальна терапія, ані транквілізатори чи антидепресанти не лікують цей феномен. Лише психоаналітична психотерапія. У деяких випадках допомагає гіпноз і когнітивна психотерапія. Але головне – знайти першопричину такого стану пацієнта. Вона може бути відправною точкою для успішного лікування. А причина може виявитися дуже глибоко у підсвідомості, і до неї, крім як за допомогою гіпнозу, неможливо наблизитися.

Довга промова, укладена у вуста Тревора, ще дужче збентежила Аманду. З нею, справді, бесідував психіатр, але, можливо, Тревор це вчитав в якомусь медичному журналі? У будь-якому випадку це було дуже дивно.

Тревор замовк. Аманда уважно дивилася на його обличчя, але там не було жодних емоцій. Він спав. Його дихання було рівним і легким. Аманда перевірила пульс. Усе було в нормі.

Тим часом Тревор знову тихо, але надзвичайно чітко вимовив:

– Що ж, Амандо, розпочнімо?

– Я готова, – невпевнено відповіла вона і подивилася на годинник. Їй самій було дуже цікаво, чим усе закінчиться і що станеться далі.

Тревор тихо лежав на кушетці. М'язи його обличчя були повністю розслабленими. Він знаходився у глибокому гіпнотичному сні. У кабінеті запанувала тиша, і тільки метроном у кутку ритмічно відбивав проміжки часу, немов годинник з маятником.

Аманда почекала кілька хвилин, але нічого не відбувалося. Минуло ще майже п'ять хвилин, але Тревор не подавав ніяких ознак життя.

Аж раптом щось пішло не так.

Зненацька Тревор видав важкий стогін. Його очні яблука під повіками заворушилися. Він закотив очі і важко задихав. Його обличчя вкрилося рясними краплями поту, усе тіло напружилось, немов від неймовірного болю. Аманда взяла Тревора за руку для того, щоб перевірити пульс, але він задихався. Від напруження вени на шиї здулися, він почервонів, серце шалено калатало. Аманда вирішила негайно припинити сеанс.

Частина друга

Життя і сновидіння —
сторінки однієї і тієї ж книги.

Артур Шопенгауер

Розділ 16

– Треворе, прокиньтесь! – владним голосом промовила Аманда.

Тревор розплющив очі.

– Амандо? – здивувався він. – А де лікар? Де доктор Фрідман?

– Треворе, тут тільки ми з вами, більше нікого немає. Сеанс закінчено, – відповіла вона діловито.

– Що трапилося? – запитав здивовано Тревор.

Аманда сиділа, схилившись над ним і поклавши на його лоб свою долоню.

– Треворе, усе добре? Ви мене дуже налякали.

Але Тревор не відповів. Він мовчки підвівся з кушетки і почав з цікавістю розглядати кабінет, поки не зупинив погляд на Аманді. Він був збентежений, у його очах читалося щире здивування. Від несподіванки він не зміг промовити й слова. Він дивився на Аманду і не вірив своїм очам. Він знаходився у тій кімнаті, яку бачив уві сні, і поруч із ним стояла Аманда з його сновидіння.

– Треворе, як ви почуваетесь? Усе вже закінчено.

– Амандо, я Роберт. Я той Роберт, з яким ти тільки-но розмовляла. Ти мене витягла звідти. Або це все ще сон? – він говорив схвильовано і сумбурно, оглядаючи все довкола. – Я відчуваюся, як ніколи, і я чудово розумію, хто я. До цього моменту нічого подібного не було. У цьому світі я зовсім не підозрював про мій світ там. А зараз я пам'ятаю все і про Тревора, і про себе. Це неймовірно відчуття. Здається, що я перенісся в інший світ... Можна ось це яблуко?

Роберт узяв велике зелене яблуко, що лежало на столі в

Аманди, і, не чекаючи відповіді, відкусив великий шматок.

– О, це щось! Я відчуваю смак! Воно кисле, – Роберт жадібно їв яблуко і дивився, усміхаючись, на Аманду. – Я б у житті ніколи не повірив, що таке можливо! Це немов переміщення у паралельний світ! – говорив він, не перестаючи жувати.

– Слово честі, це просто фантастика! Як це у тебе вийшло?

Аманда мовчала і продовжувала спостерігати за ним. Робертові потрібно було прийти до тями.

Він подивився на свій одяг і засунув руку до внутрішньої кишені піджака, але той виявився порожнім.

– І одяга зовсім інша! – захоплено виголосив він. – Амандо, я, справді, пам'ятаю все про себе і про Тревора. Все-все, Амандо!

– Треворе, – звернулася до нього спокійним рівним тоном Аманда, – можливо, під час сеансу ви згадали всі свої сновидіння, і ваша пам'ять наповнилася тією інформацією, яку ви просто не пам'ятали до цього, оскільки щось заблокувало її, і все, що стосувалося ваших сновидінь, було для вас недоступним.

– Ні-ні, Амандо, і ще раз ні! – наполягав Роберт. – Я саме звідти. Усе, що тут відбувається, для мене нове і незвичне. Але я дуже реалістично пам'ятаю, що зі мною було саме там. Начебто вийшов із іншої кімнати. Тобто той світ для мене більш реальний, ніж цей. Я завжди мріяв колись опинитися тут, сприймати цей світ так само, як зараз, відчувати його запах, смак, відчувати його предмети.

Аманда дивилася на Роберта з деякою розгубленістю. Спостерігаючи за його поведінкою і манерою спілкування, вона почала розуміти, що сталося. З нею,

справді, розмовляв Роберт, зовсім інша особистість. Сумнівів ніяких не було, це геть інша людина.

Тепер вона була впевнена в діагнозі, у тому, що це розщеплення особистості. Зараз перед нею стояв не Тревор. Цю особистість Тревора, яка ідентифікувала себе як Роберт, вона знала тільки за його ж розповідями під час гіпнотичного сеансу.

Розщеплення особистості. Дисоціативний розлад.

Так, вона була впевнена у цьому. Симптоматика цього випадку не піддається поясненню і в медичній практиці відсутня, але це не означає, що її немає. Ось перед нею перший випадок, який вона зможе описати і потрапити в історію медицини, першою дослідивши щось подібне.

– Амандо, а зворотне ми зможемо повернути? – запитав Роберт, трохи заспокоївшись. – Ну, щоб повернути все знову на свої місця?

Роберт, як дитина, дивився на Аманду, ніби на чарівника, який може виконати будь-яке його бажання.

– А ви цього, справді, хочете, Треворе? Якщо ви себе зараз розумієте більше, ніж минулого разу, і після гіпнотичного сеансу ваш багаж пам'яті став більшим, тоді в чому справа? – сухо спитала Амандо.

– Амандо, а як же Хлоя? Вона залишилася там, і я мушу її повернути. Там моє життя, там моє все! – усе ще усміхаючись, спитав Роберт.

– Тревор ви чи Роберт – байдуже. Ви маєте зрозуміти, що немає ніякої Хлої, немає ніякого доктора Фрідмана, немає ніякого іншого життя. Усе це – плід вашої уяви. Ваше життя тут. І тут ваше все.

– А доктор Фрідман? Він теж... отой? Там? – запинаючись у словах, тихо запитав Роберт. – Я тільки що з ним там спілкувався...

Роберт замовк. Він, як і раніше, безглуздо усміхаючись, дивився на Аманду і намагався вникнути в її слова, зрозуміти те, що трапилося з ним.

– Послухайте, Треворе, у вас роздвоєння особистості. Сама форма цього розладу мене трохи бентежить, але це, безумовно, роздвоєння особистості.

– Амандо, це не може бути банальним роздвоєнням. Я там, у тому своєму світі, живу повноцінним життям. Я тільки-но повернувся з Лондона. У мене там Хлоя. У нас там друзі, плани, зобов'язання, будинок, зрештою... Розумієте?

Роберт замовк. Розгублена усмішка зникла з його обличчя. Він, здається, отямився і почав розуміти, де реальність, а де плід фантазії його мозку.

Аманда мовчала. Спостерігаючи за ним, вона вирішила надати йому час самотійно розібратися, зрозуміти, що трапилося, і заспокоїтися.

У кабінеті на кілька хвилин повисла гнітюча тиша.

Роберт підвівся, пройшов уздовж кабінету взад і вперед, знову сів у фотель навпроти Аманди, обхопив голову руками і заплющив очі.

– Мені важко повірити, що цей світ – то моє життя. Я цілком спустошений, – тихо сказав він і, піднявши очі, похмурих поглядом подивився на Аманду. – Амандо, невже я втратив усе те, що в мене було?

У голосі Роберта відчувалися гіркота і безвихідь.

Аманда усміхнулася:

– Хіба втратили? Мені здається, що ви, навпаки, багато придбали. Просто до цього придбання ви були не готові. Ви, Треворе, як маленька дитина, яка уві сні побачила льодяник чи якусь іграшку, але раптом прокинулася, і все зникло, а дитинка засмутилася і

розплакалася. Усе минеться, Треворе. Вам тільки не треба хвилюватися. Ви маєте зібратися з думками. Подумайте про свої справи тут. Що ви планували на сьогодні?

Роберт замислився, а потім, немов розмірковуючи вголос, тихо відповів:

– Я, здається, пригадав, що планував... У мене увечері зустріч... У Тревора, не в мене. Дуже важлива. Але я знаю, що я Роберт, а не Тревор. Тревор кудись зник, і я не відчуваю його зовсім.

– Тревор – це ви, і вам із цим треба змиритися. Як і з інформацією, якою зараз намагається насититися ваш мозок.

– Але ж я так не можу, я не хочу так! Я тут напевне зайвий. Це не мій світ.

Аманда знову замовкла і вирішила дати Треворові час отямитися повністю.

Той довго сидів у фотелі і вряди-годи прислухався до звуків, які доносилися з вулиці, немов чекав чогось. Він був приголомшений і не міг змиритися з тим, що діється.

Нарешті, Роберт подивився на Аманду і вимовив:

– Амандо, допоможіть мені все повернути навспак²⁸.

Аманда зітхнула і твердо відповіла:

– Треворе, це і є ваш світ. Справжнісінький. Згодом ви все зрозумієте, і вам буде легше. Це постгіпнотичний синдром. Він невдовзі минеться, і все стане на свої місця. Але те, що ми обидва називаємо дисоціативним розладом... – Аманда зробила паузу й уважно подивилася на Роберта. – Розумієте, Треворе, це дуже серйозно.

---

²⁸ **Навспік**, присл., діал. – назад, у зворотному напрямку.

– Не звій мене Тревором. Я Роберт, Амандо. Тревор залишився, напевно, там.

– Ну що ж, нехай буде так, Роберт так Роберт. Добре, що з пам'яттю у вас усе гаразд. – Амандо усміхнулася і м'яко продовжила: – Я думаю, вам треба трішки відпочити.

Вона натиснула на телефоні кнопку і сказала:

– Вікторе, принеси нам, будь ласка, каву.

Роберт дивився в одну точку на підлозі і розмірковував. Він перестав помічати все навколо, навіть Аманду.

«Невже це правда? Невже реальність тут?» – міркував він. Важко було усвідомити те, що діється, але йому не хотілося вірити в це. Він не хотів просто так розлучатися зі своїм світом. Прощатися з тим життям було нестерпно боляче, і він, справді, не був готовий до такого несподіваного розвитку подій.

Роберт нервово обхопив голову руками і вчепився у волосся.

Це було просто неможливо так, в одну мить, втратити все. Годі було усвідомлювати, що все, чим він жив, усе, що і кого він любив, було лишень плодом його уяви і більше нічим. Прийняти і зрозуміти це його мозок категорично відмовлявся.

– Амандо, мені дуже важко в це повірити. Це неможливо...

Роберт глянув на Аманду, шукаючи у ній підтримку.

– Головне те, що ми визначилися, де знаходиться реальність, а де – вимисел. Це найголовніше. Решта не має значення. Згодом усе стане на свої місця.

– Але те життя для мене було таким реальним!

– Ні, Роберте. Те життя вам намалювала ваша уява. Усі можливості нашого мозку не досліджено, і ми можемо тільки фіксувати його маніпуляції з нашою підсвідомістю. Це факт.

– Амандо, але я пам'ятаю з того світу все, до найдрібніших деталей.

– Ви мені говорили тоді, на першому сеансі, те ж саме. Ви пам'ятали все до дрібниць, що відбувалося з Тревором у цьому житті. Ви навіть переймали його навички.

Аманда подивилася на Роберта зі співчуттям і продовжила:

– Зрозумійте, Роберте, ви саме тут отримували всі навички від життя і переносили їх у сновиддя. А ваш мозок змоделював для вас інший світ, куди ви йшли під час сну, і там нібито жили. Але то все не було вашим справжнім життям. Тільки фантом, вигадкою, фантазією. Зрештою, грою вашої уяви. Ваш випадок роздвоєння особистості, Роберте, дуже привабливий. Мені було б надзвичайно цікаво спостерігати за вами. Ми і так багато чого досягли навіть на початковому етапі. Я навіть упевнена, що зараз вам снитимуться сни.

Роберт пильно глянув у вічі Аманди і, подумавши, запитав:

– А що мені снитиметься? Те життя?

– Цілком імовірно, – незворушно відповіла Аманда. – Так, цілком можливо. Хоча мені здається, і я навіть упевнена, що зараз, коли ви усвідомили істину, усвідомили реальність і своє місце в ній, вам можуть снитися нормальні сни.

– Амандо, я хочу заснути. Мені треба негайно повернутися туди.

Зненацька подзвонив мобільний телефон у кишені Роберта. Дзвонив Рошфор.

– Треворе, негайно покиньте готель! Негайно! У Дена стріляли сьогодні вночі. Будинок перевернули догори дриґом, шукали матеріали. Його доправили до шпиталю у критичному стані.

Голос Рошфора був настільки схвильований, що Роберт його ледве розумів.

– У кого стріляли? – розгублено перепитав Роберт, ніби тільки-но відійшов від сну і не міг зрозуміти, що відбувається.

– Треворе, – Рошфор перейшов на крик, – вшивайся з Женеви негайно, зараз же! Ти знаєш, де тобі завжди раді... І викинь свій телефон до біса!

У слухавці почулися короткі гудки.

Роберт здивовано дивився на свій мобільний телефон. Він нічого не міг збагнути.

– Що трапилося, Роберте? – схвильовано запитала Аманда.

– Ще не знаю, але мені здається, що в мене проблеми, – відповів Роберт, а потім, поміркувавши, подивився на Аманду і попросив: – Амандо, чи можна мені скористатися вашим телефоном?

Розділ 17

Прага. Чехія.

17.12.2011. 10:55

– Роберте, спокійно, усе добре, ви зараз прокинетесь, – голос доктора Фрідмана був досить схвильованим.

Під час сеансу Роберт несподівано перестав реагувати на будь-які команди психіатра. Кілька хвилин він лежав і, здавалося, навіть не дихав, тому доктору довелося перевірити його пульс. І раптом у Роберта різко почастішало дихання і серцебиття. Зненацька його почало настільки трусити і кидати в епілептичній судомі, що доктор вирішив негайно припинити експеримент і вивести пацієнта з гіпнотичного стану.

Роберт розплющив очі. Біля нього у фотелі сидів психолог і тримав його за руку, перевіряючи пульс.

– Хто ви? – з подивом запитав Роберт, озираячись.

– Я доктор Фрідман, Роберте, ви мене не впізнаєте? – він пильно подивився на пацієнта і клацнув пальцями перед його очима, перевіряючи зорові рефлекси. – Ми з вами проводили сеанс гіпнозу.

– А де Аманда? – дивувався Роберт і ще раз озирнувся навколо.

– Аманда? Аманда залишилася у вашій уяві, це плід вашої фантазії, дороженький. Аманда – це ви.

– Як таке можливо? Мені сниться сон. А навколо мене все таке реальне! – продовжував уголос дивуватися Роберт, не звертаючи уваги на слова доктора. – Де я? Що зі мною трапилося?

– Роберте, мені довелося перервати сеанс, бо ви перестали реагувати на мої команди. У вас зараз, найімовірніше, постгіпнотичний синдром. Як я бачу, вам важко дається вихід з гіпнотичного стану.

– Не кличте мене Робертом, я Тревор, – категорично заявив пацієнт і почав з цікавістю оглядати кімнату. Ще декілька секунд тому він знаходився у кабінеті Аманди. Мабуть, вона досягла того, чого прагнула, і йому зараз, насправді, сниться сон. Він бачить сновидіння!

– Добре-добре, шановний. Тревор так Тревор, я не заперечую, – спокійно відповів доктор.

«Боже мій, – міркував Тревор, витягнувши вперед руки і розглядаючи свої пальці, – як усе реально! Немов наяву».

Він не переставав дивуватися побаченому.

«Або, можливо, таку чітку картину малює уява саме під гіпнозом, коли на свідомість здійснюється сторонній вплив?» – міркував далі Тревор.

Він усе сприймав не більше як сновидіння, але дуже яскраве і реалістичне, і тільки чекав пробудження.

Тревор підійшов до вікна, узяв у руки фіранку і почав розглядати її, потім переніс увагу на свої долоні. Дивно, наскільки реалістично він бачить усе навколо.

У що мить лікар не зводив з нього очей, пильно спостерігаючи за його поведінкою.

За вікном дріботів дощ. Тревор з подивом вслухався у його шум на вулиці і, залишивши фіранку, пройшовся по кабінету. На лікаря він не дивився зовсім, вважаючи його персонажем зі сновидіння.

Він підійшов до столу, потім до книжкової полиці, яка займала всю стіну, і почав читати назви книжок, про які до цього часу ніколи не чув. Книги з психіатрії,

душевних розладів, психології, медичні енциклопедії, словники тощо. І все було, як у реальності.

Час минав, але нічого не змінювалося.

– То хто ви, кажете? – навіть не глянувши на доктора, відсторонено запитав Тревор, виймаючи першу-ліпшу книжку з полиці, що потрапила йому на очі.

– Я психіатр. Мене звать Олександр Фрідман. Ви розумієте, де знаходитесь?

– Цілком, – усміхнувся Тревор, байдуже гортаючи книгу. – Це мій сон. Мені сни з дитинства не снилися, а тут таке!

Він був упевнений, що це сновидіння, і не знав, чим зайняти руки, поки десь там триває сеанс.

– А чому ви так упевнені у цьому?

– Чому? Та тому, що зараз я знаходжуся у кабінеті психолога. І вона ввела мене у стан гіпнозу. Або, як там правильно, у гіпнотичний стан.

– Ага... І які ваші враження? Що відчуваєте? Як почуваєтеся? – доктор, розслабившись, сидів у фотелі, схрестивши руки на грудях, і усміхався.

– Почуваюся чудово, – дещо роздратовано відповів Тревор.

Він поставив книжку на полицю і підійшов до вишуканого підлогового годинника. Хвилинна стрілка часоміру повільно наближалася до римської цифри XII.

Тревор чекав на бій годинника. Чомусь у нього виникла думка, що з боєм він мусить прокинутися.

Тишу порушував тільки рівномірний стукіт маятника, точнісінько такий, як звук метронома у кабінеті Аманди. Несподівано пролунав мелодійний розкотистий бій годинника. Пробыло одинадцятую годину, але нічого не

трапилося. Тревор так само продовжував стояти біля годинника і спостерігати, як секундна стрілка рухається далі і разом з боєм описує увесь круг по золотому, майстерно оформленому циферблату.

– Згідно з однією з класифікацій, пане Роберт, – порушив тишу психіатр, – множинна особистість розглядається як тип амнезії, що має психологічну природу. За допомогою такої амнезії людина отримує можливість витіснити спогади травматичних подій або певного періоду життя. Це явище називається розщеплення «я», або, за іншою термінологією, розщеплення «самості», а також переживань минулого.

Він говорив монотонно, використовуючи незрозумілі терміни, що ще дужче дратувало Тревора, особливо зараз. Тревор хотів прокинутися, але у нього не виходило. Він то заплющував, то знову розплющував очі, але картинка залишалася тією ж – хвилинна стрілка робила свій нескінченний шлях по колу циферблата.

Тревор ущипнув себе за мочку вуха і на подив відчув реальний біль.

«Ні, – гадав Тревор, – цього не може бути. Це все сон. І цей старий – плід моєї уяви. Або, можливо, то Аманда вживила мені цей дивний образ доктора. Треба негайно прокинутися, треба вийти з цього стану. Але як же все реально і природно виглядає!»

– Роберте, а ви пам'ятаєте, хто ви, чим займаєтеся, де, насправді, зараз знаходитесь? – цей доктор, очевидно, знущався над ним, і це вже почало Тревора неабияк дратувати.

– Я – Тревор. Тре-вор! Прошу усвідомити це, – замість відповіді роздратовано випалив Тревор. – Послухайте мене, як вас там... Фрідман? Так ось, шановний докторе, прошу вас, переконливо прошу, не ставте мені ніяких

запитань. Я тут просто як пасажир. Зараз мій потяг рушить, і ми один одного більше ніколи не побачимо. Мене розбудять, я прокинуся і піду у своїх справах, а ви у своїх... десь там. О'кей?

– Ну, якщо ви на цьому наполягаєте, тоді о'кей, Треворе.

Слово «о'кей» доктор промовив м'яко, немов уперше в житті використовував його у своєму лексиконі.

– Тільки поки цього не сталося, зробіть мені таку ласку, залишайтеся тут, у цій кімнаті. Якщо це лишень ваш сон, і ви гадаєте, що знаходитесь у сновидді, то і не варто вам тинятися по цьому світу. Бо сни бувають різні, можна і на кошмар який-небудь нарватися.

Доктор Фрідман усміхався і, схрестивши руки на грудях, спокійно дивився на Тревора веселими очима.

Йому було кумедно спостерігати за поведінкою Роберта. Доктор був упевнений, що виявив у нього кілька особистостей і навіть встиг поспілкуватися з однією з них – з Амандою. А зараз перед ним ще одна, третя, – Тревор.

«Цікавий персонаж ця Аманда, – розмірковував психіатр, не зводячи очей з Тревора, – очевидно, ототожнює себе з психологом. Вона стверджує, що ввела Роберта у гіпнотичний стан. Це дуже цікаво й утішно. Чого ж іще чекати далі?»

Тревор байдуже глянув на психіатра і спробував зосередитися. Він згадав, як щойно Аманда попросила його лягти на кушетку і почала сеанс. Тревор очікував, що все буде так само, як і на першому сеансі. Він сподівався, що ось-ось прокинеться і разом з Амандою знову, як і вчора, слухатиме диктофонний запис.

Йому все це здавалося грою. Усе було дуже далеким і незрозумілим. Її вчорашні пояснення про його стан він

усерйоз не сприймав. Але вчора, коли почув свій голос з диктофона, він-таки дуже схвилювався. Але чому сьогодні так довго все тягнеться, і кінця-краю цьому сеансу не видно?

Учора все минуло майже миттєво, і він абсолютно нічого не пам'ятав, що з ним коїлося під час сеансу. А можливо, коли він прокинеться біля Аманди, він теж не пам'ятатиме нічого з того, що з ним коїться зараз? Можливо, усе йде добре, і цей його теперішній стан є нормальним?

«Якось усе це незвично, – подумав Тревор, скося поглядаючи на психіатра. – Загадкова штука ця свідомість. Вона начебто живе своїм власним життям і видає на-гора тільки те, що їй заманеться».

Доктор Фрідман, наче й не було нічого, сидів у шкіряному фотелі, схрестивши руки на грудях, і з цікавістю спостерігав за пацієнтом.

Тревор знову прислухався. Десь за вікнами мокрим асфальтом проїхав автомобіль. Зовсім поруч, можливо, навіть за сусідньою стіною або під самими вікнами, чутно чийсь розмови.

Він почав підозрювати, що відбувається щось не те.

Тревор ще раз подивився на підлоговий годинник і краєм ока глянув на доктора. Той продовжував спостерігати за ним.

«Він на мене дивиться, як на божевільного», – подумав Тревор і знову заплющив очі. Понад усе він зараз прагнув прокинутися на кушетці в Аманди.

«До речі, треба не забути увечері зателефонувати Рошфору. Цікаво, хто на нього тисне. Рошфор дуже обережна людина. Він ніколи не дозволяв собі підвищувати голос на журналістів. Щось трапилося дуже серйозне. Можливо, він мене хотів попередити про щось

своєю неадекватною поведінкою? – продовжував розмірковувати Тревор. – Добре, що матеріали і плівки заховано у надійному місці. Якщо такий галас виник через невелику частину копій, то можна собі уявити, що буде, якщо опублікувати все, що у нього є».

Подумки Тревор перенісся на тиждень у минуле, у піски півдня Лівії.

***

Сахара, Лівія.

13.12.2011. 16:33

На пошарпаних сонцем і пісками, убитих дорогами і часом військових хаммерах він разом зі своєю групою – оператором Етьеном, журналісткою Кейт, а також доктором Крісом Стоуном із міжнародної організації «Лікарі без кордонів», у супроводі трьох місцевих туарегів, на чолі з досвідченим провідником Мохтаром пробивалися пустелею до кордону з Алжиром через центральну частину Лівії.

Після знятих репортажів у Тріполі, Сирті і Сабхі вони чудово розуміли, що з цим матеріалом, а особливо фотографіями і відео, їх не випустять ополченці Перехідної національної ради²⁹.

Ще у Тріполі, де Тревор із групою знімав «незручні» кадри знущань над полоненими прихильниками полковника Каддафі у присутності американських

---

²⁹ **Перехідна національна рада Лівії** (ПНР) (араб. المجلس الوطني الانتقالي — al—majlis al — waṭaṅī al—intiḳālī; у англомовних джерелах і документах ООН використовується варіант: National Transitional Council, тобто Національна перехідна рада, Національна тимчасова рада) — тимчасовий орган влади, створений противниками Муаммара Каддафі 27 лютого 2011 року під час заворушень у Лівії на початку громадянської війни.

командос, робив репортажі-розслідування про передачу грошей повстанцям військовими та про безпосередню участь наземних військ НАТО у боях на території Лівії, старші чини з контингенту НАТО неодноразово намагалися вилучити відзняті матеріали, пробували вказувати, що можна знімати, а що вони не рекомендують. Після цього Тревор відчував, що за ними постійно стежать.

Саме тому група вирішила пробиватися через «зелену» південну частину Лівії, яка не контролюється ПНР.

А тут ще й цей доктор ув'язався за ними. Вивезти доктора Стоуна за будь-яку ціну з країни Тревора попросив колишній начальник особистої охорони полковника, який кількома днями пізніше був заарештований під Сиргом.

Доктор Стоун був араб, але чудово говорив англійською й французькою мовами.

Це був чоловік років шістдесяти, невисокого зросту, але міцної статури, з сивиною, що густо вкривала його шевелюру, і доглянутими, майже жіночими руками. Незважаючи на спеку, пил і на всю ситуацію, він був одягнений у голубий лляний костюм і білу сорочку. Він був хірург. У руках він тримав, не випускаючи, шкіряну валізу з інструментами.

– Містере Стоун, – намагався заговорити з ним Тревор, перекикуючи рев двигуна, – а чому з нами? Чому не через Тріполі? Начебто ополченці вашу організацію не чіпали, а навіть, навпаки, підтримували вас.

– Що ви знаєте, містере Тревор, про так звану підтримку? – доктор подивився на Тревора втомленими від недосипання очима. – Я і мій брат-небіжчик – лікарі, і нам було все одно, кого лікувати. Але приводити до

тями ледь живих для того, щоб потім їх знову калічили і катували, – неприйнятно. Мій брат через це і постраждав. Декілька днів тому його знайшли мертвим у автомобілі, який невідомо хто обстріляв.

– То ви разом із братом працювали в організації?

– Працювали, – невпевнено, але коротко відповів доктор.

– У нас є інформація, що ви, як член організації, могли вільно вилетіти з Тріполі до Італії і не піддаватися ризику з нами.

– Мій брат офіційно заявив від імені організації «Лікарі без кордонів» про те, що якщо ставлення до полонених не зміниться, то роботу буде згорнуто. Це не всім сподобалося. Невдовзі мій брат загинув. А мені навряд чи вдалося б легко і вільно покинути цю країну.

– Упевнений, що янки вам у цьому допомогли б.

– Ви маєте на увазі американців? – здивувався доктор і з прикрістю у голосі вимовив: – До брата привозили людей після допитів. Вони вимагали, щоб він приводив їх до тям. А потім знову відвозили на допит, звідки вже ніхто не повертався. І все на очах у ваших американців. Ви думаєте, я не намагався? Звідси можна буде вільно піти тільки після офіційного згортання місії. Не раніше.

Тревор розумів, що інформація, отримана від доктора Стоуна, стане йому у пригоді під час підготовки розслідування і намагався виманити якнайбільше фактів. Але доктор замкнувся у собі. Йому хотілося якомога швидше з усім цим покінчити, і опинитися далеко від того кошмару, на який перетворилася ще вчора процвітаюча країна.

Уже під Сабхою Тревор зрозумів, що їх навмисно пропустили на «зелену» територію. Смерть журналістів у цій зоні влаштує усіх, хто не зацікавлений у правдивій

інформації про Лівію, особливо противників полковника Каддафі.

Пости, влаштовані на дорогах, контрольованих ополченцями ПНР, вони проїжджали, показавши перепустку, виписану для Кейт. Тревор у списку офіційних журналістів, направлених до Лівії від Франції, не числився. Він готував своє особисте розслідування і репортаж, а в групі значився як помічник оператора.

Об'їжджаючи деякі блокпости, туареги кілька разів були змушені з'їжджати з шосе і продовжувати шлях по бездоріжжю лише їм відомими стежками у пісках між дюнами й оголеними брунатними, вивітреними гірськими породами, високими зубчастими скелями, які зустрічалися дедалі частіше. На останньому блокпосту перед територією, не підконтрольною ПНР у повному обсязі, їхній джип кілька разів обстріляли. Перший обстріл вчинили з безпілотною. Але їм дивом вдалося врятуватися. Ракета потрапила у дзону якраз тієї миті, коли один із джипів спускався по ній униз. Від вибуху і подальшої ударної хвилі джип перекинувся, але автомобіль, спорядження і пасажири не постраждали.

Другий обстріл був на привалі, але туареги дали гідну відсіч нападникам, і ті втекли за найближчі дюни.

Під час перестрілки до Тревора, який відстрілювався від нападників, підповз доктор, міцно взяв його за плече, пильно подивився йому у вічі і прошепотів:

– Треворе, якщо мене вб'ють, ви маєте мені пообіцяти зробити одну важливу справу. Воно не коштуватиме вам ні копійки, але я готовий...

– Розслабтеся, докторе, за дюнами лівійці. Вони воювати не вміють, це не туареги. Зараз усі розбіжаться. І говоріть голосніше, док, повірте, нас ніхто тут не чує! – крикнув Тревор, перезаряджаючи АК-74. Він вийняв з

кобури револьвер і простягнув лікареві. – Ось, тримайте про всяк випадок і не хвилюйтеся!

– Вибачте, пане, але я не вбивця.

– Годі просто пригніть голову й уткніться глибше в пісок, – наказав Тревор. – Ті, хто за дюнами, не поінформовані про ваші пацифістські переконання і навряд чи їх розділяють.

Але лікар не вгамовувався:

– Треворе, це дуже серйозно. У мене в саквояжі дуже цінна річ. І якщо мене не стане...

Доктор не доказав, тому що поруч із ним просвистіло і лягло кілька куль. Він уткнувся обличчям у пісок і міцно притиснув до себе валізу.

Через кілька хвилин усе стихло. Водій-туарег запропонував негайно збиратися й їхати.

Тревор підійшов до лікаря, який забинтовував скривавлену руку одного з провідників.

– Містере Стоун, нам треба негайно їхати з цього місця. Сідайте швидко до джипа. Цим хлопцям не звикати до поранень.

– Треворе, це вже другий замах, – сказав доктор, зубами розриваючи бинт. – Вони не зупиняться. Я хочу попросити вас про дещо.

– Не проблема, док, але швидше, будь ласка. У чому питання? – Тревор зупинився, чекаючи доктора.

Той, закінчивши перев'язувати руку пораненого, підняв валізу, підійшов до Тревора і, озирнувшись навколо, прошепотів:

– Треворе, тут частина народного надбання Джамахірії. Тут цінні папери на суму кілька мільярдів доларів. І ось це...

Він відкрив саквояж, усередині якого лежали папери у кольорових файлах, а на самому дні – загорнута у зелений оксамит велика скринька з червоного дерева.

– Тут знаходиться величезний алмаз. Майже сім тисяч каратів. Я мушу передати його й усі ці документи у надійні руки. Мене чекають вірні люди у Джанет.

Голос доктора тремтів, він перейшов на шепіт і говорив дуже швидко, іноді деякі слова було важко розібрати. Але Тревор не міг відірвати очей від зеленого оксамиту скриньки. Він не вірив своїм очам – вони три дні, ризикуючи своїми життями, по пісках Сахари пробираються до Алжиру і не знають, що у цьому старому, потертому медичному саквояжі знаходиться унікальна знахідка вартістю понад півмільярда доларів.

– Це надбання Джамахірії, і воно належить народу Лівії, – пошепки, спотикаючись на кожному слові, говорив лікар. – Усе це треба зберегти. І ось ці папери. Настане день, Лівія підніметься з колін, і це допоможе народу відновити країну.

Тревор відірвав погляд від скриньки і перевів його на доктора:

– Містере Стоун, ви ж не лікар! Хто ви насправді?

– Вважайте мене лікарем, простим лікарем. Але мій обов'язок служити народу Лівії. Передусім, я син лівійського народу. Сім'я полковника в Алжирі. Ви мене розумієте?

Треворові було відомо, що у Джанет під захистом уряду Алжиру знаходиться дочка полковника Аїша. Тут же знаходяться і дружина, і двоє його синів.

– Треворе, я розумію, що зараз, коли ви знаєте все, дуже важко втриматися від спокуси. Але ви маєте розуміти унікальність того, що знаходиться у цій валізі. Його неможливо продати, його неможливо купити.

Голос доктора затремтів, і він раптом почав судомно корпатися у валізі, поки Тревор, приголомшений тим, що відбувається, стояв і дивився на нього.

– Ось, – доктор вийняв із валізи мішечок із зеленого сукна і простягнув Треворові. – Тут плата за вашу роботу. Це виділено спеціально для безпеки транспортування. Візьміть, Треворе. Цим ви зможете розпорядитися, як вам заманеться.

Доктор приречено подивився на Тревора і тремтячим голосом тихо попросив:

– Благаю вас, Треворе, допоможіть мені виконати свій обов'язок.

– Сховайте це. Ми вже майже досягли мети, – рішуче відповів Тревор, вказуючи на мішечок. – Я обіцяю у будь-якому випадку доставити і вас, і цю валізу за призначенням.

– Ні, Треворе, – запротестував Стоун, – ви мусите взяти його. Тут діамантів найвищого ґатунку більш як на п'ять мільйонів доларів. Ми всі дуже ризикуємо, мене можуть убити, а будь-яка робота має бути оплачена, – і доктор уклав до рук Тревора важкий згорток.

Десь далеко знову почулися постріли, і Тревор похапцем поклав згорток до внутрішньої кишені куртки.

– Докторе, запевняю вас, ми доберемося до Джанет. Але у мене до вас теж є одне проханнячко...

Увечері наступного дня вони безпечно дісталися міста Ґат, що поблизу кордону з Алжиром. Хоча місто уже майже два місяці перебувало під контролем ПНР, там ще залишилися останні прихильники Каддафі. Крім того, воно було єдиним більш-менш вільним коридором для перетину кордону з Алжиром.

І саме в цьому невеликому, чисельністю не більш як

п'ять тисяч осіб, місті Тревор зрозумів, що полювання за ними триває, і випустити їх із Лівії не хочуть.

Мандрівники зупинилися в невеликому одноповерховому готелі, де можна було попоїсти і трохи відіспатися.

Гарячої води у номері не було. І щоб прийняти душ, треба було телефонувати господареві готелю і просити за окрему плату увімкнути воду.

Тревор кинув курний одяг на підлогу і попрямував до душу, розмірковуючи про те, що трапилося.

Раптом у його кімнату нервово постукали.

Тревор узяв пістолет і підійшов до дверей.

– Хто?

– Треворе, це Мохтар. У нас проблема...

Через деякий час Тревор постукав у номер Етьєна. Двері відчинила Кейт, закутана у рушник. Вона здивовано запитала:

– Треворе, що трапилося?

– Їдемо, – коротко наказав він. – На збори п'ять хвилин. Я чекатиму внизу.

У готелі їх уже чекав Мохтар на бувалому мікроавтобусі.

– Прошу вас, швидше, – нетерпляче попросив він.

– Треворе, чому такий поспіх? – запитав Етьєн, сідаючи до автівки, на ходу доупаковуючи речі у дорожню сумку.

– Неспокійно в цьому місті. Нас шукають, – відповів Тревор, оглядаючи околиці. – Друг нашептав, що у місті бачили незнайомців, які запитували про журналістів.

За мить мікроавтобус на великій швидкості зник у

нічній темряві пустелі.

У цей час до готелю підїхали два автомобілі, і звідти вийшли кілька осіб, переодягнених у туарегів, зі зброєю в руках. Вони оточили готель. Побачивши два припаркованих джипи, один із них звірив номери і сказав комусь по телефону:

– Ми знайшли їх... Зрозумів... Приступаю.

Коли Тревор з групою був уже за кілька миль від міста, у готелі прогримів потужний вибух, який поховав під камінням і в пожежі всіх постояльців.

До міста Джанет добиралися нічною холодною пустелею крізь казкові пейзажі високих дюн і барханів з червоного піску і такого ж кольору високих скель. Мохтар чудово знав цю дорогу і легко керував автомобілем, пересуваючись між дюнами і кам'янистими гірськими уступами.

Доктор упродовж усієї подорожі не стулив очей, міцно притискаючи до себе саквож. Він не промовив жодного слова, і тільки тоді, коли до міста залишилося не більш як п'ять миль, вийняв з валізи супутниковий телефон, увімкнув його і зателефонував.

– Не турбуйтеся, Треворе, – закінчивши розмову, сказав доктор. – Зараз я покину вас. За мною вже виїхали мої друзі. За селищем Еферія, одразу біля міської брами, на мене чекатимуть.

– Докторе, сподіваюся, ви не забули про моє прохання?

– Ні, звичайно. Ми ж з вами домовилися, – відповів той, і тільки зараз стало помітно, що він уже не такий напружений.

Доктор з усмішкою дивився крізь вікно автівки на червоні глиняні прямокутні стіни будинків селища,

розташованого між скелястих коричневих вивітрених гір. Обличчя доктора ще більше змінилося, видаючи людину, яка виконала свій обов'язок.

Поблизу міської брами Джанет стояли чотири автівки і зелена військова вантажівка.

Тревор попросив водія зупинитися на узбіччі, не доїжджаючи до брами метрів зо двісті, і подивився на доктора. Той багатозначно кивнув головою.

– Панове, прошу вибачення, але я змушений попросити вас усіх, крім Кейт, вийти й подихати свіжим повітрям. Нам з доктором треба обговорити одну деталь, – сказав Тревор.

Кейт із подивом глянула на нього, а потім на доктора.

Коли всі вийшли з автомобіля, Тревор зсунув фіранки на вікнах автівки і сказав:

– Ну що, док, здивуйте нас.

Доктор, не роздумуючи, швидко вийняв із валізи загорнуту в зелений оксамит коробку із червоного дерева. Він обережно відкрив її, і перед очима здивованої Кейт засяяв, немов айсберг, що піднімається з дна коробки, величезний необроблений алмаз трикутної форми. Нічого подібного ні Кейт, ні Тревор ніколи не бачили. Цей шматок обтесаного з усіх боків вуглецю, що сотні мільйонів років пролежав у землі, справді, випромінював глибину вічності.

Кейт не могла прийти до тями від побаченого, але, поборовши заціпеніння, попросила:

– Докторе, а можна до нього доторкнутися?

– Кейт, – намагався її зупинити Тревор, – не варто...

Але Кейт не чула його. Вона дивилася, як зачарована, на камінь і не могла відвести від нього очей.

– Звичайно, можна! Упевнений, що це вперше у вашому житті. І напевно, другого такого випадку вже, на жаль, не буде. Тільки, мадемуазель, не пропонуйте зафіксувати його камерою. Це неможливо!

Кейт помацала камінь обома руками, немов хотіла зафіксувати у пам'яті кожен його виступ, кожную тріщинку. Камінь, справді, був дивовижно величезний і фантастично красивий навіть у цьому, далекому від досконалості, вигляді.

Тишу мовчазного захоплення порушив Тревор:

– Дякую, докторе. Я вам дуже вдячний.

– Та що ви, пане Тревор, це я вам вдячний. І повірте, ваше ім'я і ім'я ваших супутників завжди супроводжуватиме історію цього каменя. Це вже я вам обіцяю.

Доктор акуратно закрив коробку і знову загорнув її в зелений оксамит, а потім зателефонував.

Усі чотири автомобілі одночасно рушили назустріч мікроавтобусу, за декілька метрів зупинилися, і звідти вийшли кілька осіб, одягнених у військову форму алжирської армії.

Військові привітали доктора і групу Тревора, і, посадивши доктора в один з автомобілів, швидко поїхали, залишивши після себе хмару куряви.

Тревор озирнувся на Кейт і сказав, усміхаючись:

– То що? Як тобі сюрприз?

– Треворе, що це було? – промовила збентежена Кейт. Вона ніяк не могла прийти до тями після побаченого.

– Як там у Матвія: «...Бо кожен, хто шукає, – знаходить...»?

Кейт із широко розплющеними очима дивилася у бік

автомобілів. Вона була здивована до глибини душі і ледь чутно прошепотіла:

– Євангеліє від Матвія, глава сім, вірш вісім: «Бо кожен, хто просить, одержує, хто шукає, знаходить, хто стукає, тому відчинять».

– Відчуває моє серце, не треба було тобі його торкатися. Ти пам'ятаєш, що казав Серж?

– Треворе, невже ти віриш у подібну нісенітницю? – задумливо відповіла Кейт, а потім, наче прокинувшись, вимовила: – Ти ще про прокляття фараонів мені розкажи!

Вона вийняла з сумки невеликий блокнот і почала олівцем швидко робити в ньому начерки алмаза.

З Джанет група Тревора на легкому літаку вилетіла до Алжиру, а там усі матеріали розслідування по Лівії було передано на зберігання працівникові посольства Сербії, доброму приятелю Тревора. Копію письмової частини репортажу Тревор надіслав службою DHL безпосередньо до редакції газети Les Mondes на ім'я Дена, який щойно повернувся з Америки. Той мав розібрати все і до повернення Тревора частину відібраного ним матеріалу передати головному редакторові для ознайомлення.

Решта матеріалів дипломатичною поштою прямувала до Мілана, де їх отримає Етьєн.

Затримуватися в Алжирі більше причин не було, і вся група того ж дня найближчим рейсом порожнім вилетіла до Рима.

Одразу після приземлення в аеропорту «Фьюмічіно» Тревор вилетів до Женеви, а Етьєн з Кейт – до Мілана.

Але зараз Тревор, тримаючись за голову, сидів насупроти доктора Фрідмана і розмірковував. Саме сьогодні увечері у Цюріху він мав зустрітися з

представником замовника. Його матеріали хотіли викупити для оприлюднення.

Тревор усе спланував майже по хвиликах. Саме після сеансу від Аманди він мав намір поїхати на вокзал, де на нього чекав Йован, і уже звідти – електропотягом до Цюріха.

***

Від роздумів Тревора відволік голос психіатра:

– Треворе, каву будете? Або чай? З рідиною воно і міркується краще.

Тревор сухо відповів:

– Ні, я краще дочекаюся Аманду.

– Ну, як хочете, – сказав психіатр і відчинив двері кабінету. – Голубонько, зробіть мені, будь ласка, подвійну каву, а моему гостеві принесіть який-небудь свіжий сік. Що там у нас є?

Лікар причинив двері і продовжив з цікавістю спостерігати за Тревором.

Секретар занесла до кабінету каву, склянку апельсинового соку і мінералку.

Минав час.

Лікар давно вже випив свою каву, а до соку так ніхто і не доторкнувся. Тревор сидів у фотелі насупроти доктора і слухав, як цокає підлоговий годинник. Тихий шум пружин механічного серця старовинного годинника заспокійливо діяв і на Тревора, і на психіатра. Ще минуло щонайменше чверть години, але нічого не відбувалося. Тільки рівномірне цокання того годинника.

Лікар шумно зітхнув і знову звернувся до Тревора м'яким голосом:

– Треворе, вибачте, скажіть, що вас зараз найбільше турбує і про що ви думаєте? Щоб ви знали, лікарі і у сновидіннях залишаються лікарями, – а потім, подумавши, додав: – Принаймні я на це сподіваюся.

– Мені здається, що мені краще просто помовчати і не звертати уваги на те, що відбувається навколо. Мене невдовзі мають уже розбудити, – відповів Тревор і знову заплющив очі.

– Ну, ми ж з вами не страуси, – усміхнувся лікар. – Ось він я, ось ви. Можете і мене помацати. Я так само, як і моя фіранка, цілком матеріальний і відчутний. Нумо!

І він простягнув Треворові руку.

Той торкнувся пальцями руки лікаря і подивився йому у вічі. Рука виявилася теплою і сухуватою.

Тревор відпустив руку, затулив обличчя долонями і після хвилинного мовчання боязко запитав:

– Ви можете пояснити, що відбувається? Що зі мною трапилося і як я опинився тут?

– Голубчику мій, що я можу вам сказати? Ви страждаєте роздвоєнням особистості. Усе дуже просто.

Розділ 18

Женева. Швейцарія.

17.12.2011. 11:30

На тому кінці дроту ніхто не відповідав. Роберт почекав ще трохи і поклав слухавку.

Своїх колег Кейт та Етьєна, асистента Дена він бачив тільки у своїх сновидіннях, але знав про них майже все, тобто усе те, що знав Тревор. Зараз у кабінеті Аманди усі колеги Тревора та й усе його життя здавалися чимось чужим, немов життя головного героя після перегляду кінофільму для глядача після виходу з кінотеатру. У пам'яті залишилися ще відчуття і запахи з кабінету доктора Фрідмана, із того життя, яке він покинув кілька хвилин тому. Але з кожною секундою перебування у кабінеті Аманди все навколо починало проступати, ніби на фотокартці, яку занурили в проявник.

А ось звістка про замах на Дена його абсолютно збентежила.

Роберт подивився на годинник. Він показував пів на дванадцятку.

Минуло лишень півтори години з моменту, як він увійшов до кабінету Аманди, а здавалося, що ціла вічність.

Раптом у передпокої почувся гамір та обурений голос Віктора: «Панове, за яким правом..?»

У відповідь почувлися два різких, приглушених звуки. То були постріли пістолета з глушником.

Цієї миті двері кабінету Аманди відчинилися навстіж, і до нього увірвалися двоє чоловіків з пістолетами.

– Що відбувається? Як ви смієте... – крикнула Аманда, але не встигла закінчити. Прозвучали два приглушених постріли. Перша куля влучила у груди, а друга – у голову Аманди. Роберт миттєво підбіг до неї і встиг тільки підхопити її розслаблене тіло та опустити на кушетку, де хвилин зо десять тому він сам лежав під гіпнозом.

У голові знову промайнуло: «Можливо, це все сон?»

Він сидів на підлозі перед кушеткою, спиною до тих, хто стріляв, схилившись над тілом Аманди, і, замруживши очі, очікував постріл у свій бік, але його не було. Кілер пересмикнув затвор і чомусь зволікав.

Роберт розплющив очі і подивився на своє відображення на лаковому дерев'яному обідку кушетки.

У відображенні він побачив, як обидва кілери прямують до нього, а один із них наставив пістолет до його потилиці. Другий кілер опустив пістолет, узяв мобільний телефон, набрав номер і почав чекати відповіді.

Не думаючи довго, ледве не до досконалості відпрацьованим блискавичним прийомом Роберт перехопив кисть убивці і направив її в бік кілера з мобільним телефоном.

Пролунав постріл, і той, випустивши з рук пістолет, упав замертво на підлогу, спершись спиною об стінку.

Роберт знову розвернув кисть убивці, випростався, прийомом дзюдо перекинув того через себе і, не відпускаючи кисть, вистрілив йому просто в обличчя.

Усе сталося майже миттєво. Роберт навіть не встиг обдумати те, що відбувається, як усе затихло і тільки дим зі ствола пістолета Ruger Mk.II Amphibian у його руках свідчив про те, що трапилося у цьому страшному місці.

Роберт тільки на мить затримав свій погляд на зброї, жбурнув пістолет на підлогу і швидко вийшов із кабінету. У передпокої, на підлозі, у калюжі крові, у неприродній позі лежав Віктор.

Уже на вулиці Роберт на повні груди вдихнув прохолодне повітря, прийшов до тями і швидко попрямував у бік готелю.

«Хто ці люди і що взагалі відбувається?!» – гарячково міркував Роберт.

У кабінеті Аманди явно був замах на його життя, і Аманда постраждала випадково.

– Мсьє Бланш, вам лист, – гукнула Роберта молода дівчина на стійці реєстрації готелю.

Роберт, не зупиняючись, узяв коверту і, розкриваючи її, попрямував до ліфта.

«Підтвердьте зустріч за телефоном +372 59 80 1972» – текст листа було набрано на звичайній друкарській машинці без допомоги комп'ютера.

Роберт, мигцем глянувши на лист, поклав його до внутрішньої кишені піджака.

Біля дверей номера він озирнувся, вставив електронну картку в замок і увійшов.

У душі шуміла вода.

«Треба було все-таки її розбудити», – подумав Роберт і попрямував до спальні збирати речі. У кімнаті було все перевернуто догори дригом. Усі речі валялися на підлозі.

І раптом Роберт згадав, що зараз, коли він входив до номера, на дверях висіла табличка «Не турбувати». Він напевно пам'ятав, що нічого подібного на двері не вішав.

Роберт обережно попрямував до ванни.

У ванній кімнаті, на підлозі, уся в крові, з розплющеними очима лежала дівчина. Її пристрелили просто у душі. Отворів від кульових поранень було два: один у грудях, інший – на лобі. Дівчина, мабуть, навіть не встигла зрозуміти, що трапилось.

Несподівано у номер хтось постукав.

Роберт тихо підійшов до дверей і подивився у вічко.

За дверима стояли двоє чоловіків у фірмовому одязі працівників готелю Beau-Rivage.

Треба було негайно щось робити.

– Що хочете, панове? – якомога спокійніше запитав Роберт, не відчиняючи двері.

– Доброго дня, пане. Служба безпеки готелю. Ми можемо увійти?

– Ні, – безапеляційно заявив Роберт, – я можу за десять хвилин спуститися у лобі, там і поговоримо.

– Мешканці скаржаться на шум із вашого номера. Ми маємо увійти. Упустіть нас, будь ласка, або нам доведеться самим відчинити двері.

– Зачекайте, я зараз одягнуся і вийду до вас.

За дверима почали тихо сперечатися. Один із охоронців зателефонував по мобільному телефону.

Роберт швидко підійшов до буфета і відчинив дверцята. Зброї у нього не було, і він інстинктивно шукав щось, чим можна було б скористатися для власного захисту. У цю мить він пошкодував про те, що не прихопив із собою Ruger Mk.II з кабінету Аманди.

У буфеті нічого підходящого не знайшлося, тільки електричний чайник з водою. Роберт натиснув кнопку чайника і почав чекати.

Згодом охоронці, вставивши у замок електронну

картку, відчинили двері й увійшли.

Чайник закипів і вимкнувся. Роберт узяв порожню склянку і жбурнув її у відчинені двері ванної кімнати. Склянка з гуркотом розбилася об мармурову підлогу.

– Я у ванній, хвилиночку, зараз вийду, – голосно сказав Роберт, а сам сховався біля входу до ванної, за стінкою. У руках він тримав електричний чайник.

Один із охоронців вийняв з-під піджака пістолет і попрямував до ванної. Інший рушив за ним.

Роберт, не роздумуючи, ззаду виплеснув окріп на голову другому охоронцеві і ногою штовхнув його на першого. Обидва повалилися у ванній кімнаті на підлогу. Він блискавично стрибнув на лежачого охоронця, який тримав у руках зброю, і вибив її, після чого двома тренованими ударами знешкодив обох.

Роберт підвівся й озирнувся. Охоронці лежали один на одному навхрест без свідомості. Поруч із ними на підлозі лежало мертве тіло оголеної дівчини і незрячим поглядом потьмянілих розширених зіниць ніби спостерігало за тим, що відбувається.

Він зняв з обох охоронців брючні ремені і спеціальним вузлом через пряжку пов'язав їхні руки за спинами. У роти запхнув кожному кляп, простирадлом міцно зв'язав ноги, а на голови надів пошиванки.

Після цього Роберт неспішно привів себе до ладу, переодягнувся, зібрав речі і вийшов із номера. Він спустився пожежними сходами і попрямував до залізничного вокзалу.

Цієї миті до номера увійшли двоє чоловіків у цивільному. Вони неспішливо оглянули номер, зайшли до ванної і, коли побачили зв'язаних охоронців, один із них набрав номер телефону.

– Ми його втратили, – сказав він комусь у слухавку.

Інший вийняв із кобури пістолет з глушником і вистрілив обом охоронцям у голови.

***

Купивши на вокзалі квиток до Цюріха, Роберт зайшов до вагона електропотяга. Він сів у окремому купе і почав спостерігати за пероном, як раптом відчув непереборне бажання негайно покинути вагон. Це було не просто бажання, це був якийсь дивний тваринний страх. Він тільки цієї миті зрозумів, що до того, як він сів у потяг, усіма його діями керував Тревор, а страх потягів залишився з ним із його реального життя. І з цим він нічого не міг вдіяти. Роберт заплющив очі, затамував подих і спробував заспокоїтися, але серце шалено калатало у грудях, і він відчував, як несамовито пульсує кров у його скронях.

До від'їзду потяга залишалось ще три хвилини.

Раптом Роберт помітив декількох людей у однакових чорних пальтах, які рухалися вздовж перону і швидко заскакували по одному до кожного вагона електропотяга.

Один із них заскочив і до його вагона. Він просувався вперед, перевіряючи кожне купе.

Роберт відкрив портфель, вийняв звідти кілька аркушів паперу, вийшов із купе у прохід вагона і недбало кинув їх на підлогу, а потім сів навпочіпки і почав повільно збирати їх у портфель.

До нього впритул підійшов чоловік у чорному плащі і відчинив купе. Не виявивши там нікого, він спробував подивитися в обличчя Робертові.

Роберт чітко розрахував відстань і різко випростався саме тієї миті, коли агент зігнувся над ним і поклав руку на його плече. Удар головою був таким сильним, що агента відкинуло на кілька метрів.

Роберт затягнув непритомного агента до купе і поклав на сидіння. Вийнявши з його кобури пістолет Walther P-99, він спішно попрямував до виходу і вийшов із вагона за мить до зачинення дверей.

На пероні було порожньо. Потяг рушив. Роберт, не озирюючись, швидко залишив перон.

На виході із залізничного вокзалу юрмилися люди. Йому це було на руку, оскільки тут можна було загубитися, але довго залишатися непоміченим у нього б не вийшло. Треба негайно покинути вокзал і це місто теж.

Роберт підійшов до стоянки таксі. Він підозрював, що його шукатимуть скрізь, а телефон і телефони його колег можуть прослуховувати. Тому мобільний він викинув ще біля готелю і вирішив їхати до Курмайора, невеликого містечка, розташованого біля підніжжя Монблан. Там є у кого зупинитися, щоб не привертати зайвої уваги. І там він вирішить, що робити далі. Рошфор недвозначно натякав саме на це.

Автомобіль таксі їхав по Rue de Chanteroulet і на розі із Rue du Cendrier зупинився на червоний сигнал світлофора майже у двадцяти кроках від офісу Аманди. Біля входу до будинку було повно поліції, стояв автомобіль екстреної медичної допомоги. Таксист почав із інтересом спостерігати за діями поліціантів, геть не звертаючи уваги на світлофор. На вулиці перед будинком зібрався натовп роззяв, що витріщалися крізь поліцейський кордон на медиків, які виносили на ношах

тіла.

Робертіві нестерпно захотілося залишити це місце.

– Рушай! Зеленішим не буде! – гукнув він таксисту.

Повільно проїжджаючи перехрестя, Роберт звернув увагу на самотню, стильно одягнену жінку у великих чорних окулярах і хустці, що щільно огорнула її голову і шию. Вона спостерігала з-за рогу будинку за діями поліції. Жінка була одягнена у вузьке чорне плаття, коротке чорне норкове напівпальто і туфлі на високих підборах. У одній руці вона тримала тонку сигарету, а в іншій – телефон. Жінка яскраво виділялася на тлі інших перехожих стильним виглядом, немов щойно зійшла зі сторінок модного журналу.

Вона підняла окуляри, щоб набрати номер телефону і відкрила обличчя. Швидко глянувши на неї, Роберт збагнув, що він добре знає цю жінку, до того ж він особисто з нею спілкувався, але за яких обставин і коли, пригадати ніяк не міг. Водночас підсвідомо він чомусь розумів, що зустріти її тут і зараз він ніяк не очікував.

Роберт ще раз озирнувся, але жінка вже відвернулася від дороги, далі спілкуючись по телефону, і він міг спостерігати за нею з автівки, що віддалялася, тільки зі спини.

Роберт напружив пам'ять, але все було марно. Згадати, що пов'язувало його з цією панянкою, а також обставини їхнього спілкування було вище його сил.

Уже при виїзді з міста Роберт попросив зупинити автомобіль біля будки телефонного апарату.

Йому було відомо, в якому готелі у Мілані зупинився Етьєн, і він вирішив зателефонувати друзові.

– Етьєне, мені потрібна твоя допомога, – сказав Роберт одразу після того, як дівчина зі стійки реєстрації готелю

з'єднала його з Етьеном. – Готель Golden Palace у Мілані, завтра о дванадцятій.

Закінчивши розмову з Етьеном і вийнявши із внутрішньої кишені піджака коверту, Роберт зателефонував за номером. Розмова була короткою, і Роберт небавом³⁰ уже знову сидів у автомобілі.

Він прямував до Курмайора, де мешкав давній друг Рошфора Стефано Бурроні. Цей сімдесятирічний італієць жив одинаком, повсюдно називаючи себе старим бурлакою, і із задоволенням приймав старих друзів. Рошфор познайомив їх років зо п'ять тому, і відтоді Роберт щозими на один-два тижні зупинявся у Стефано на новорічні свята або одразу після них.

Рошфор, коли говорив по телефону, дав зрозуміти Робертові, щоб той їхав саме до Стефано, але у Роберта було призначено зустріч у Цюріху. Спочатку він вирішив їхати саме туди. Та обставини змінилися, Робертові потрібно було сховатися подалі від зайвих очей, спокійно все обміркувати і вирішити, що робити далі.

---

³⁰ **Небавом**, присл., діал. – незабаром, скоро.

Розділ 19

Прага, Чехія.

17.12.2011. 11:30

Доктор Фрідман намагався пояснити Треворові, що з ним діється. Але те саме йому раніше пояснювала й Аманда.

А що як він за розум зайшов? Можливо, щось підхопив у Африці, якийсь вірус?

У роті в нього пересохло. Він підійшов до столу, схопив склянку з соком і випив залпом. Потім узяв пляшку мінеральної води і випив.

Він нічого не розумів, що діється навколо. У голові крутилися думки, але він не міг зачепитися за жодну з них.

Тревор вирішив зателефонувати.

Він засунув руку до однієї кишені, потім до іншої, але мобільного телефону ніде не знайшов. Замість нього у внутрішній кишені піджака він знайшов дві коверти і ключі від автівки.

На одній коверті було написано «Для Хлої», а на іншій – одне слово: «Тревор».

Він відкрив коверту зі своїм ім'ям. У неї було вкладено стандартну сторінку, списану дрібним почерком акуратними друкованими літерами, і фотографію дівчини.

Він відкрив листа.

«Треворе.

Якщо ти читаєш ці рядки, значить, трапилося те, чого я

боявся найдужче. Я довго думав про це і зрозумів, що все можливо. У нас відбулася заміна нашого «я». Ми обмінялися нашими світами. І нам украй важливо поки із цим змиритися. Тепер ти живеш у моєму світі, а я – у твоєму.

Я володію всією інформацією, що є у твоїй пам'яті, і тому мені простіше. На жаль, тобі доведеться складно, бо ти про мене зовсім нічого не знаєш.

Тому тобі не треба шукати вихід із ситуації, що склалася. Довір то мені.

Я з усім упораюся і спробую повернути, як було.

У твоєму розпорядженні мій автомобіль і мій будинок, де ти можеш просто перечекати. Я тобі залишив трохи грошей готівкою, а в гаманці – моя кредитка.

Але я хочу тебе просити, передусім, знайти Хлою і передати їй мого листа. Це дуже важливо. Її адресу написано на іншому листі, адресованому їй. Там же є й її номер телефону.

Удома у кабінеті на столі лежать щоденники. Можеш їх переглянути. Те, що там написано, ти чудово знаєш, бо все воно відбувалося з тобою впродовж багатьох років. Ці щоденники теж передай Хлої.

Я, слово честі, не знаю, де реальність, а де гра моєї уяви. Але не це зараз головне.

Ти маєш знайти Хлою, а потім просто перечекати. Я все сам влаштую.

До тебе приставлено цілодобову охорону. Будинок теж охороняється. Нижче я написав номери потрібних телефонів, імен та адресу будинку. Якщо виникнуть питання, пошлися на мізрень, і просто перечекай.

І ще... Якщо все затягнеться, попроси доктора Фрідмана про ще один сеанс. І нехай повторить усе так само, як останнього разу.

Ти багато чого мене навчив, і я упевнений, що всі навички, отримані тобою, стануть мені у пригоді у твоєму житті.

Роберт.

16 грудня 2011 р., Прага».

Тревор ще раз прочитав листа і простягнув його лікареві.

– Я взагалі нічого не розумію, – тільки і зміг видавити він із себе.

– Ну що вам відповісти, цікаве листування, – іронічно відповів Фрідман, дочитуючи лист. – Ваші внутрішні особистості почали обмін письмовими меседжами. Можливо, небавом і пакунки в хід підуть.

Доктор Фрідман перебував у доброму гуморі. Він уже давно визначився із симптомами хвороби Роберта і був цілком переконаний у тому, що перед ним яскравий приклад розладу множинних особистостей, але з дещо іншою симптоматикою, що, втім, не змінює суті справи.

Тревор ще раз розгублено оглянув кімнату і запитав:

– Лікарю, мені, певно, уже час? Ви мені нічого не хочете більше сказати?

– Ні, – незворушно відповів лікар. – Усе, що вам потрібно, знаходиться у вашій голові. Але якщо я вам знадоблюся, то я у вашому розпорядженні. Телефонуйте в будь-який зручний для вас час.

– Дякую, док. Мені треба зібратися з думками. У мене, здається, є місце, де я можу це зробити.

– Так, юначе, вам, очевидно, треба відпочити. Чек я вишлю поштою.

Тревор вийшов на вулицю.

Він натиснув кнопку на автомобільному брелоку. Неподалік відгукнувся джип. Тревор попрямував у тому напрямку.

«Непогано», – подумав Тревор про автівку і різко натиснув на газ. Автомобіль миттєво відгукнувся потужним гарчанням і рвонув з місця.

У дзеркалі заднього виду Тревор побачив, як одразу вслід за ним із парковки виїхав чорний джип. Він усміхнувся і в душі зрадив обачності Роберта. На бортовому комп'ютері було увімкнено навігаційну систему, і Тревор одразу збагнув, що маршрут до будинку Роберта заздалегідь прокладено. Це полегшувало його дії.

Тревор оглядався на всі боки. У Празі він був уперше, але навігація впевнено малювала маршрут, голосно підказуючи, за скільки метрів, і в якому напрямку робити поворот.

Нарешті, Тревор під'їхав до будинку, оточеного металевим парканом.

Він припаркував автомобіль поруч із хвірткою і подивився назад. Метрів за двадцять од нього зупинився чорний джип. Тревор підняв правицю і привітався. У відповідь у джипі моргнули фари.

Він увійшов до будинку й вимкнув сигналізацію, увівши код просто з листа Роберта, і, не зволікаючи, почав шукати кабінет.

У кабінеті все було прибрано, охайно складено, і тільки розбите скло дверцят шафи неприродно зяло темрявою.

Тревор підійшов до шафи і побачив у ній ящики, у яких знаходилися товсті зошити.

Він подивився на стіл, де лежала картонна коробка з написом «Для Хлої».

Тревор сів за стіл і почав читати один із щоденників, призначених для Хлої.

У цьому щоденнику, як під диктовку, було розписано події його життя у грудні 2011 року. День за днем. Іноді інформації було багато, і один день складався із кількох сторінок. У іншому випадку інформація укладалася у декілька речень.

– Здуріти можна! – тільки й зміг видавити з себе Тревор, перечитуючи сторінку за сторінкою із зошита. – Просто неймовірно!

Це було не тільки здивування. У ньому вирував вихор емоцій, і серце виривалося з грудей, немов на першому побаченні. А це і було певною мірою побачення зі своїм минулим.

Тревор підійшов до шафи із розбитим склом і вийняв звідти кілька ящиків із щоденниками. Уважно розглянувши дати, він вибрав травень 1988 року. Тревор чудово пам'ятав цей рік – рік закінчення коледжу. Але з його пам'яті стерлися деякі імена, події, місця. І ось перед ним щоденник. У ньому день за днем записано все, що відбувалося з Тревором у той час. Повністю задокументована історія одного відрізка його життя.

Тревор заглибився в читання.

У пам'яті почали спливати давно забуті обличчя його однокласників, учителів. Як із туману, почали вимальовуватися призабуті події, розмови, відчуття. Тревор ніби повернувся у той далекий час.

Він читав один щоденник за іншим. Від столу він перемістився до шафи і просто там, сидячи на підлозі, в оточенні десятка щоденників, читав своє минуле.

Раптом задзвонив телефон. Тревор подивився на годинник.

Половина сьомого вечора.

Тревор підняв слухавку:

– Бланш, слухаю.

У слухавці було чути дихання, але ніхто не відгукнувся.

– Алло, я не чую вас... Алло! Хлоя, це ви?

Але у відповідь на його слова на тому кінці дроту поклали слухавку.

Тревор повернувся до щоденників. Читання настільки захопило його, що він втратив відчуття часу, і невдовзі навколо нього зібралася стопка з декількох десятків щоденників. Але Тревор не припиняв читання. Він переглядав щоденники, поки за вікном не почало світати.

Тревор відсунув фіранки і подивився у вікно. Накрапав дрібний дощ.

Автомобіль охорони самотньо стояв на узбіччі, напроти його будинку.

«Так, Ліберець. Північна Богемія», – думав про себе Тревор, розглядаючи велику мапу Європи, яка висіла на стіні в кабінеті.

Досвідченим поглядом людини, яка часто подорожує, він визначив віддаль і подивився на годинник.

«Якщо просто зараз виїхати, то до дев'яти, певно, буду на місці», – вирішив він і склав щоденники до картонної коробки.

***

Тревор вийшов на вулицю, сів до автомобіля, увів потрібну адресу у навігаційну систему, і бортовий комп'ютер майже миттєво намалював маршрут.

Тревор їхав до Хлої.

Джип охорони не відставав. Він їхав, витримуючи потрібну дистанцію.

«А Йован – молодець, добре видресировав хлопців», – мигцем подумав Тревор і раптом різко загальмував.

– Стоп! Йован? – вигукнув він у голос, – Йован, мій друг – начальник служби безпеки компанії. Це ж Йован!

Тревор раптом зрозумів, що в його голові з'явилася інформація, якої він раніше не знав. Ця інформація була із пам'яті Роберта. Він протер обличчя долонями і поплескав себе по щоках.

«Тільки позавчора ми зустрілися в Женеві, – розмірковував Тревор, – і тут він теж... А я хто? Ну так, я юрист... Чек – п'ять мільйонів від араба... Лондон! Йосип драний!»

Тревор почав згадувати, що з ним трапилося в Лондоні. Пам'ять, як хвиля, почала поширюватися у ньому і заповнювати вільні комірочки мозку. Але поки все було фрагментарно, уривками розмов, кадрами без початку і без кінця, уривками відчуттів. Та все, хоч і повільно, як у мозаїці, починало складатися.

Тревор знову натиснув на газ, і автомобіль рушив у напрямку головного шосе.

Зараз Тревор уже упевнено виїжджав із Просека.

У його голові почали відновлюватися фрагменти його життя у Празі, його робота, друзі, обличчя знайомих, тільки трохи він подумав про щось. Але далі Лондона пам'ять йому поки не дозволяла зазирнути.

При в'їзді на шосе він заїхав на заправку.

«Треба було пошукати вдома у холодильнику щось їстівне і підкріпитися перед виїздом», – міркував Тревор і підійшов до каси.

Дівчина взяла кредитну картку і сонним голосом,

позіхаючи, запитала:

- Доброго ранку. Перша колонка? Скільки наливати?
- Повний бак, будь ласка, і упаковку...

Тревор подивився у вікно і раптом заціпенів.

До джипа охорони, який стояв на колонці поруч із автівкою Тревора, підїхала біла Scoda, звідти вискочили двоє людей з автоматами в спортивних костюмах і чорних шкіряних куртках та за лічені секунди розстріляли охоронців. Автоматні черги короткими різкими ударами розірвали ранкову тишу околиць. Спостерігаючи за тим, що коїться, Тревор не міг відійти від думки, що ось усе це – якесь жахливе сновиддя. Усе, що відбувалося за вікном автозаправної станції, нагадувало якийсь дешевий бойовик.

Люди з автоматами, розстрілявши автомобіль охоронців, недбало поміняли магазини з набоями і попрямували до приміщення заправної станції.

– Де у вас запасний вихід? – отямившись від побаченого, швидко спитав Тревор у продавчині.

– Одразу за касою, – тремтячим, переляканим голосом відповіла дівчина.

– Подбайте про автомобіль і викличте поліцейських!

Тревор поклав дівчині на касу ключі від автівки і кинувся бігти через запасний вихід.

Двоє бандитів увійшли до магазину.

Тревор біг через невеликий рівчак до шосе. Там постійно рухаються автомобілі, і ймовірність врятуватися була найвищою.

«Господи Боже, ну скільки можна вже бігати?» – міркував він, у думках перебираючи всі можливі варіанти порятунку.

За спиною почувлися постріли й автоматна черга.

Тревор на все то не звертав уваги. Він біг як уві сні. Автомобілів по дорозі в цей час доби було дуже мало, але на узбіччі Тревор побачив білий мікроавтобус. Він підбіг до автомобіля з боку водія і попросив:

– Допоможіть, за мною женуться. Я вам заплачу!

– О'кей, залазь до буса. Тільки швидко, – відповів водій і увімкнув запалювання.

Тревор сів до автомобіля і зачинив двері.

– Дякую. Швидше, прошу вас...

Останні слова він промовив, найімовірніше, уже за інерцією. В обличчя йому було спрямовано стволи двох автоматів АКС-74у.

Останнє, що він запам'ятав, – сильний удар прикладом у обличчя. І Тревор знепритомнів.

***

Продовження читайте у книжці

«Інсомвіта, або життя та сновидіння Тревор Бланша»:

<https://insomvita.com/order>

... пригоди тільки починаються :)